

**Západočeská univerzita v Plzni**

**Fakulta filozofická**

**Diplomová práce**

**Václav Vaško**

-

**osobnost katolického disentu**

**Romana Beranová**

**Západočeská univerzita v Plzni**

**Fakulta filozofická**

**Katedra filozofie**

**Studijní program Humanitní studia**

**Studijní obor Evropská kulturní studia**

**Diplomová práce**

**Václav Vaško**

**-**

**osobnost katolického disentu**

**Romana Beranová**

*Vedoucí práce:*

Mgr. et Bc. Dagmar Demjančuková, CSc.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

*Plzeň, duben 2012* .....

## Obsah

<b>1</b>	<b>ÚVOD .....</b>	<b>1</b>
1.1	Pohled osobností katolického disentu na Václava Vaška .....	3
<b>2</b>	<b>OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ.....</b>	<b>5</b>
2.1	Katoličtí skauti a Hlinkova mládež.....	6
<b>3</b>	<b>II. SVĚTOVÁ VÁLKA .....</b>	<b>8</b>
3.1	Politické poměry ve Slovenském státě.....	9
3.2	Katolický kroužek „Rodina“ .....	10
3.2.1	Tomislav Kolakovič a „Katolická akce“ .....	11
3.3	Slovenské národní povstání.....	14
3.4	Osvobození Slovenska .....	20
<b>4</b>	<b>MOSKEVSKÉ OBDOBÍ.....</b>	<b>22</b>
<b>5</b>	<b>HISTORICKÝ VÝVOJ PO ÚNORU 1948.....</b>	<b>24</b>
5.1	Vztah církve a státu po roce 1948.....	25
<b>6</b>	<b>NÁVRAT DO VLASTI .....</b>	<b>26</b>
6.1	Katolická akce .....	27
6.2	Zatčení.....	29
6.3	Věznice v Ruzyni .....	33
6.4	Soud .....	34

<b>7</b>	<b>VĚZENÍ</b>	<b>36</b>
7.1	Historické souvislosti vzniku nápravně pracovních táborů v Jáchymově	37
7.2	Tábor Nikolaj	40
7.3	Leopoldovská kněžská izolace	45
7.4	Tábor Mariánská	49
7.5	Kněžská izolace na Mírově	51
7.6	Amnestie	55
<b>8</b>	<b>PRAŽSKÉ JARO</b>	<b>56</b>
8.1	MHKD a Pražské jaro	57
8.2	Dílo koncilové obnovy	58
8.3	Velehrad	60
<b>9</b>	<b>NORMALIZACE</b>	<b>62</b>
9.1	Vznik a původ katolického disentu	63
9.2	Václav Vaško a katolický disent	68
9.3	Václav Vaško ve Vydavatelství ČKCH	73
9.4	Desetiletí duchovní obrody národa	74
9.5	Kanonizace Anežky České	76
<b>10</b>	<b>UDÁLOSTI PO LISTOPADU 1989, REHABILITACE</b>	<b>77</b>
<b>11</b>	<b>ZÁVĚR</b>	<b>80</b>

<b>12 POZNÁMKY .....</b>	<b>84</b>
<b>13 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....</b>	<b>87</b>
<b>14 RESUMÉ .....</b>	<b>94</b>
<b>15 PŘÍLOHY .....</b>	<b>95</b>

## 1 ÚVOD

Tématem diplomové práce je osobnost katolického disentu Václav Vaško, katolický laik, diplomat, politický vězeň, významný historik a autor řady knih zabývajících se dějinami katolické církve v Československu v období komunismu. Václav Vaško byl osobnost, která se angažovala v tzv. II. odboji během Slovenského národního povstání, po únoru 1948 zaujala odmítavý postoj k novému společenskému a státnímu uspořádání a následně se zapojila do katolického disentu. Do poválečných dějin katolické církve se Václav Vaško zapsal nejen svým nelehkým životním osudem, ale též významným podílem na zmapování její složitě historie.

V diplomové práci si kladu za cíl podrobněji zpracovat katolické aktivity Václava Vaška spojené s obdobím II. světové války a protikomunistické rezistence. V éře raného Slovenského státu shledávám původ jeho angažovaného přístupu ke křesťanské víře, proto zevrubně analyzuji i tuto etapu jeho života. Práce pokračuje jeho působením v pražském katolickém kroužku počátkem 50. let, následným zatčením a uvězněním. Životní osudy Václava Vaška po únoru 1948 ukazují, jaké represivní metody komunistický režim uplatňoval na své ideologické protivníky. Studie tak nabízí zamyšlení nad projevem odporu vůči komunistickému systému, který vedli společně s Václavem Vaškem i další římskokatoličtí věřící. Nastíněno je i jeho zapojení do hnutí Díla koncilové obnovy během tzv. Pražského jara a podrobněji popsán jeho následný přechod do katolického disentu v období tzv. normalizace. Kromě těchto okolností se studie detailněji zaměřuje na fenomén katolického disentu i na obsahové vymezení tohoto pojmu. Vysvětluje historické situace, které souvisely s životními etapami Václava Vaška. Ostatní období jeho života jsou z důvodu rozsahu práce zmíněna pouze ve stručnosti.

Ve snaze co nejlépe poznat životní osudy Václava Vaška jsem oslovila významné katolické disidenty, české i slovenské archivní ústavy a instituce, kteří by mohli vydat svědectví o této osobnosti. Podstatnou část studie tvoří zpracování vzpomínek oslovených pamětníků biskupa Václava Malého, PhDr. Jolany Polákové a archivních podkladů z Národního archivu ČR, Archivu

bezpečnostních složek ČR, Slovenského národního archivu a Ekonomické univerzity v Bratislavě. Materiály jsou následně interpretovány a společně se shromážděnou literaturou komparačně vyhodnoceny. Považuji za důležité podotknout, že většinu archivních materiálů je nutné podrobit kritickému badatelskému pohledu, neboť obsahují tendenčně zbarvené formulace.

Pro studium podkladů přibližujících osobnost Václava Vaška byly přínosné rovněž rozhovory a pořady vysílané v Českém rozhlase a rádiu Proglas i jeho životopisná kniha *Ne vším jsem byl rád*. Další zmínky o Václavu Vaškovi je možné nalézt v memoárových dílech ThDr. Oto Mádra, ThDr. Josefa Zvěřiny nebo profesora PhDr. Tomáše Halíka, Th.D. Uvedená díla obsahují mimo jiné informace o vedení kroužků Katolické akce po roce 1945, o pastoraci ve vězení či organizaci katolického samizdatu a kroužků v období normalizace. Údaje o vězeních a uranových dolech poskytuje publikace od Tomáše Bursíka, který popisuje historii trestaneckých pracovních táborů v letech 1949 - 1961. Obdobné téma rozebírá Karel Kaplan v publikaci *Tajný prostor Jáchymov*. Informace o vězeňských podmínkách pak doplňují výpovědi narátorů, které v rámci projektu Paměť národa zaznamenala nezisková organizace Post Bellum. Historii českého katolického samizdatu 80. let přibližuje publikace od M. E. Holečkové. O tajném studiu teologie v době komunistického režimu pojednává kniha Vojtěcha Novotného *Teologie ve stínu*. Působení Václava Vaška v katolickém disentu pak doplňuje konkrétní výpověď pamětníka biskupa Václava Malého. Podrobně zpracované v odborné literatuře je období tzv. normalizace. Přínosné údaje a názory přináší sborník *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968 - 1989*, na kterém se podílelo 17 autorů. O normalizaci a formování disentu vypovídá studie Milana Otáhalo *Opozice, moc a společnost*. V práci jsou využita i stěžejní díla Václava Vaška mapující historii katolické církve v Československu po II. světové válce do roku 1960: *Neumlčená I, II a Dům na skále 2, 3*.



## 1.1 Pohled osobností katolického disentu na Václava Vaška

*„Od počátku jsem vnímala Václava Vaška jako velice srdečného, otevřeného a přátelského člověka, poměrně energického a robustního, ale zároveň pokorného a citlivého, v němž se snoubila extrovertní komunikativnost a smysl pro humor - spojený především s jeho velkým vypravěčským uměním - a hluboká vnitřní opravdovost jeho víry a jeho morálních postojů. Byl mistrem "křesťanské diplomacie" - dovedl s přátelskou bezelstností a velmi vtipně, avšak zároveň s neústupnou odvahou sdělovat i různým nebezpečným funkcionářům režimu pravdy pro jejich ideologii naprosto nepřijatelné, nad nimiž se však pod jeho vlivem museli aspoň trochu zamyslet.*

*„Vážila jsem si ho i jako "světce manželské věrnosti" (tak nějak bych to nazvala), jemuž navenek rozbila manželství sovětská KGB, která nedovolila jeho ruské manželce, aby ho následovala do Československa, a dokonce ji donutila k civilnímu rozvodu - ale Václav se k této situaci postavil naprosto nezávisle, z hlediska nerozlučitelnosti křesťanského manželství. Na svou milovanou ženu čekal skoro čtyřicet let, až do pádu komunistického režimu. To je velké.“<sup>1</sup>*

PhDr. Jolana Poláková, v Praze dne 15. 3. 2012

*„Václav Vaško byl neuvěřitelně skromná osobnost. Skutečně pokorný člověk, který nesl i svůj osobní kříž, protože jeho rodinu vlastně bolševismus rozdělil. A on se celou tu dobu držel tady a skutečně se věnoval jenom práci a jenom potřebám těch druhých.“<sup>2</sup>*

PhDr. Dana Němcová, v Praze dne 28. 5. 2009

---

<sup>1</sup> BERANOVÁ, R. Re:Václav Vaško [elektronická pošta]. Message to: Jolana Poláková. 15. 3. 2012; [cit. 2012-03-15]. Osobní komunikace. (viz příloha K)

<sup>2</sup> *Rádio Proglas* [online]. Vzpomínky na Václava Vaško [audio], vysílané dne 30. 05. 2009 [cit. 2012-03-27]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <<http://www.proglas.cz/detail-poradu/2009-05-30-07-45.html>>.

*„Václav Vaško byla taková osoba, s níž se člověk cítil dobře, člověk velmi příjemný, který nevyvolával konflikty, a i když nesouhlasil, tak to nedělal způsobem, že by toho druhého tlačil někam ke zdi nebo že by to chápal osobně. Dovedl se pro věc nadchnout, dovedl se i citově vzepnout, když popisoval kolaboraci některých kněží či církevních představitelů, ale vždycky to bylo s noblesou. Nikdy jsem ho neslyšel, že by se uchýlil k nějakým hrubostem nebo k pomluvám, vždycky to bylo věcné, i když někdy citově vypjaté. Byl to člověk smířlivý, ale to neznamená, že to byl člověk, který měnil názory.“<sup>3</sup>*

Mons. Mgr. Václav Malý, v Praze dne 24. 3. 2011

---

<sup>3</sup> Rozhovor s biskupem Václavem Malým v Praze dne 24. 3. 2011, vedla Bc. Romana Beranová. (viz příloha L)

## 2 OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ

Václav Vaško se narodil dne 26. dubna 1921 ve Zvolenu na Slovensku českému otci JUDr. Václavu Vaškovi, soudci působícímu v Banské Bystrici, a slovenské matce Márii, rozené Veselové. Václav byl nejstarší ze tří sourozenců, mladší byla Marie a nejmladší Jiří. Vyrůstal v rodině smíšené národnostně i nábožensky. Rodiče Václava vychovávali v souladu s katolickou vírou, nicméně podporovali u něj toleranci i k jiným vyznáním. Základy tolerantní výchovy získal také díky pěstování praktického ekumenismu v rodině prostřednictvím dědečka z matčiny strany. Dědeček byl evangelík a babička hluboce věřící katolička. Následně se čtyři jejich synové stali po otci evangelíky a sedm dcer po matce katoličkami. Roli ekumenismu v rodině sám Václav Vaško vyzdvihuje a dodává, že díky tomu nepropadl náboženskému fanatismu: „...když jsem šel k prvnímu svatému přijímání, ke zpovědi, na Slovensku bylo zvykem, že se šlo k rodičům a prarodičům odprosit je a prosit o požehnání, a dědeček evangelík mi požehnání dal a řekl: buď vždy věrný své církvi! Což bylo z jeho strany fantastické.“<sup>4</sup> Václav Vaško byl navíc od útlého věku vychováván nejen v českém a slovenském jazyce, ale také v německém, neboť jeho vychovatelka byla německé národnosti.<sup>5</sup> Díky této liberální výchově nebyl nacionalista, taktéž se nepostavil proti Čechům, Židům, Němcům ani Slovákům, ale naopak nesnášel nacisty i komunisty.<sup>6</sup>

Když bylo Václavovi pět let, stěhovali se Vaškovi do budovy Obchodní a průmyslové komory v Banské Bystrici. Jeho otec Václav Vaško zde působil nejdříve jako sekretář, poté, až do roku 1945, jako generální sekretář. Období dospívání prožíval na Slovensku ve značně vypjaté době, plné národnostní

---

<sup>4</sup> Český rozhlas [online]. Příběhy 20. století: Václav Vaško [audio], vysílané 23.10.2006 [cit. 12-01-08]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <[http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x\\_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD)>.

<sup>5</sup> Český rozhlas [online]. Příběhy 20. století: Václav Vaško [audio], vysílané 23.10.2006 [cit. 12-01-08]. Archiv audio nahrávky dostupné z WWW: <[http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x\\_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD)>.

<sup>6</sup> DRDA, Adam. „Nádherně zpackaný život“. *Lidové noviny*, 2006, roč. 19 (č. 262), s. 9.

i politické nesnášenlivosti. Od útlého mládí se považoval za oddaného Čechoslováka. Ve svých pamětech popsal následující příhodu z období primy na gymnáziu, kdy líčil otci, co bylo ve škole: „...třídní se nás ptal na národnost a já jsem řekl, že jsem Čechoslovák“. Otec mu odpověděl: „...to je nesmysl, buď jsi Čech nebo Slovák, to se musíš rozhodnout, je rozdíl mezi národností a státní příslušností.“ Po této příhodě se mu již nezdály Luďácké plakáty: „*My nie sme Čechoslováci, my sme Slováci*“, tak vlastizrádnými.<sup>7</sup>

Podle všeho byl Václav Vaško svéhlavý mladík. Na gymnáziu měl četné konflikty, mimo jiné i s učitelem přírodopisu, který sdělil studentům, že všichni pocházejí z opice. Vaško údajně opáčil, že pan učitel možná pochází z opice, ale on určitě ne. Po tomto konfliktu raději přestoupil na Obchodní akademii v Banské Bystrici.<sup>8</sup> Zde osmnáctiletý Václav projevil své antinacistické emoce ve studentských samovzdělávacích kroužcích. Během diskuzního příspěvku otevřeně kritizoval Adolfa Hitlera, za což byl potrestán „pouze“ dvojkou z mravů a třídní důtkou. Naštěstí mohl dokončit poslední ročník studia a dne 20. června 1941 složil maturitní zkoušky.<sup>9</sup>

## 2.1 Katoličtí skauti a Hlinkova mládež

Václav Vaško ve svých pamětech uvádí, že již od čtvrté třídy obecné školy navštěvoval místní sdružení Slovenských katolických skautů v Banské Bystrici. Koncem roku 1938 však došlo k rozpuštění všech tělovýchovných spolků včetně Slovenských katolických skautů, kteří byli sloučeni s Hlinkovou mládeží (HM). Stalo se tak dle nařízení Slovenské vlády č. 70/1938 s účinností od 17. 12. 1938 o rozpuštění tělovýchovných spolků, jejich jednot a útvarů na území Slovenska a jejich výmaz ze spolkového registru. Tímto krokem došlo

---

<sup>7</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*. 2. vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2001, s.16, 19.

<sup>8</sup> *Český rozhlas* [online]. Příběhy 20. století: Václav Vaško [audio], vysílané 23.10.2006 [cit. 12-01-08]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <[http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x\\_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD)>.

<sup>9</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s.27.

k výsostnému postavení HM, jako samostatně organizovaného sboru mužské mládeže. Hnutí posléze pohltilo všechny slovenské mládežnické organizace, včetně katolických skautů a katolické tělovýchovné organizace Orel. Výjimku si vybojovala jen konfesionální sdružení katolické a evangelické mládeže. Hlinkova mládež soustředila děti a mládež ve věku 6 až 19 let a zpočátku byla vedena skautským způsobem, později však stále více přebírala cizí vzory, zejména od mládežnických hnutí ze Španělska a fašistické Itálie. Programovým cílem byla mravně - náboženská, národní, kulturní, osvětová, technická, tělesná, strážní, pohotovostní, obranná, sociálně - zdravotní výchova chlapce a jeho příprava na budoucí společenský, občanský i vojenský život.<sup>10</sup>

Z archivních materiálů Slovenského národního archivu vyplývá, že i Václav Vaško se přihlásil do Hlinkovy mládeže, a to ke dni 14. 11. 1939. Stalo se tak právě v období, kdy platilo nařízení ze dne 5. září 1939 č. 220/1939. Nařízení stanovilo povinný vstup občanů slovenské národnosti, mužského pohlaví, od 6 do 60 let s výjimkou Židů, do služby na ochranu vlasti. Občané starší 18 let měli tyto služby vykonávat v Hlinkově gardě (HG), občané nedospělí (od 6 do 19 let) se měli připravovat v Hlinkově mládeži. Povinný vstup pod přísnými sankcemi však vyvolal ve společnosti nelibost, nicméně toto nařízení i přes tříměsíční platnost splnilo svoji úlohu a rapidně se navýšila základna Hlinkovy mládeže i Hlinkovy gardy.<sup>11</sup>

Václav Vaško ve své přihlášce uvedl, že se chce věnovat nejmladší mládeži (vlčatům) jako jejich vůdce. Ještě před samotným vstupem do Hlinkovy mládeže absolvoval kurz pro vůdce vlčat v Oravskom Podzámku ve dnech 6. 7. 1939 až 17. 7. 1939, vedený Štefanem Mackem (mj. bratr hl. velitele HM A. M. Macka).<sup>12</sup> Dle autora monografie o *Hlinkově mládeži* Michala Milly na blízko změnu, ohledně povinnosti členství v HM, upozornil její hlavní velitel

---

<sup>10</sup> Srov. MILLA, M. *Hlinkova mládež*. 1. vyd. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2008, s. 50 – 53. VAŠKO, V. *Neumlčená. Kronika katolíckej cirkve v Československu po druhej svetovej valce I*. 1. vyd. Praha : Zvon, 1990, s. 66.

<sup>11</sup> Srov. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Slovenský národný archív v Bratislave, fond 605, signatura 605-16-3/62. MILLA, M. *Hlinkova mládež*, 2008, s. 50 – 53.

<sup>12</sup> Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Slovenský národný archív v Bratislave, fond 605, signatura 605-18-1/4.

Alojz M. Macek již v červnovém *Pracovním rozkaze*, podle kterého se „...v septembri združí naša mládež v pevnej šírky HM a hnutie HM sa stáva povinným pre všetkých chlapcov 6 až 19-ročných.“<sup>13</sup> Na základě této předzvěsti se začaly připravovat letní kurzy pro vůdce v HM. O zmíněné problematice se Václav Vaško ve svých pamětech či rozhovorech nezmiňuje, proto je čerpáno pouze z archivních materiálů. Není hodnověrně doložitelné, zda Václav Vaško vedoucí funkci v Hlinkově mládeži vykonával. Na přihlášce Václava Vaška do hnutí je však rukou dopsáno: „funkciu nevykonával“ (viz příloha B).<sup>14</sup>

### 3 II. SVĚTOVÁ VÁLKA

Vypuknutím II. světové války (1. 9. 1939) nabrala intenzity protičeská a protižidovská hysterie. Vaškova rodina přesto odmítla Slovensko opustit. Otec Václava Vaška se pokoušel využívat svých konexí, aby intervenoval ve prospěch Židů. Rovněž kritizoval protižidovská opatření, proto se mu záhy od místních příslušníků Hlinkovy gardy dostalo přezdívky „bílý Žid“. Společně s JUDr. Balkem<sup>15</sup> protestovali proti záměru Slovenské vlády přijmout německou nabídku týkající se odsunu Židů na „práce ve východních územích“. Přes veškeré intervence se uskutečnily násilné transporty židovského obyvatelstva ze Slovenska do vyhlazovacích táborů. Od března do října 1942 bylo transportováno téměř 60 000 slovenských Židů, z nichž většina zahynula.<sup>16</sup>

---

<sup>13</sup> MILLA, M. *Hlinkova mládež*, 2008, s. 51.

<sup>14</sup> Srov. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Slovenský národný archív v Bratislave, fond 605, signatura 605-16-3/62. MILLA, M. *Hlinkova mládež*, 2008, s. 50 – 53.

<sup>15</sup> **JUDr. Ján Balko** – zástupce JUDr. Václava Vaška v obchodní komoře, člen Státní rady Slovenské republiky. Viz VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 25. VAŠKO, V. *Neumlčená. Kronika katolíckej cirkve v Československu po druhej svetovej valce I.*, 1990, s. 85.

<sup>16</sup> Srov. *Český rozhlas* [online]. Příběhy 20. století: Václav Vaško [audio], vysílané 23.10.2006 [cit. 12-01-08]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <[http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x\\_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD)>. VAŠKO, V. *Neumlčená. Kronika katolíckej cirkve v Československu po druhej svetovej valce I.*, 1990, s. 32. KOVÁČ, D. *Dějiny Slovenska*. 1. vyd. Praha : NLN, 1998, s. 227-229.

V roce 1941 začal dvacetiletý Václav studovat Vysokou školu obchodní v Bratislavě. Bezprostředně se jej válka netýkala, neboť pro studenty platil odklad prezenční vojenské služby. V roce 1943 dospěl k rozhodnutí, že je nutné proměnit duchovní odpor k nacismu v čin. Tehdy se setkal s profesorem Tomislavem Kolakovičem, který ho ovlivnil na celý jeho život. Tomislav Kolakovič byl chorvatský jezuitský kněz, profesor sociologie a zakladatel katolických kroužků pod názvem „Rodina“ (viz bod 3.2).<sup>17</sup>

### 3.1 Politické poměry ve Slovenském státě

Mezinárodní postavení Slovenska upravovala *Smlouva o ochranném poměru mezi Velkoněmeckou říší a Slovenským státem* ze dne 23. 3. 1939. Německo se zavázalo ochraňovat integritu slovenského území, Slovensko se zato muselo podřídit německým zájmům a kontrole v oblasti zahraniční politiky i armády. Stalo se tak ve skutečnosti satelitním státem. Na druhé straně situace ve Slovenském státě byla v mnoha ohledech příznivější než v okolních zemích. Na území Slovenska se až do léta 1944 nevyskytovaly německé jednotky. Existovala vysoká zaměstnanost, také díky válečné konjunktuře průmyslu. Neustal ani kulturní rozvoj Slovenska. Dostavěna byla Bratislavská univerzita i Vysoká škola technická a vznikla Vysoká škola obchodní. V roce 1942 vznikla Slovenská akademie věd a umění. Vzájemná spolupráce mezi oběma zeměmi byla zaručena také tím, že slovenský režim nabýval rychle totalitního charakteru kopírujícího korporativní systém italského fašismu. Na základě ústavy přijaté dne 21. července 1939 se stal Slovenský stát republikou s jednoznačně autoritativním charakterem. Rozhodující postavení měla Hlinkova slovenská ľudová strana (HSL'S), jediná povolená politická strana, a její ozbrojená složka Hlinkova garda. Funkci předsedy vlády převzal Vojtěch Tuka, představitel radikálního křídla strany HSL'S. Prezidentem byl zvolen dosavadní předseda vlády a vůdce HSL'S Jozef Tiso.<sup>18</sup>

---

<sup>17</sup> BALÍK, S. Zemřel Václav Vaško. *Církevní dějiny*, podzim 2009, č. 4, s. 121.

<sup>18</sup> Srov. VAŠKO, V. *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce I.*, 1990, s. 61-63. KOVÁČ, D. *Dějiny Slovenska*, 1998, s. 219 – 222.

Vnitropolitický vývoj Slovenska v letech 1939 – 1945 byl poznamenán zápasem o moc mezi radikálním a umírněným křídlem HSL'S. Umírněné křídlo v čele s Jozefem Tisem vycházelo z konzervativních představ o stavovském, autoritativně řízeném státě s jistými křesťanskými rysy. Protipól tvořili radikální fašisté, otevřeně prosazující ideologii a praxi německého národního socialismu v čele s Vojtěchem Tukou a Alexandrem Machem. Jako Hitlerův spojenec se Slovensko zúčastnilo válečného tažení proti Polsku a vstoupilo tak do druhé světové války.<sup>19</sup>

### 3.2 Katolický kroužek „Rodina“

Václav Vaško poznal profesora Kolakoviče na jeho přednášce v Bratislavě koncem roku 1943. Po dvou měsících jej Kolakovič přijal do katolického kroužku „Rodina“. Našli společné porozumění v odporu proti nacismu a antisemitismu. Ve svých pamětech Vaško uvádí: *„Od setkání s Kolakovičem datuji svou konverzi od tradičního katolicismu k uvědomělému a angažovanému křesťanství“*.<sup>20</sup> Díky Kolakovičovi Vaško pochopil, že *„duchovní život neznámá jen modlit se, chodit na mši a občas se postit, ale že je to životní styl upravující vztah k sobě, Bohu a lidem...“*. Byl zasažen myšlenkou, že každý křesťan by měl usilovat o to, aby se stal „alter Christus“, druhým Kristem: *„Chápu ji jako výzvu dát se Kristu zcela k dispozici, odhodlat se říkat nejen slovy, ale se vši opravdovostí „Bud' vůle tvá“*.<sup>21</sup> Vaško kladně hodnotil, že „Rodina“ nebyla tradičním katolickým spolkem, kde laik hrál jen druhořadou úlohu.<sup>22</sup>

V létě 1944 se Václav Vaško zúčastnil celoslovenského setkání „Rodiny“ v Banské Bystrici. Setkání bylo poznamenáno zprávami o šířícím se partyzánském hnutí a následném vědomí, že Slovensko brzy zasáhne válka.

<sup>19</sup> KOVÁČ, D. *Dějiny Slovenska*, 1998, s. 221 – 222.

<sup>20</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 36.

<sup>21</sup> Tamtéž, s. 37.

<sup>22</sup> VAŠKO, V. *Profesor Kolakovič – mýty a skutečnost. Impulz. Revue pre modernú katolícku kultúru* [online]. 2006, č. 3 [cit. 04.02.2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.impulzrevue.sk/article.php?135>>.



Členové „Rodiny“ byli varováni, že se o společenství zajímá tajná policie. Kolakovič začal připravovat své mladé studenty na možný přechod do ilegality a dokonce si nacvičovali možný průběh výslechu ze strany gestapa či NKVD (Narodnyj komissariat vnutrennich děl SSSR)<sup>23</sup>. Pro tento případ si všichni zvolili krycí jména, Václav Vaško jméno Vojtěch.<sup>24</sup>

Kolakovič mimo jiné již v srpnu 1944 varoval na biskupské konferenci v Banské Bystrici před tím, co lze očekávat od sovětských osvoboditelů. Upozornil na pravděpodobnost pronásledování církve a navrhl připravit ji na katakombální podmínky. V té době však pro takový druh nebezpečí neměli biskupové pochopení.<sup>25</sup>

### 3.2.1 Tomislav Kolakovič a „Katolická akce“

Tomislav Kolakovič, vlastním příjmením Poglajen, se narodil 8. září 1906 v Chorvatsku. V šestnácti letech se rozhodl pro jezuitskou duchovní dráhu. Filozofii a sociologii vystudoval ve Francii, teologii v Belgii a spiritualitu východních církví na papežském Orientálním ústavu v Římě. Jeho duchovní a intelektuální život ovlivnil zakladatel jocismu, abbé a pozdější kardinál Joseph Cardijn.<sup>26</sup>

Joseph Cardijn založil před válkou v Belgii Hnutí křesťanské dělnické mládeže neboli JOC (Jeunesse ouvrière chrétienne), ze kterého je odvozen

---

<sup>23</sup> **NKVD** – Narodnyj komissariat vnutrennich děl (Lidový komisariát vnitřních věcí). Vznikl v roce 1934, sehrál zásadní roli ve Stalinových programech etnických čistek a genocid v Sovětském svazu. Viz BUTLER, R. *Nástroje Stalinského teroru*. 1. vyd. Praha : Svojtka&Co, 2006, s. 186.

<sup>24</sup> Srov. Český rozhlas [online]. Příběhy 20. století: Václav Vaško [audio], vysílané 23.10.2006 [cit. 12-01-08]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <[http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x\\_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD)>. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s.36.

<sup>25</sup> Český rozhlas [online]. Příběhy 20. století: Václav Vaško [audio], vysílané 23.10.2006 [cit. 12-01-08]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <[http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x\\_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD)>.

<sup>26</sup> VAŠKO, V. Legendární profesor Kolakovič. *Teologické texty* [online]. 2007, č. 4, [cit. 22.10.2011] Dostupné z WWW: <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2007-4/Legendarni-profesor-Kolakovic.html>>.

termín jocismus. Kolakovič byl považován za spoluzakladatele zmíněného hnutí, dnes rozšířeného po celém křesťanském světě. Na Slovensku a později také v Česku se však více než dělnickému apoštolátu dařilo apoštolátu studentskému.<sup>27</sup>

V roce 1943 odešel Kolakovič před nastupujícím fašismem z Chorvatska na Slovensko, po roce 1945 působil i v Česku. V Bratislavě se Kolakovič seznámil s funkcionáři z Ústředí slovenského katolického studentstva, kteří se následně stali základnou opravdové studentské Katolické akce (hnutí apoštolátu laiků) a jeho prvními posluchači. Ústředí slovenského katolického studentstva bývalo spolkem sloužícím jako odrazový můstek ke kariéře v Hlinkově slovenské ľudové straně. Pod vedením jeho nového předsedy medika Vladimíra Sterculy a vedoucí ženské sekce Márie Pecíkové se přeměnilo na hlavní základnu studentské Katolické akce. Kolakovič dostal k dispozici celé jedno patro v budově Sdružení katolické mládeže na Jakubově náměstí. Zde bydlel, pracoval a besedoval s návštěvníky. Pro přednášky, kurzy (filozofické, teologické) určené širšímu okruhu posluchačů a z bezpečnostních důvodů neveřejné, měl k dispozici posluchárnu na Přírodovědecké fakultě.<sup>28</sup>

Kolakovič by mohl být označen jako vizionář, neboť anticipoval liturgickou reformu z roku 1965, tzv. II. Vatikánský koncil. Již v roce 1944 zaváděl na Slovensku recitované mše svaté, zdůrazňoval úlohu laiků v církvi, kladl důraz na ekumenismus a odpovědnost církve za veřejné věci.<sup>29</sup> Ačkoliv v čele hnutí stála řada duchovních, šlo o sdružení spíše laické, které

---

<sup>27</sup> Srov. MIKLOŠKO, F. *Nebudete ich môcť rozvrátiť*. 1. vyd. Bratislava : Archa, 1991, s. 20. VAŠKO, V. Legendární profesor Kolakovič. *Teologické texty* [online]. 2007, č. 4, [cit. 22.10.2011] Dostupné z WWW: <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2007-4/Legendarni-profesor-Kolakovic.html>>.

<sup>28</sup> Srov. VAŠKO, V. Legendární profesor Kolakovič. *Teologické texty* [online]. 2007, č. 4, [cit. 22.10.2011] Dostupné z WWW: <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2007-4/Legendarni-profesor-Kolakovic.html>>. VAŠKO, V. Profesor Kolakovič – mýty a skutečnost. *Impulz. Revue pre modernú katolícku kultúru* [online]. 2006, č. 3 cit. [04.02.2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.impulzrevue.sk/article.php?135>>.

<sup>29</sup> *Český rozhlas* [online]. Příběhy 20. století: Václav Vaško [audio], vysílané 23.10.2006 [cit. 12-01-08]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <[http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x\\_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD)>.

podporovalo aktivní působení věřících laiků ve společnosti. Některých setkání Rodiny se zúčastnil i biskup Andrej Škrábik z Banské Bystrice a řeckokatolický biskup Pavol Gojdič z Prešova.<sup>30</sup>

Kolakovičovu Katolickou akci charakterizovala teze „formation par action“ (člověk se formuje aktivitou) a hesla „voir, juger, agir“ (vidět, soudit, konat). „Vidět“ mělo význam poznat sebe samého, poznávat prostředí, ve kterém člověk žije. „Soudit“ znamenalo uvažovat, čím mohu přispět k zlepšení sebe a prostředí, které mě obklopuje. „Konat“ vyjadřovalo nezůstávat jen při přemýšlení a více se angažovat v církvi, kultuře, hospodářství, politice atd.<sup>31</sup>

Kolakovičův apoštolát měl organizační a formační rozměr. Organizační jako by kopíroval tři okruhy Kristova působení. První okruh, jemuž se nejvíce věnoval, nazval „Rodinou“. Podle Vaška „Rodina“ nebyla ani spolkem, ani řeholí, tím méně skupinkou lidí, kteří by považovali sami sebe za elitu národa. Byla společenstvím lidí, které shromáždil okolo sebe Kolakovič, protože si o nich myslel, že jsou ochotní a schopní pracovat na svém duchovním prohloubení a věnovat se plně apoštolátu i v časech očekávaného pronásledování církve.<sup>32</sup>

Druhým okruhem byla síť sekundárních a terciárních kroužků, které se velmi rychle rozšířily po celém Slovensku. Třetím okruhem se stala veřejnost. Prostřednictvím už existující Ústřední katolické kanceláře (ÚKK)

---

<sup>30</sup> BALÍK, S; HANUŠ, J. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. 1.vyd. Brno : CDK, 2007, s. 200.

<sup>31</sup> Srov. VAŠKO, V. Legendární profesor Kolakovič. *Teologické texty* [online]. 2007, č. 4, [cit. 22.10.2011] Dostupné z WWW: <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2007-4/Legendarni-profesor-Kolakovic.html>>. VAŠKO, V. Profesor Kolakovič – mýty a skutečnost. *Impulz. Revue pre modernú katolícku kultúru* [online]. 2006, č. 3 cit. [04.02.2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.impulzrevue.sk/article.php?135>>.

<sup>32</sup> Srov. VAŠKO, V. Legendární profesor Kolakovič. *Teologické texty* [online]. 2007, č. 4, [cit. 22.10.2011] Dostupné z WWW: <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2007-4/Legendarni-profesor-Kolakovic.html>>. VAŠKO, V. Profesor Kolakovič – mýty a skutečnost. *Impulz. Revue pre modernú katolícku kultúru* [online]. 2006, č. 3 cit. [04.02.2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.impulzrevue.sk/article.php?135>>.

organizovala exercicie<sup>33</sup>, rekolekce<sup>34</sup>, přednáškové cykly, letní tábory, srazy katolické mládeže.<sup>35</sup> Mezi nejbližší spolupracovníky na Slovensku patřili například významný laický apoštol MUDr. Silvester Krčméry, RNDr. Vladimír Jukl, MUDr. Anton Neuwirth, MUDr. Vladimír Stercula, MUDr. Margita Zahoránska, středoškolská profesorka latiny a francouzštiny Elena Bartošová a jiní.<sup>36</sup>

### 3.3 Slovenské národní povstání

Konec srpna roku 1944 trávil Vaško v Bratislavě, kde se dozvěděl, že se komunisté zmocnili Banské Bystrice a vyvolali povstání. V zápětí zjistil, že na povstání se podílejí i českoslovenští důstojníci, jako byli jeho strýcové Mirko, Milan a Miloš Veselovi. Politického vedení se ujala Slovenská národní rada, která vystupovala jménem obnovené Československé republiky. Vojenským velitelem byl v první fázi pplk. Ján Golian a v říjnu jej nahradil gen. Rudolf Viest, vyslaný na Slovensko londýnskou vládou.<sup>37</sup>

Slovenská národní rada (SNR) představovala společný odbojový orgán občanského bloku a komunistů, kteří uzavřeli tzv. Vánoční dohodu koncem roku 1943. Občanský blok zastupovali Jozef Lettrich, Ján Ursíny a Matej Josko, komunisty zase Karol Šmidke, Gustáv Husák a Ladislav Novomeský. SNR se později měnila a doplňovala o nové členy. Nejdůležitějším bodem Vánoční

---

<sup>33</sup> **Exercicie** - Duchovní cvičení, tj. několikadenní odloučení od běžných povinností, během něhož duchovní nebo laici rozjímají pod vedením zkušeného duchovního (exercitátora) o různých náboženských otázkách. Viz KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. 2. vyd. Praha : fortuna, 2005, s. 168.

<sup>34</sup> **Rekolekce** - Meditace spojená se zpovědí, zaměřená na zintenzivnění duchovního života. Viz KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*, 2005, s. 625.

<sup>35</sup> VAŠKO, V. Legendární profesor Kolakovič. *Teologické texty* [online]. 2007, č. 4, [cit. 22.10.2011] Dostupné z WWW: <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2007-4/Legendarni-profesor-Kolakovic.html>>.

<sup>36</sup> MIKLOŠKO, F. *Nebudete ich môct' rozvrátiť*, 1991, s. 22.

<sup>37</sup> *Český rozhlas* [online]. Příběhy 20. století: Václav Vaško [audio], vysílané 23.10.2006 [cit. 12-01-08]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <[http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x\\_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD)>.

dohody byla příprava ozbrojeného povstání a svržení diktatury HSL'S.<sup>38</sup> Václav Vaško ve své historické práci s názvem *Neumlčená* rozlišuje tři složky, které se podílely na přípravě Slovenského národního povstání (SNP): vojáci, občanský blok, který se později konstituoval v Demokratickou stranu, a komunisté se sociálními demokraty. V zájmu vojáků a demokratů byl především národní, protiněmecký a protifašistický odboj a obnova Československa. Jednoznačně inklinovali k prezidentu Benešovi a jeho exilové vládě v Londýně. Komunisté usilovali především o sociální revoluci a pouze na základě příkazu z Moskvy akceptovali později myšlenku obnoveného společného státu Čechů a Slováků.<sup>39</sup>

Václav Vaško v rozhovoru pro Český rozhlas vzpomíná: „...samozřejmě jsem považoval, tak jako v naší rodině všichni, že je naší povinností se do povstání dát, protože jednak to bylo proti nacistům a jednak za obnovu Československé republiky.“<sup>40</sup>

V září 1944 se Václav Vaško společně s profesorem Kolakovičem a Vladimírem Juklem vydali do Banské Bystrice, aby se přidali k povstalecké skupině. Den před odjezdem z Bratislavy se Vaško dozvěděl, že ho hledalo ÚŠB (Ústředňa štátnej bezpečnosti) v rodině Krčméryových.<sup>41</sup>

---

<sup>38</sup> KOVÁČ, D. *Dějiny Slovenska*, 1998, s. 233 – 234.

<sup>39</sup> VAŠKO, V. *Neumlčená. Kronika katolíckej cirkve v Československu po druhej svetovej valce I.*, 1990, s. 79.

<sup>40</sup> Český rozhlas [online]. Příběhy 20. století: Václav Vaško [audio], vysílané 23. 10. 2006 [cit. 12-01-08]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <[http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x\\_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD)>.

<sup>41</sup> Srov. Český rozhlas [online]. Příběhy 20. století: Václav Vaško [audio], vysílané 23. 10. 2006 [cit. 12-01-08]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <[http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x\\_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD)>. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s.36.

Skutečně z období 13. září 1944 pochází korespondence mezi německou Bezpečnostní policií a Bezpečnostní službou – operační skupinou H (Sicherheitspolizei und SD – Einsatzgruppe – H)<sup>42</sup> a ÚŠB.<sup>43</sup> Operační skupina H (Einsatzgruppe - H) byla vytvořena po vypuknutí Slovenského národního povstání v srpnu 1944. Z velké části sestávala ze slovenských kolaborantů, místních Němců, příslušníků Waffen SS a jednoho kompletního ročníku školy bezpečnostní policie ve Fürstenbergu. V jejích řadách působilo celkem 2 500 mužů, kteří se podíleli na potlačení povstání.<sup>44</sup> Václav Vaško byl podezřelý, že je kurýrem československého odboje v Banské Bystrici a že se měl zdržovat v sídle odboje v bytě Ing. Záporožana v Panenské ulici v Bratislavě. V Posledním dopise, který ÚŠB poslala německé Bezpečnostní policii (Sipo) a Bezpečnostní službě (SD), výše zmíněné informace nepotvrdila.<sup>45</sup>

Do Banské Bystrice cestoval Vaško společně s profesorem Kolakovičem a Vladimírem Juklem oklikou přes Nitru, kde byli za dramatických okolností téměř zatčeni nacisty, kteří prohledávali dům za domem. Vaško vzpomíná ve svých pamětech, že Kolakovič začal rychle vytrhávat stránky z knih se jménem Poglajen. Záhy mu Kolakovič vysvětlil, že se ve skutečnosti jmenuje Poglajen a dosavadní příjmení je dívčí jméno jeho matky, které si přisvojil, když na něho byl vydán v Chorvatsku zatykač. Pěšky dorazili do Banské Bystrice, která byla v obležení povstalců. Vaško se dozvěděl, že jeho domov, tj. budovu Obchodní komory, dal otec k dispozici Slovenské národní radě, všichni jeho

---

<sup>42</sup> **Sicherheitspolizei (Sipo):** bezpečnostní policie, která byla součástí Hlavního říšského bezpečnostního úřadu (RSHA). Úzce spolupracovala s SD a Gestapem. **Sicherheitsdienst (SD):** bezpečnostní služba. Plnila funkci zpravodajské služby nacistické strany. Gestapo plnilo funkci tajné státní policie, obě organizace spolu úzce spolupracovaly. SD se především soustřeďovala na pronásledování rasových a ideologických protivníků. Viz BUTLER, R. *Gestapo. Dějiny Hitlerovy tajné policie 1933 – 45*. 1. vyd. Praha : Svojtka&Co, 2008, s. 188.

<sup>43</sup> Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Slovenský národný archív v Bratislave, fond 203, signatura 203-347-7/31.

<sup>44</sup> DAMS, C; STOLLE, M. *Gestapo. Moc a teror ve Třetí říši*. 1. vyd. Praha : Paseka, 2010, s. 158.

<sup>45</sup> Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Slovenský národný archív v Bratislave, fond 203, signatura 203-347-7/31.

strýcové a bratřenci se aktivně zapojili do povstání a jeho otec se stal předsedou legislativního výboru Slovenské národní rady.<sup>46</sup>

Václava Vaška společně s jeho mladším bratrem Jiřím přidělili k Vysokoškolskému strážnímu oddílu v Donovalech, kde prodělali společně se sto padesáti muži náročný základní vojenský výcvik. Dne 26. října 1944 vystoupili na hřebeny Nízkých Tater mezi Prašivou a Chabencem a přidali se k velkému partyzánskému táboru na Latiborské holi. Brzy zjistili, že Banská Bystrica padla, generálové Rudolf Viest a Ján Golian rozpustili armádu a vyzvali dobrovolníky, aby ustoupili do hor a přešli na partyzánský způsob boje. Generálové se rozhodli, že půjdou vstříc sovětské armádě a přidají se k ní.<sup>47</sup>

Václav Vaško byl v oddíle, kterému byla přidělena ochrana generálů a celého štábu. Dne 2. listopadu 1944 během pokusu o přechod řeky Hron však padli do léčky a většina vojáků byla zajata, také oba generálové, kteří byli popraveni. Všichni zajatí vojáci včetně Václava Vaška byli soustředěni do blízké hájovny, odtud pak putovali do kasáren v Banské Bystrici, kde byli internováni. Poté, co příslušníci Sipo (Sicherheitspolizei) a SD (Sicherheitsdienst) zjistili, že Václav Vaško figuruje mezi zatčenými, byl převeden do věznice Krajského soudu, bývalé budovy Obchodní komory, později sídla Slovenské národní rady a v té době sídla SD. Velitelem věznice byl Müller, původem ze Slovenska, který vykazoval sadistické sklony.<sup>48</sup> Václav Vaško byl při první možné příležitosti brutálně zbit a vzpomíná: „...Müller za mnou přišel na celu a povídá:

---

<sup>46</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 40-42.

<sup>47</sup> Český rozhlas [online]. Příběhy 20. století: Václav Vaško [audio], vysílané 23. 10. 2006 [cit. 12-01-08]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <[http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x\\_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD)>.

<sup>48</sup> Srov. Český rozhlas [online]. Příběhy 20. století: Václav Vaško [audio], vysílané 23. 10. 2006 [cit. 12-01-08]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <[http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x\\_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD)>. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 55-58.

*„touto rukou, som už odstrelil dva tisíc ľudí“. Vědělo se, že je nejběsilejším vrahem z Kremničky<sup>49</sup>.<sup>50</sup>*

Václav Vaško se ocitl na černé listině nacistů. Stal se pro ně nepřátelskou osobou, stejně jako jeho otec. Když v prosinci 1944 v Banské Bystrici vyhodila do povětří ozbrojená partyzánská skupina telefonní ústřednu, oznámily nacistické úřady, že vezmou 10 rukojmí, které zastřelí, nenajdou-li se pachatelé útoku. Václav Vaško se stal jedním z rukojmích, ale do poslední chvíle nic netušil. Sám na tuto událost vzpomíná: *„...tam mi byli oporou všichni kolem, ...že máme být popraveni, bratraci a já ...věděl jenom jeden bratranec Luča Nábělík, medik, který roznášel léky a teta Zora, která byla uvězněná na ženském oddělení, mu řekla prosím tě buď statečný a neřekni to ani Václavovi, ani Igorovi. ...Když nás hlídali slovenští bachaři, otevřeli nám cely a my jsme se chodili vzájemně navštěvovat. Zaběhl jsem na ženské oddělení k tetě, a když jsem vešel dovnitř, tak ženy v cele začaly plakat. Já jsem jim říkal: „ co se děje... vždyť Rusové jsou za dveřmi?“ Ony plakaly ještě víc. Vyšel jsem z cely ...a proti nám šla slovenská bachařka ...a říká:“tak co vy na smrt odsouzení?“ Já jí říkám:“ to jsou, ale blbé vtipy“. Luča mi říká:“ to nejsou vtipy zítra budeme popraveni“. Tak to bylo strašný, protože v té chvíli ve mě všechno ztuhlo jako kdyby mě někdo přišrouboval k zemi. Ale bachařka říká: „nic nesu radostnou zprávu, právě rozhlas hlásil, že byli chyceni pachatelé a poprava se konat nebude“.<sup>51</sup>*

Ve skutečnosti partyzáni chyceni nebyli a Václav Vaško stejně jako jeho bratraci a ostatní rukojmí byli ušetřeni díky trojí intervenci. JUDr. Ján Balko,

---

<sup>49</sup> **Kremnička** je městská část Banské Bystrice. Během II. světové války zde nacisté popravovali lidi, po válce byly v hromadných hrobech u Kremničky nalezeny ostatky 747 lidí zastřelených do týla. Viz HALAJ, D. *Fašistické represálie na Slovensku* [online]. Bratislava : Obzor 1990, [cit 2011-12-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.szpb.sk/represa.htm>>.

<sup>50</sup> Český rozhlas [online]. Příběhy 20. století: Václav Vaško [audio], vysílané 23.10.2006 [cit. 12-01-08]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <[http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x\\_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD)>.

<sup>51</sup> Český rozhlas [online]. Příběhy 20. století: Václav Vaško [audio], vysílané 23.10.2006 [cit. 12-01-08]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <[http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x\\_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD)>.



přítel Vaškova otce a zástupce v Obchodní komoře, se přimluvil u prezidenta Tisa, který už byl o všem informován biskupem Ondřejem Škrábikem. Prezident Jozef Tiso se spojil s generálem policie a zbraní SS Hermannem Höfflem. Intervence byla úspěšná a generál dal příkaz popravu odvolat s odůvodněním, že pachatelé sabotáže byli odhaleni a potrestáni.<sup>52</sup>

Podle PhDr. Radomíra Malého prezident Tiso, katolický kněz, na jedné straně zabránil na Slovensku otevřenému teroru a popravám, obzvláště po vypuknutí Slovenského národního povstání. Na druhé straně však dopustil liknavý postup ve věci židovských deportací, kdy zakročil ve prospěch Židů teprve poté, co biskupové a Vatikán pohrozili sankcemi vůči jeho osobě. Neomluvitelné také je, že roku 1941 pronesl v Holiči ostrý antisemitský projev. Z 90 000 slovenských Židů jich bylo odvezeno 60 000 do plynových komor. Po válce byl Jozef Tiso roku 1947 popraven jako válečný zločinec. Podle Malého Bratislavský soud, který nad ním po válce vynesl rozsudek smrti, vůbec nezohlednil polehčující okolnosti. Například, když vyznamenal esesácké důstojníky za potlačení Slovenského národního povstání, vymohl za to milost pro řadu odsouzených k smrti.<sup>53</sup>

Z vězení se Václav Vaško dostal dne 6. února 1945 díky Jozefu Vicenovi, příteli z Kolakovičovy „Rodiny“. Jozef Vicen využil svého postavení v Hlinkově mládeži a Istí vyjednal propuštění Václava Vaška z vězení. Vaško v pamětech uvádí: *„V Kolakovičově „Rodině“ mě s Vicenem spojovala idea apoštolátu, která byla silnější než naše protichůdné politické postoje. On byl pro samostatný Slovenský stát, já pro obnovu Československé republiky. On považoval slovenské povstání za tragédii, já za šanci, která umožní*

---

<sup>52</sup> Srov. Český rozhlas [online]. Příběhy 20. století: Václav Vaško [audio], vysílané 23.10.2006 [cit. 12-01-08]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <[http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x\\_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD)>. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 62-63.

<sup>53</sup> MALÝ, R. Klerofašismus na Slovensku a v Chorvatsku? *Immaculata. Mariánský dvoměsíčník* [online]. 2006, díl 12. [cit. 2011-12-27]. Dostupné z WWW: <<http://immaculata.minorite.cz/?m=14&idc=t-65>>.

*Slovákům vrátit se do společenství demokratických států. Shodovali jsme se v odporu k nacismu a komunismu.*<sup>54</sup>

Slovenské povstání roku 1944 představovalo jedno z největších protihitlerovských odbojových vystoupení v týlu německé armády. Dva měsíce se podařilo udržet povstalecké území proti náporu německé armády. Oproti původním plánům však vypuklo povstání předčasně a nepodařilo se udržet dvě východoslovenské divize, které Němci rychle odzbrojili. Povstání se tak od začátku omezilo na území středního Slovenska s centrem v Banské Bystrici. V povstalecké armádě bojovalo 60 000 vojáků a přibližně 18 000 partyzánů. Na povstání, které mělo širokou podporu obyvatel, se podíleli i příslušníci jiných národů – Češi, Rusové, Ukrajinci, Bělorusové, Francouzi, také Maďaři a Němci. Dne 27. října 1944 padlo centrum povstání v Banské Bystrici. Část povstalecké armády se dostala do zajetí, mezi nimi i Václav Vaško. Část armády spolu s partyzány se stáhla do hor a pokračovali tam v odbojové činnosti až do osvobození slovenského území Rudou armádou.<sup>55</sup> Po potlačení Slovenského národního povstání zahájily okupační jednotky na povstaleckém území tvrdé represe, jichž se účastnily i oddíly Hlinkových gard. Bylo popraveno více než 900 povstalců, mezi nimi ženy a děti. Bylo umučeno a zavražděno více než 5 000 vlastenců, vypáleno 90 obcí a osad. Do koncentračních táborů bylo deportováno 12 000 Židů a další 4 000 bylo na místě povražděno. V souvislosti s touto represí bylo po válce odkryto 211 hromadných hrobů.<sup>56</sup>

### 3.4 Osvobození Slovenska

V únoru 1945 se Vaško setkal s rodinou a příbuznými v úkrytu v obci Ľubietová. Hned druhý den však nacisti obec obsadili a všechny zdravé muže, včetně Václava Vaška, odvedli na nucené práce. Ve vagónech určených pro dobytek byli odvezeni do Žarnovic a poté se pěšky přesunuli do bývalého

---

<sup>54</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 64.

<sup>55</sup> KOVÁČ, D. *Dějiny Slovenska*, 1998, s. 237-240.

<sup>56</sup> Srov. DAMS, C; STOLLE, M. *Gestapo. Moc a teror ve Třetí říši*, 2010, s. 158. HALAJ, D. *Fašistické represálie na Slovensku* [online]. Bratislava : Obzor 1990, [cit 2011-12-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.szpb.sk/represa.htm>>.

židovského tábora v Nováčích u Prievidze, odkud měli být transportováni do Německa na odklízecí práce. Od transportu byl Vaško zachráněn díky intervenci poslance Klimka, kterému pomohl z vězení během Slovenského národního povstání. Navíc mu Gizela Klimková, spolužačka z Vysoké školy obchodní, obstarala povolení k cestování. Vaško odjel do Bratislavy za příbuzným profesorem Františkem Nábělkem, u něhož se ukryl. V polovině března se dozvěděl, že ho hledá gestapo, proto se rozhodl opět změnit místo pobytu. Požádal o pomoc Jozefa Vicena, který mu pro případ nouze opatřil falešný cestovní doklad s razítkem Velitelství Hlinkovy mládeže. Nakonec odcestoval do Banské Bystrice, kde se ukryl u Joosových, kteří měli obchod s látkami. Zde se ukrývali i jeho bratraci Lučo a Igor.<sup>57</sup>

Od ledna 1945 začaly další boje o Slovensko. První ukrajinský front a první československý armádní sbor postupovaly od severovýchodu, čtvrtý ukrajinský front od východu a druhý ukrajinský front společně s jednotkami rumunské armády od jihovýchodu. Dne 25. března 1945 Rudá armáda osvobodila Banskou Bystrici. Hned následující den po osvobození byl Václav Vaško při náhodné kontrole zatčen NKVD, kvůli nejasnostem v osobních dokumentech. Naštěstí se nejasnosti záhy vyřešily a druhý den byl propuštěn. O tom, jaké měl štěstí, se Vaško přesvědčil o pár měsíců později, když pátral po lidech, kteří byli odvečeni do sovětských táborů. V jarních měsících roku 1945 bylo ze Slovenska odvečeno do Sovětského svazu asi 40 000 lidí, aby tam nadlouho nebo s konečnou platností uvízli v trestních pracovních táborech. Z Bratislavy byla vytlačena německá vojska dne 4. dubna 1945. V té době byla již většina území Slovenska osvobozena. Prezident Tiso společně s vládou emigrovali do Rakouska. Na žádost československé vlády byli poté vydáni československé justici jako váleční zločinci. Dne 3. dubna 1945 přijel do Košic na východním Slovensku prezident

---

<sup>57</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 69-73.

Edvard Beneš a 5. dubna 1945 nová vláda jmenovaná E. Benešem vyhlásila svůj program, který dostal název Košický vládní program.<sup>58</sup>

#### 4 MOSKEVSKÉ OBDOBÍ

Po osvobození Slovenska se Václav Vaško rozhodl vstoupit do služeb Ministerstva zahraničních věcí. Pracovní smlouvu podepsal v Košicích dne 4. května 1945. Dostal i nabídku vstoupit do Komunistické strany Československa (KSC), kterou striktně odmítl. Následující den odjel do Prahy, kde se měla natrvalo usadit celá rodina. Jeho otec začal působit ve funkci náměstka ministra vnitřního obchodu se sídlem v Dušní ulici. Vaškova rodina získala byt ve vile v Dejvicích v ulici Na pískách 9. Vaško nastoupil do nového zaměstnání na Ministerstvo zahraničních věcí, které sídlilo v Černínském paláci, nedávném sídle K. H. Franka. Po několika dnech se dozvěděl, že byl přidělen do diplomatické služby v Moskvě. Vaško uvádí, že byl překvapen a zpočátku měl výhrady ke svému zařazení, protože jeho záměrem bylo dokončit vysokoškolské vzdělání<sup>59</sup>. Navíc nebyl členem KSC a neuměl ani slovo rusky. Do Moskvy odjel dne 15. června 1945 v hodnosti velvyslaneckého atašé. Na velvyslanectví prošel různými funkcemi. Nakonec dostal na starost repatriace<sup>60</sup> tisíců československých občanů, kteří byli protiprávně odvezeni Sověty v posledních měsících války nebo kteří se v různých armádách zúčastnili tažení proti Sovětskému svazu. Jeho snaha někoho vypátrat a zprostředkovat mu spojení s blízkými byla úspěšná jen zřídka, ale přesto pro něj byla nová práce dar od Pána Boha: „*Poučila mě o realitě Sovětského svazu, o nelidskosti socialismu stalinského typu*“.<sup>61</sup> Největší problém byl

---

<sup>58</sup> Srov. KOVÁČ, D. *Dějiny Slovenska*. 1998, s. 244. VAŠKO, V. *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce I.*, 1990, s. 90.

<sup>59</sup> **Václav Vaško** Vysokou školu obchodní v Bratislavě nedokončil, studoval v letech 1941 až 1944/45. Svědčí o tom zpráva z Archivu Ekonomické univerzity v Bratislavě, kde chybí záznam o vykonání písemné a ústní zkoušky z druhé odborné státní zkoušky. Viz BERANOVÁ, R. Re: *Václav Vaško* [elektronická pošta]. Message to: Marcela Sofková, Archiv Ekonomickej univerzity v Bratislave. 28. 3. 2012, [cit. 2012-03-28]. Osobní komunikace. (Viz příloha C)

<sup>60</sup> **Repatriace**: návrat, dopravení do vlasti. Viz KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. 2. vyd. Praha : fortuna, 2005, s. 630.

<sup>61</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 80-83, 90.

s československými občany z Volyně a z Podkarpatské Rusi. Českoslovenští občané sice mohli žádat o návrat do své vlasti, ale pokud jejich manželky byly sovětskými občankami, tak nemohly opustit Sovětský svaz.<sup>62</sup>

Osudový význam pro něj měla první návštěva katolického kostela svatého Ludvíka v Moskvě, neboť se tam seznámil s americkým knězem Leopoldem Maria Brownem, který mu doporučil sovětskou učitelku ruštiny Irinu Jukovou. Václav Vaško si s ní porozuměl, jejich přátelství se změnilo na partnerský vztah a již v říjnu 1945 uzavřeli manželství.<sup>63</sup> Irina byla vychována v komunistickém duchu, její otec polského původu Konstantin Julianovič Jukov patřil do generace „bolševiků“, která se přidala k revoluci v roce 1917 s idealismem sociálních reformátorů. Vypracoval se až na náměstka předsedy Všesvazového výboru pro kinematografii v sekretariátu Ústředního výboru komunistické strany SSSR. V roce 1938 byl však během čistek zatčen NKVD a odsouzen jako nepřítel lidu k deseti letům ztráty svobody bez práva korespondence. Až v roce 1948 rodina zjistila, že hned po soudu byl popraven a neznámo kde pohřben. Tragédie otce znamenala pro Irinu šok a trvalé trauma. Přestala věřit v ideály, ve kterých byla vychovávána. Útěchu našla v objevování duchovních hodnot prostřednictvím četby Bible a hledání Boha. Začala navštěvovat katolický kostel svatého Ludvíka, kde ji otec Brown tajně pokřtil v sakristii kostela roku 1942. Irininu konverzi ke katolictví rodina těžce nesla, především měla obavu z možného pronásledování ze strany NKVD.<sup>64</sup>

Počátkem roku 1946 vypukla tzv. Kolakovičova aféra, při níž byl profesor Kolakovič označen za údajného duchovního vůdce protistátního luďáckého

---

<sup>62</sup> Český rozhlas [online]. Příběhy 20. století: Václav Vaško [audio], vysílané 23.10.2006 [cit. 12-01-08]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <[http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x\\_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD)>.

<sup>63</sup> Srov. DRDA, Adam. „Nádherně zpackaný život“. *Lidové noviny*, 2006, roč. 19 (č. 262), s. 9. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 91-93.

<sup>64</sup> Srov. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 91-95. Český rozhlas [online]. Příběhy 20. století: Václav Vaško [audio], vysílané 23.10.2006 [cit. 12-01-08]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <[http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x\\_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD)>.

spiknutí na Slovensku. Mezi zatčenými byl i Václav Vaško starší, který strávil ve vyšetřovací vazbě tři měsíce. Po této události byl Václav Vaško mladší odvolán z Moskvy do Prahy. Jeho ženě nebylo povoleno vystěhování. Celá aféra se záhy vysvětlila poté, co se Kolakovič sám přihlásil na policii. Vyšetřující soudce, ani prokurátor neshledali, že by byla naplněna skutková podstata jakéhokoli trestného činu a všichni byli propuštěni s omluvou na svobodu. Vaško k tomu podotýká: „*Komunisté neměli tehdy ještě v rukou ani soudnictví, ani prokuraturu*“.<sup>65</sup>

První možnost jak se dostat zpět do Moskvy za manželkou a nedávno narozenou dcerou Marijou se naskytla v červnu 1947. Po únorovém převratu 1948 bylo Vaškovi naznačeno, že na moskevském velvyslanectví a potažmo v Moskvě může zůstat pouze za podmínky, že vstoupí do Komunistické strany, což také učinil. Později tohoto činu litoval a styděl se, neboť se pro Sověty stejně stal persona non grata, musel se vrátit do Prahy a manželku s dcerou nesměl vzít s sebou.<sup>66</sup> Odloučení od rodiny trvalo 22 let, až do roku 1971. Ani poté však nebylo obnoveno manželství, k tomu došlo až v roce 1991.<sup>67</sup>

## 5 HISTORICKÝ VÝVOJ PO ÚNORU 1948

Po únorovém převratu roku 1948 se komunisté snažili co nejrychleji nastolit totalitní, nekontrolovatelnou moc. Vhodným nástrojem k utužení monopolu moci byla tzv. obrozená Národní fronta, jejíž součástí se staly odbory a společenské organizace s vedoucím postavením komunistů. Nekomunistické strany se již nezmohly na odpor. Parlamentu byl předložen návrh nové ústavy, kterou okleštěné Ústavodárné národní shromáždění 9. května 1948 přijalo. Formálně sice obsahovala pozůstatky demokratických principů, ale proklamované občanské svobody a práva se nedodržovaly. Následovaly parlamentní volby dne 30. května 1948. Voličům byla nabídnuta jednotná

---

<sup>65</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 108.

<sup>66</sup> *Víra* [online]. 50 let příprav na 17. listopad 1989. Online rozhovor s Václavem Vaško ze dne 15.11.2005 [cit. 2012-02-09]. Dostupné z WWW: <[http://vira.cz/rozhovory/rozhovor.php?sel\\_rozhovor=17](http://vira.cz/rozhovory/rozhovor.php?sel_rozhovor=17)>.

<sup>67</sup> BALÍK, S. Zemřel Václav Vaško. *Církevní dějiny*, podzim 2009, č. 4, s. 121.

kandidátka Národní fronty sestavená komunisty. V Česku obdržela 89,2 procent hlasů, na Slovensku 84,9 procenta hlasů. Prezident Beneš abdikoval 2. června 1948, protože odmítl podepsat novou ústavu. Těžce nemocný zemřel dne 3. září 1948. Nový parlament zvolil dne 14. června 1948 prezidentem republiky Klementa Gottwalda a předsedou vlády byl jmenován Antonín Zápotocký. Komunisté tak drželi ve svých rukou nejvyšší státní orgány – funkci prezidenta, parlament i vládu. Komunistická strana začala přebírat pod svou správu i ekonomiku státu. Postupně byly zestátněny všechny průmyslové a živnostenské podniky, firmy zahraničního obchodu a velkoobchodu, následovala likvidace řemeslníků a drobných živnostníků. Vznikala jednotná zemědělská družstva, která sice měla být založena na dobrovolnosti, ale ve skutečnosti se používalo násilí a zastrašování. Komunistická strana rozmísťovala své členy a sympatizanty do státního aparátu, do významných organizací na všech úrovních. KSČ jejich prostřednictvím rozhodovala o tom, kteří lidé získají vzdělání, kdo si udrží své zaměstnání, kdo naopak bude existenčně postižen. Odpůrci režimu byli uvězněni, posíláni do táborů nucených prací, které vznikaly již od listopadu 1948.<sup>68</sup>

## 5.1 Vztah církve a státu po roce 1948

K obzvláště silnému pnutí mezi církví a státem docházelo již po skončení druhé světové války na Slovensku, kdy komunisty postupně ovládaná státní moc využívala k dehonestaci církve jakoukoli katolickou aktivitu. Tak byl na Slovensku v roce 1945 označen Tomislav Kolakovič jako ideový vůdce protistátního spiknutí. Tehdy ještě nekomunistická prokuratura uměla rozlišit politickou akci od náboženské a aféra brzy skončila. Po únorovém převratu byla strategie komunistické moci vůči církvím (především katolické) zaměřena na jejich ovládnutí a odstranění z veřejného života. Ač v náboženství státní moc neviděla nutně reakční sílu, mělo se jeho zániku napomáhat všemi možnými prostředky. Začalo komunistické pronásledování věřících, došlo k uzavření

---

<sup>68</sup> Srov. BURSÍK, T. *Přišli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali. Trestanecké pracovní tábory při uranových dolech v letech 1949 – 1961*. 1. vyd. Praha : Ústav pro studium totalitních režimů, 2009, s. 15-20. KOVÁČ, D. *Dějiny Slovenska*, 1998, s. 262-263.

většiny řeholních řádů, katolických škol a likvidaci tisku. Mnoho duchovních i laiků se ocitlo na dlouhá léta v koncentračních táborech a vězeních, věřící katolíci nesměli zastávat vedoucí místa a vykonávat učitelské povolání. Většina biskupů byla buď uvězněna, nebo internována, protože nechtěla podepsat oktrojované<sup>69</sup> státní zákony.<sup>70</sup>

Ve dnech 14. až 25. října 1949 vznikla řada legislativních aktů (zákony a vládní nařízení), které měly s definitivní platností zakotvit podřízenost církví vůči státu. Zákonem č. 217/1949 Sb. byl zřízen Státní úřad pro věci církevní. Zákonem č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, se upravoval výkon duchovenského povolání, které bylo vázáno na tzv. státní souhlas. Duchovní mohl vykonávat svůj úřad pouze tehdy, získal-li k tomu státní souhlas, který mohl být kdykoliv odebrán. Býval poskytován zpravidla jen pro jednu obec, výjimečně pro okres. V případě vykonávání svého povolání v jiné obci musel dotyčný kněz žádat patřičného církevního tajemníka o povolení k náboženským úkonům mimo svoje působíště. Trestný čin byl spáchán ve chvíli, kdy duchovní, který neměl udělen státní souhlas, kdekoli, i v soukromém bytě, vykonal náboženský úkon, například sloužil mši. Stát převzal na sebe veškeré hospodářské závazky spojené s činností církví – platy duchovních, opravy budov, samotný výkon kultu.<sup>71</sup>

## 6 NÁVRAT DO VLASTI

Václav Vaško byl odvolaný zpět z Moskvy do Prahy v květnu 1949 na základě žádosti sovětských úřadů. Poslední dva měsíce strávil se svou manželkou a dcerou Marijou v obavách o jejich další osud, neboť si byl vědom, že je sovětské úřady nepustí do Československa. Vaško se vrátil do Prahy

---

<sup>69</sup> **Oktrojovat** – vnutit, vnucovat. Viz KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*, 2005, s. 509.

<sup>70</sup> Srov. MALÝ, R. *Církevní dějiny*. 1. vyd. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 2001, s. 265-267. BALÍK, S; HANUŠ, J. *Katolická církev v Československu 1945-1989*, 2007, s. 16-17.

<sup>71</sup> Srov. BALÍK, S; HANUŠ, J. *Katolická církev v Československu 1945-1989*, 2007, s. 26-27. VAŠKO, V. *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce II*. 1. vyd. Praha : Zvon 1990, s. 104-106.



dne 3. července 1949. Rozhodl se, že vše podřídí tomu, aby manželka s dcerou za ním mohly přijet. To byl hlavní důvod jeho setrvání v Komunistické straně. Na radu kněze Šilhana se stal pasivním členem, jak jen to bylo možné. Jak sám Vaško zmiňuje: „*nebylo snadné se tím řídit, připadal jsem si jako schizofrenik. Přistupoval jsem na kompromisy, nalézal pro ně ospravedlnění a lítal na houpačce kolaborace nahoru, dolů*“.<sup>72</sup> Nadále pracoval na Ministerstvu zahraničních věcí, kde kvůli kádrovým čistkám očekával každý den výpověď. Počátkem roku 1951 Vaška prověřovala speciální komise, poté byl na schůzi strany jako náboženský fanatik s buržoazním původem demonstrativně zbaven stranické legitimace a odznaku. Následovalo propuštění ze zaměstnání pro ztrátu důvěry.<sup>73</sup>

Václav Vaško o svém vztahu k „Rodině“ po roce 1948 uvádí ve svých pamětech: „*Dokud jsem byl na ministerstvu, udržoval jsem kontakt s kolakovičovskou „Rodinou“ jen prostřednictvím Silva Krčméryho. Měl jsem k tomu dva důvody: strach o mě v Moskvě a pocit viny, že zatímco je církev pronásledovaná, já kolaboruji. Od chvíle, kdy mě kádrovák vyvedl z Černínského paláce, změnil se můj způsob života radikálně. Jako ztracený syn jsem se vrátil do aktivního katolického společenství a získal přátele „na doživotí*“.<sup>74</sup>

## 6.1 Katolická akce

Po roce 1945 se v Československu začaly vlivem kněží i aktivních laiků etablovat spolky a kroužky mládeže, které se věnovaly duchovní obnově v běžném životě. Snažily se nabídnout proti marxisticko-leninským receptům na „ozdravení“ lidstva zásady křesťanské lásky a sociální solidarity v duchu

---

<sup>72</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 132.

<sup>73</sup> Srov. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 129-140. Český rozhlas [online]. Příběhy 20. století: Václav Vaško [audio], vysílané 23.10.2006 [cit. 12-01-08]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <[http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x\\_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD)>.

<sup>74</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 145.

učení katolické církve. Tyto kroužky tzv. Katolické akce byly vedeny jocistickým způsobem. Na Slovensku byly známé již od roku 1943 (viz bod 3.2). Významnou osobností, která se zasloužila o tyto impulsy, byl profesor Tomislav Kolakovič, který se po válce krátce zdržoval i v České republice. Založil zde kroužek nejvyspělejších katolických aktivistů nazvaný „Rodina“. Mezi nejvýznamnější členy české „Rodiny“ patřil ThDr. Josef Zvěřina, studenti pocházející ze Slovenska – Vladimír Jukl (student přírodních věd), Silvester Krčméry (student medicíny), profesorka archeologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy Růžena Vacková, ThDr. Oto Mádr. Podle Vaška pražská „Rodina“ měla, právě pod vlivem Zvěřiny a možná ještě více profesorky Růženy Vackové, poněkud jiný charakter než bratislavská. Podobala se více univerzitnímu semináři než jocistickému kroužku. Naopak pochopení pro jocistickou metodu měl Oto Mádr, který do „Rodiny“ přišel až v březnu 1948 a s Kolakovičem se nikdy nesetkal.<sup>75</sup>

Největší zájem o Katolickou akci byl mezi studující mládeží, především vysokoškolskou. Pastoraci vysokoškolských studentů vedla Česká liga akademická, která vznikla po II. světové válce kolem kostela svatého Salvátora v Klementinu. Záslouhou dvou slovenských studentů (V. Jukla, S. Krčméryho) přešla Česká liga akademická na buňkový, jocistický způsob práce. Mezi osobnosti, které se postupně staly jejími hlavními představiteli, patřili ThDr. Alexander Heidler, který po únoru 1948 odešel do exilu; ThDr. Josef Zvěřina, který musel nastoupit v roce 1950 k útvarům PTP (pomocné technické prapory); ThDr. Antonín Mandl, zatčen 1949;

---

<sup>75</sup> Srov. Paměť národa – Příběhy 20. století [online]. *Mons. ThDr. Oto Mádr (1917)*. Rozhovor ze dne 15. 6. 2006 cit. [2012-01.-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/story/madr-oto-1917-106>>. KŘÍŽKOVÁ, M., R. *Žít jako znamení. Rozhovory s Josefem Zvěřinou*. 2. vyd. Praha : Zvon, 1997, s. 38-42. MÁDR, O. *V zápasech za Boží věc*. 1. vyd. Praha : Vyšehrad, 2007, s. 20-21.

František Mikulášek SJ (šéfredaktor časopisu „Dorost“), zatčen 1950. Začátkem padesátého roku převzal vedení vysokoškolské pastorace ThDr. Oto Mádr.<sup>76</sup>

Podle Oto Mádra v Praze působilo v tzv. vyspělých kroužcích Katolické akce několik set vysokoškoláků. Tyto vyspělé či průkopnické kroužky si vedli sami jejich členové. Vedle vyspělých kroužků existovaly tzv. záchytné kroužky. Studenti zde probírali náboženské otázky, popřípadě uvažovali o konverzi. V těchto kroužcích se četlo Písmo, besedovalo se o otázkách týkajících se vysokoškolského studia, povolání, etických problémů, kulturního dění, apod. Studenti, kteří měli zájem o apoštolát, pak byli přizváni do vyspělých kroužků. Po únoru 1948 byly tyto kroužky prohlášeny za ilegální a práce v nich za velezradu. Následovala řada vykonstruovaných politických procesů s kněžími i laiky Katolické akce.<sup>77</sup>

Oto Mádr byl zatčen v noci 31. května 1951. Měsíc před svým zatčením napsal dokument „*Slovo o této době*“ (viz příloha D), jehož záměrem bylo apelovat na věřící, povzbudit je, aby bojovali beze zbraní a bez nenávisti. Jak sám uvádí „*bojovat pravdou a věrností*“. Dokument svěřil matce představené Bohumile z kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského pod Petřínem. Dokument byl poté rozepsán a rozšířen do katolického světa. „*Slovo o této době*“ se později stalo jako předmět doličný téměř ve všech procesech s Katolickou akcí.<sup>78</sup>

## 6.2 Zatčení

Václav Vaško se po propuštění z Ministerstva zahraničních věcí seznámil s Karlem Komárkem prostřednictvím Silvestra Krčméryho, jenž byl

---

<sup>76</sup> Srov. Paměť národa – Příběhy 20. století [online]. Mons. ThDr. Oto Mádr (1917). Rozhovor ze dne 15. 6. 2006 cit. [2012-01.-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/story/madr-oto-1917-106>>. KRÍŽKOVÁ, M., R. *Žít jako znamení. Rozhovory s Josefem Zvěřinou*, 1997, s. 38-42. VAŠKO, V. *Profesor Kolakovič – mýty a skutečnost. Impulz. Revue pre modernú katolícku kultúru* [online]. 2006, č. 3 [cit. 04.02.2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.impulzrevue.sk/article.php?135>>.

<sup>77</sup> MÁDR, O. *V zápasech za Boží věc*, 2007, s. 20-21.

<sup>78</sup> Tamtéž, s. 22.

lékařem v té době vykonávajícím vojenskou prezenční službu ve Vojenské nemocnici v Praze. Komárek pracoval jako tesař v podniku Baraba a byl jediným dělníkem v Kolakovičově „Rodině“. Prostřednictvím Komárka nastoupil Vaško dne 19. března 1951 jako dělník na stavbu letenského tunelu.<sup>79</sup> Václav Vaško se v té době seznámil s P. Oto Mádrem, který působil jako kněz v kostele Panny Marie Andělské na Hradčanech, a který se stal jeho zpovědníkem.<sup>80</sup>

V druhé polovině roku 1951 vytvořil Václav Vaško společně s manželí Kapišinskými katolický kroužek, který interně nazývali „Katechetický“. Přibližně v počtu sedmi lidí zde probírali politickou a náboženskou situaci, encykliky a projevy papeže. Scházeli se každou neděli až do poloviny roku 1952. Václav Vaško začal také učit Karla Komárka a další členy „Rodiny“ ruštinu. Nepochybně byli ovlivněni Kolakovičem, který byl fascinován předpovědí o duchovní obrodě Ruska, jež předvíдалa Panna Marie zjevená ve Fatimě. Kolakovič věřil, že ruský národ je jedním z nejduchovnějších národů na světě a že víra v Boha nejenže nebyla dlouhým pronásledováním z ruského lidu vymýcena, ale že ve válce ještě ožívá. Nabyl přesvědčení, že fatimská předpověď se blíží k naplnění. Chtěl také věřit, že v SSSR dojde po válce k jeho postupné demokratizaci. Rozhodl se, že využije první příležitosti k tomu, aby se do SSSR dostal a na místě zjistil, zda jsou jeho naděje oprávněné. Na svou misi do SSSR odjel Kolakovič 5. května 1945.<sup>81</sup> Václav Vaško se po návratu z Ruska setkal s Kolakovičem v dubnu 1946 v Praze a výstižně k tomu podotýká: *„Pokud jsme nějaké iluze o zemi Sovětů měli, konfrontace s realitou nás z nich dokonale vyléčila. Jediné, o čem Kolakovič zůstal přesvědčen, bylo, že fatimské proroctví o duchovní obrodě Ruska se naplní.“*<sup>82</sup>

---

<sup>79</sup> BALÍK, S. Zemřel Václav Vaško. *Církevní dějiny*, podzim 2009, č. 4, s. 122.

<sup>80</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 141-142.

<sup>81</sup> Srov. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 146. VAŠKO, V. Legendární profesor Kolakovič. *Teologické texty* [online]. 2007, č. 4, [cit. 22.10.2011] Dostupné z WWW: <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2007-4/Legendarni-profesor-Kolakovic.html>>. Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Vyšetřovací skupinový spis Hošek a spol., číslo V-2298 MV, list č. 78.

<sup>82</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 146.

V roce 1951 Karel Komárek nabídl Vaškovi odchod do emigrace, který měl uskutečnit společně s dalšími členy „Rodiny“. Vaško nabídku odmítl, přestože tušil, co ho čeká. Nabídl však odchod do zahraničí přátelům z „Rodiny“ – RNDr. Vladimíru Juklovi a RNDr. Imrichu Staríčkovi, kteří se obávali možného zatčení, a ukryl je v rodinném bytě v Dejvicích. Odchod se měl uskutečnit do západní zóny Německa či Rakouska a měli se ho účastnit například RNDr. Josef Hošek, kněz Jiří Holub, MUDr. Silvester Krčméry, RNDr. Imrich Staríček, kněz Štefan Nahálka, RNDr. Vladimír Jukl a další. Odchod se však nezdařil a někteří členové (například Karel Komárek) se skrývali další měsíce, než je zatkla Státní bezpečnost (StB).<sup>83</sup>

Po zatčení ThDr. Zvěřiny, profesorky Vackové a ThDr. Mádra se vytvořil kroužek Katolické akce „Rodina“ kolem RNDr. Josefa Hoška, dominikánského terciáře. Impulsem k obnovení činnosti pražské „Rodiny“ bylo také samizdatové vydání „*Slova o této době*“, které povzbudilo věřící k náboženské aktivitě. Na schůzkách konaných v listopadu a prosinci 1952 se účastníci dohodli na obnovení činnosti pod duchovním vedením kněze Štefana Nahálky, bývalého sekretáře spišského biskupa Jána Vojaššáka. Štefan Nahálka se po zatčení spišského biskupa skrýval také v Praze a v roce 1953 emigroval do Rakouska.<sup>84</sup>

Václav Vaško zde aktivně působil společně s několika mladými lidmi, většinou studenty či bývalými studenty, kteří museli opustit studia po únoru 1948. Mezi nimi byli: Štefan Nahálka, Josef Hošek, Anna Schwarzová, František Ondráš, Charlota Drbohlavová, Karel Komárek, Jitka Malíková, Blanka Bicková a další. Na první schůzce konané v bytě Anny Schwarzové byl Václav Vaško poprvé přítomen tajnému slavení mše svaté celebrowané Š. Nahálkou. Scházeli se téměř každou neděli, pokaždé na jiném místě. Debatovali na různá témata, četli z Písma a poslouchali hudbu. Většina z této

---

<sup>83</sup> Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Vyšetřovací skupinový spis Hošek a spol., číslo V-2298 MV, list č. 63, 67, 78, 79.

<sup>84</sup> Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Vyšetřovací osobní spis Václava Vaška, číslo V-2298 MV, spis zn. 1T 6/54, list č. 78-80, 87-88.

skupiny chodila v neděli ráno do kostela svatého Havla k Jiřímu Reinsbergovi na bohoslužbu. ThLic. Jiří Reinsberg se ujal vedení katolických akademických kroužků po uvěznění ThDr. Oto Mádra v roce 1951.<sup>85</sup>

Členové „Rodiny“ se scházeli v počtu 10 až 12 osob na různých místech, nejčastěji v bytě V. Vaška, J. Hoška, B. Bickové, A. Schwarzové. V roce 1953 se sešli Š. Nahálka, V. Vaško, A. Schwarzová, J. Hošek a dohodli se z bezpečnostních důvodů na organizačních změnách. Rozdělili se do skupinek po 3 až 4 členech a Josef Hošek vypracoval studijní plán.<sup>86</sup> Václav Vaško ve svých pamětech uvádí: „*Zatímco dosud jsme byli sledováni víceméně nenápadně, nyní, na přelomu let 1952 a 1953, nám dávala StB zřetelně najevo, že o nás ví.*“<sup>87</sup>

Václav Vaško byl za své náboženské aktivity zatčen příslušníky StB 5. února 1953 a převezen do vyšetřovací vazby věznice v Praze - Ruzyni. Při domovní prohlídce byl zabaven dokument „*Slovo o této době*“, jenž sloužil jako doličný předmět. Na návrhu k zatčení je uvedeno: „... je podezřelý z provádění špionážní činnosti ve prospěch Vatikánu. Odsouzený Vladimír Jukl vypovídá: „*Od Kolakoviče po jeho příjezdu z SSSR jsem se dověděl, že vybídl Vaško, aby se dostal na naše vyslanectví v SSSR, s tím, aby pracoval mezi tamním obyvatelstvem ve prospěch římské církve a tím připravoval půdu pro politiku Vatikánu. Kolakovič jej doporučil na římské kněze v kostele sv. Vavřince v Moskvě z toho důvodu, aby navázal s ním spolupráci v Katolické akci a s dalšími osobami, které by byly do této akce zapojeny. Vaško tento úkol splnil.*“ V dalším materiálu je usvědčován z rozvratnické práce mezi mládeží a styku s osobami, které tuto práci řídily“ (viz příloha E).<sup>88</sup> Václav Vaško uvádí

---

<sup>85</sup> Srov. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 147. Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Vyšetřovací skupinový spis Hošek a spol., číslo V-2298 MV, list č. 59.

<sup>86</sup> Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Vyšetřovací skupinový spis Hošek a spol., číslo V-2298 MV, list č. 63, 67, 78, 79.

<sup>87</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 151.

<sup>88</sup> Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Vyšetřovací osobní spis Václava Vaška, číslo V-2298; spis zn. 1T 6/54, list č. 4, .

ve svých pamětech, že Vladimír Jukl byl ve vyšetřovací vazbě fyzicky mučen a neuvědomoval si vůbec, na co je tázán a co říká.<sup>89</sup>

Ve stejném období byli zatčeni i další členové „Rodiny“ – RNDr. Josef Hošek, Anna Schwarzová, Karel Komárek, Charlotta Drbohlavová a PhDr. František Ondráš.<sup>90</sup> Věděli, jaký bude pravděpodobný scénář soudního líčení, neboť rozsáhlé procesy s vedoucími pracovníky Katolické akce se uskutečnily již 11. června 1952. Mezi odsouzené za velezradu patřil Oto Mádr – doživotí, Vladimír Jukl – 25 let, Růžena Vacková – 22 let. Další soudní přelíčení se konalo 1. listopadu 1952 s Josefem Zvěřinou – 22 let, Janem Bártou – 20 let, Jiřím Holubem – 18 let.<sup>91</sup>

### 6.3 Věznice v Ruzyni

Václav Vaško strávil ve vyšetřovací vazbě v Ruzyni celkem 11 měsíců. Nezažil zde, tak jako mnoho jiných obviněných, kruté fyzické mučení, spíše byl vystaven psychické a fyzické deprivaci. Typickým příznakem bylo, že byl umístěn na samotku, naprosto izolován od světa – bez možnosti návštěv a bez možnosti obdržet či napsat dopis. Neustále na něj svítily reflektory, byl podroben nedostatku spánku, jídla a pocitu chladu. Období častých i nočních výslechů vystřídala mnohaměsíční samota. Po pěti měsících se dostal na první vycházku a po devíti měsících si mohl přečíst knihu.<sup>92</sup> Václav Vaško byl celkem desetkrát vyslýchán a třikrát mu byla prodloužena vazba, z důvodu popírání

---

<sup>89</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 158.

<sup>90</sup> Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Vyšetřovací skupinový spis Hošek a spol., číslo V-2298 MV, list č. 58.

<sup>91</sup> Srov. Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Vyšetřovací skupinový spis Hošek a spol., číslo V-2298 MV, list č. 58. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 149.

<sup>92</sup> Srov. Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Vyšetřovací skupinový spis Hošek a spol., číslo V-2298 MV, list č. 58. VRKOČOVÁ, L. *Svědectví. Osudy politických vězňů*. 1. vyd. Praha : nakl. Ludmila Vrkočová, 2007, s. 261-262.

špionážní činnosti proti Sovětskému svazu a jeho vyslání do SSSR na příkaz Kolakoviče.<sup>93</sup>

Po celou dobu vazby se snažil udržet si určitou duchovní sílu prostřednictvím soustředěné modlitby, rozjímání či vzpomínání na určité věci. Snažil se v duchu psát filmové scénáře či divadelní hry, jejichž obsah byl motivován osobními vzpomínkami. Mimo jiné tak vznikl základ životopisné knihy, která vyšla v roce 2001 pod názvem *Ne vším jsem byl rád*.<sup>94</sup> Sám na období vazby v Ruzyni vzpomíná: „*Tak jsem se já, zvyklý na společnost, stal kartuziánským mnichem. Bez slibů, bez řeholního roucha, ale v kajícím šatu vězeňské pytloviny. Nechtěl jsem to, ale smířil jsem se s tím jako s Božím povoláním ke zvláštní službě. Odměnou jsem získal pokoj duše, jaký jsem dosud nepoznal, a nadhled nade vším, co mě obklopovalo.*“<sup>95</sup>

## 6.4 Soud

Dne 7. ledna 1954 byl Václav Vaško převezen z věznice v Praze – Ruzyni do vazební věznice na Pankráci do budovy Krajského soudu v Praze. Hlavní líčení proti Josefu Hoškovi a spol. proběhlo 2. a 3. března 1954. Obžalovaní byli: Josef Hošek, Anna Schwarzová, Karel Komárek, Václav Vaško, František Ondráš a Charlotta Drbohlavová. Soudní líčení se konalo s vyloučením veřejnosti. Václavu Vaškovi byl přidělen obhájce ex offio JUDr. Antonín Pecha.

Ve zmanipulovaném procesu byli výše jmenovaní obžalováni, že „...*na různých místech v ČSR v letech 1948 – 1953 organizovali kroužky JOC a zúčastnili se činností ilegální organizace „Rodina“, která měla za úkol*

<sup>93</sup> Srov. Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Vyšetřovací osobní spis Václava Vaška, číslo V-2298 MV, spis zn. 1T 6/54, list č. 37-84. VRKOČOVÁ, L. *Svědectví. Osudy politických vězňů*, 2007, s. 263-264.

<sup>94</sup> Srov. Český rozhlas [online]. Příběhy 20. století: Václav Vaško [audio], vysílané 23.10.2006 [cit. 12-01-08]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <[http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x\\_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD)>. VRKOČOVÁ, L. *Svědectví. Osudy politických vězňů*, 2007, s. 261-262.

<sup>95</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 160.



*organizováním takových kroužků vytvářet skupiny věřících, jejichž náboženské cítění mělo být zneužito k vyvolávání nespokojenosti s lidově demokratickým zřízením a v konečné fázi k přípravě zvratu tohoto zřízení, což všichni tito obvinění věděli. Tedy spolčili se navzájem k pokusu o zničení nebo rozvrácení lidově demokratického státního zřízení.*<sup>96</sup>

Václav Vaško navíc čelil obvinění, že poskytl úkryt dvěma osobám, které se chystaly ilegálně odejít do západní části Německa. Dále mu přitížila okolnost, že učil Karla Komárka, Silvestra Krčméryho a jiné členy „Rodiny“ ruštinu a poskytoval jim zkušenosti ze Sovětského Svazu. Během soudního líčení byla tato okolnost použita proti Václavu Vaškovi s tím, že ostatní připravoval na život v Sovětském Svazu, aby pak mohli lépe proniknout a šířit Katolickou akci v SSSR.<sup>97</sup> Václav Vaško na otázku zdali se cítí vinen, odpověděl: *„Podle zákonů naší republiky se cítím vinen, podle svého svědomí však nikoliv.“*<sup>98</sup> Václav Vaško ve svých pamětech ke svému doznání uvádí: *„...ač jsem si myslel, že ruzyňský brainwashing na mě nepůsobil, nebylo tomu tak. Přeci jen působil. Vyšetřovatelům se přece jen podařilo vpáčit do mého podvědomí jakýsi těžce definovatelný pocit viny, snad ani ne viny, ale nejistoty, zda jsem přece jen nejednal nezákonně.“*<sup>99</sup>

Václav Vaško, Josef Hošek, Anna Schwarzová, Karel Komárek, František Ondráš byli odsouzeni za trestný čin velezrady (dle § 78 odst. 1, 2 a) tr. z. č. 86/1950 Sb.). Václav Vaško odnětím svobody na 13 let, Josef Hošek odnětím svobody na 15 let, Anna Schwarzová na 11 let, Karel Komárek na 10 let, František Ondráš na 7 let, Charlotta Drbohlavová na 2 roky.

---

<sup>96</sup> Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Vyšetřovací osobní spis Václava Vaška, číslo V-2298 MV, spis zn. 1T 6/54, list č. 66-68.

<sup>97</sup> Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Vyšetřovací osobní spis Václava Vaška, číslo V-2298; spis zn. 1T 6/54, list č. 83-87.

<sup>98</sup> Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Vyšetřovací osobní spis Václava Vaška, číslo V-2298; spis zn. 1T 6/54, list č. 78.

<sup>99</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 185.

Kromě Charlotty Drbohlavové propadlo všem obviněným veškeré jmění a dočasně jim byla odebrána čestná práva občanská.<sup>100</sup>

Václav Vaško a Josef Hošek se proti rozsudku odvolali a odvolací líčení bylo stanoveno na 29. duben 1954. Nejvyšší soud však potvrdil původní rozsudek v plné míře.<sup>101</sup>

## 7 VĚZENÍ

Václav Vaško byl nejdříve přidělen k výkonu trestu do tábora Nikolaj v Jáchymově na nucené práce v uranovém dole, kde prožil rok svého života (viz kap. 7.2). Po vypuknutí vzpoury v táboře byl vytipován jako jeden z možných iniciátorů a byl převezen dne 28. července 1955 do věznice Leopoldov. V Leopoldově (viz kap. 7.3) byl umístěn do kněžské izolace, kde se setkal s významnými teology tehdejší doby. Pro Vaška nastalo intelektuální období, neboť při draní peří zde probíhaly učené teologické disputace. Počátkem července 1956 byl transportován opět do Jáchymovských dolů, tentokrát do tábora Mariánská (viz kap. 7.4). V táboře byla prozrazena jeho účast na tajné mši svaté, což byla zakázaná činnost. Navíc v roce 1956 propukla v Maďarsku revoluce. Z preventivních důvodů byli proto političtí vězni odvezeni do „pevných“ věznic. Vaško se dostal na Mírov (viz kap. 7.5), kde prožil čtyři roky života. Byl zde opět uvězněn na kněžském oddělení, kde tentokrát absolvoval tajné studium teologie, prověřované dokonce řádnými zkouškami.

---

<sup>100</sup> Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Vyšetřovací osobní spis Václava Vaška, číslo V-2298; spis zn. 1T 6/54, list č. 90.

<sup>101</sup> Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Vyšetřovací skupinový spis Hošek a spol., číslo V-2298 MV, spis zn. 5 To 59/54, list č. 93-95.

## 7.1 Historické souvislosti vzniku nápravně pracovních táborů v Jáchymově

Vznik nápravně pracovních táborů v Jáchymově souvisel se strategickou surovinou uranem. Mezi ČSR a SSSR vznikla *Dohoda o rozšíření těžby rud a koncentrátů v Československu a jejich dodávkách do SSSR*, která byla podepsána 23. listopadu 1945. Od počátku byl provoz československého uranového průmyslu plně podřízen sovětským zájmům, bez ohledu na ekonomická hlediska. Od roku 1945 do roku 1989 bylo vyvezeno z ČSR do SSSR celkem 96 660,6 tun uranové rudy.<sup>102</sup>

Masivní nárůst těžby uranu vyžadoval nábor horníků - brigádníků z jiných českých dolů. V roce 1947 pracovalo v národním podniku Jáchymovské doly 3 197 zaměstnanců. Další přísun nedostatkové pracovní síly zajistila sovětská strana prostřednictvím německých válečných zajatců. Jejich pobyt na našem území byl však podle podepsaných mezinárodních závazků limitován do konce roku 1948. Nedostatek pracovních sil v uranovém průmyslu byl vyřešen přijetím dohody mezi ředitelstvem jáchymovských dolů a Ministerstvem spravedlnosti o nasazení vězňů do uranových dolů (únor 1949). Přísun většího počtu vězňů umožnil zákon č. 231/1948 Sb. ze dne 6. října 1948 na ochranu lidově demokratické republiky. Obsahoval mimo jiné tyto trestné činy: proti státu (například velezrada), proti vnější bezpečnosti státu (vyzvědačství, ohrožení obrany republiky), proti vnitřní bezpečnosti státu (násilí na ústavních činitelích, vzbouření).<sup>103</sup> Nový trestní zákon č. 86/1950 Sb. ze dne 12. července 1950 v mnohém navázal na zákon č. 231/1948 Sb. Nepřáteli společnosti byli v jeho

---

<sup>102</sup> Srov. BURSÍK, T. *Přišli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali. Trestanecké pracovní tábory při uranových dolech v letech 1949 – 1961*, 2009, s. 23-24. VAŠKO, V. *Dům na skále 3. Církev vězněná 1950-1960*. 1. vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 183.

<sup>103</sup> Srov. BURSÍK, T. *Přišli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali. Trestanecké pracovní tábory při uranových dolech v letech 1949 – 1961*, 2009, s. 30-31, 42. VAŠKO, V. *Dům na skále 3. Církev vězněná 1950-1960*, 2008, s. 184-186.

pojetí nejen skutečné kriminální živly, ale především političtí odpůrci komunistického režimu.<sup>104</sup>

Na základě zmíněné dohody mezi ředitelstvem Jáchymovských dolů a Ministerstvem spravedlnosti byl k 1. březnu 1949 zřízen pracovní oddíl vězňů, který spadal pod trestní ústav v Plzni. V roce 1950 vězeňská pracovní síla na jednotlivých dolech tvořila 70 až 80 % veškerého osazenstva. V roce 1950 činil počet vězňů v jáchymovských dolech 3 990 osob. Koncem roku 1953 stoupl počet vězňů na 16 000. V následujících letech získali převahu v Jáchymově trestanci politicky odsouzení nad kriminálními, a to v poměru dva ku jednomu. Dle úředních pramenů z let 1949 až 1950 se tyto tábory označovaly jako trestanecké pracovní tábory a vězni se stali trestanci. Po roce 1950 se používalo označení pracovní útvary vězňů, případně pracovní útvary odsouzených či potrestaných. Od roku 1955 se zavedlo označení nápravně pracovní tábory (NPT), používané do počátku roku 1961. Sami odsouzení nazývali tato zařízení „lágry“ nebo „koncentrační tábory“.<sup>105</sup> V této práci je souhrnně používán pojem nápravně pracovní tábory.

Pro totalitní komunistický režim se vznik nápravně pracovních táborů stal jedním z účinných nástrojů jak izolovat „nepřátele“ lidově demokratického zřízení. Pro národní podnik Jáchymovské doly znamenalo nasazení vězeňské pracovní síly významnou úsporu finančních nákladů při těžbě uranu.<sup>106</sup>

Práce v uranových dolech vedly nejen k vysoké úrazovosti a onemocnění, ale poznamenaly na celý život zdraví dělníků, kteří dlouhodobě pracovali pod zemí. Z neúplných statistik vyplývá, že v letech 1950 až 1960 došlo v uranových dolech přibližně k 29 880 úrazům, ve 439 případech ke smrtelným. Nedostatečné hygienické podmínky vedly ke vzniku epidemií

---

<sup>104</sup> BURSÍK, T. *Přišli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali. Trestanecké pracovní tábory při uranových dolech v letech 1949 – 1961*, 2009, s. 31.

<sup>105</sup> Srov. BURSÍK, T. *Přišli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali. Trestanecké pracovní tábory při uranových dolech v letech 1949 – 1961*, 2009, s. 7, 44-45, 186. VAŠKO, V. *Dům na skále 3. Církev vězněná 1950-1960*, 2008, s. 185-186.

<sup>106</sup> BURSÍK, T. *Přišli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali. Trestanecké pracovní tábory při uranových dolech v letech 1949 – 1961*, 2009, s. 186.

bacilární dysenterie, nakažlivé žloutenky a případům paratyfu B. Znečištěné prostředí, zejména vlivem radioaktivního plynu radonu a produktem jeho rozpadu, způsobovalo zhoubná onemocnění dělníků. Znečištění překračovalo mnohonásobně povolené normy. Teprve v roce 1960 došlo k výraznému zlepšení, důvodem bylo zavedení účinnějšího větrání v dolech. Důsledkem toho klesla koncentrace radonu oproti roku 1950 o 300 %.<sup>107</sup>

V dubnu 1952 bylo rozhodnuto o diferenciaci ve vězeňském ústavu v Ostrově. Trestanci byli zařazováni do čtyř skupin a uvnitř těchto skupin měla být prováděna další vnitřní diferenciaci s přihlédnutím k profilu každého vězně. Do první skupiny měli být zařazeni političtí vězni s trestem nad deset let. Komunistický režim jim udělil nálepku nejnebezpečnějších zločinců a celkově měli tvořit 30 % všech odsouzených v táborech při uranových dolech. Odsouzení byli umístěni do NPT: Vojna, Vykmánov II, Nikolaj, Barbora a tábor Rovnost. Druhá kategorie zahrnovala také „státně bezpečnostní“ vězně, ale s výší trestu do deseti let (opět asi 30 % odsouzených). Vězni byli zařazeni do NPT Eliáš, Mariánská, Svatopluk a Ležnice. Do třetí skupiny byli zařazeni kriminální a retribuční trestanci s trestem nad pět let (asi 10 % vězňů). Odsouzení obývali Tábor XII a Prokop. Do čtvrté kategorie byli zařazeni vězni se stejnou klasifikací, ale s trestem do pěti let (30 % odsouzených). Ti byli posíláni na Bratrství, Svornost a Vykmánov I. Rozdělení vězňů v komplexu pracovních táborů při uranových dolech bylo kodifikováno „Řádem NZ“, který byl vydán s účinností od 1. dubna 1953. Platil až do roku 1955, kdy vstoupil v platnost „Řád pro nápravně pracovní tábory MV“. S vězni zařazenými do I. a II. kategorie se nadále zacházelo jako s méněcennými lidskými bytostmi, které byly nuceny žít v primitivních podmínkách a byly trestány za každý prohřešek.<sup>108</sup>

Nápravně pracovní tábory byly zpravidla obehnané dvojitým asi 2,5 m vysokým oplocením z ostnatého drátu. Vnější a vnitřní oplocení vymezovalo

---

<sup>107</sup> KAPLAN, K.; PAČL, V. *Tajný prostor Jáchymov*. České Budějovice : ACTYS, 1993, s. 46-48.

<sup>108</sup> BURSÍK, T. *Přišli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali. Trestanecké pracovní tábory při uranových dolech v letech 1949 – 196*, 2009, s. 53-54.

1 až 1,5 m široký prostor vysypaný bílým pískem. Uvnitř táborů se na vnější straně oplocení v každém rohu tyčily strážní budky až do výšky šesti metrů. Oplocení po celou noc osvětlovaly silné světlomety. V některých táborech byli vypouštěni na noc silní, cvičení psi. Především v letech 1949 – 1953 lze hovořit z hlediska technického stavu táborů, jejich materiálního vybavení, ubytovacích a hygienických podmínek jako o kritickém období. Tábory byly přestavovány za pochodu, hygienický stav neodpovídal dobovým předpisům, chybělo základní zdravotnické vybavení atd. Na jednotlivých ubikacích spalo 16 až 30 vězňů. Vězni spali na dřevěných jednopatrových lůžkách či na palandách. Poličku často nahradila kartonová krabice, kam se vešel celý majetek odsouzeného (ešus, lžíce, polní láhev, zubní kartáček a tužka). Kamna v ubikacích sice byla, ale z důvodu nedostatku topiva se používala pouze tehdy, když mrzlo.<sup>109</sup>

Od roku 1949 se pracovalo v uranových dolech po osmi hodinách na tři směny, bez jakéhokoli volna. Z odpolední směny šli vězni na ranní směnu, z noční na odpolední následující den. Skupinky trestanců obvykle pracovaly samostatně na různých důlních chodbách, ale uplatnily se i na jiných pomocných pracích v dolech, například zednické práce na stavbě komínů a zdí, tesařské pro dřevení, zámečnické apod. Vězeňská síla se nasazovala i v místech, kde by civilní pracovníci kvůli rizikovosti nikdy nepracovali. Na povrchu se levná vězeňská pracovní síla uplatnila při stavbě nových sídlišť, kulturních domů, úpravny vod v Ostrově, Horním Slavkově a Příbrami.<sup>110</sup>

## 7.2 Tábor Nikolaj

Počátkem července 1954 byl Václav Vaško převezen z věznice na Pankráci do NPT Nikolaj. Jeho nová identita byla skryta pod číslem AO-22400. Novým „domovem“ se mu stala místnost v dřevěné ubikaci, kde přebývalo 16 vězňů na osmi patrových postelích. Tábor Nikolaj ležel v oblasti

---

<sup>109</sup> BURSÍK, T. *Přišli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali. Trestanecké pracovní tábory při uranových dolech v letech 1949 – 196*, 2009, s. 63, 81, 186.

<sup>110</sup> Tamtéž, s. 84, 87.

Krušných hor v nadmořské výšce 900 m. Nejdříve sloužil po válce jako zajatecký tábor, po odchodu válečných zajatců roku 1949 zde vznikl tábor nucené práce (TNP)<sup>111</sup>. Jako TNP existoval do 17. února 1951, poté byl zrušen a začalo období nápravně pracovního tábora. Václav Vaško zde potkal mnoho významných osobností nepohodlných komunistické garnituře. Jednalo se například o majora československé armády v Anglii Rudolfa Pernického, maďarského salesiána Františka Szabadose SDB, slovenského redemptoristu Augustina Krajčíka CSsR, dominikána Jakuba Zemka OP, františkána Jana Baptistu Bártu OFM, křížovníka Josefa Šebestu OCr, přítele z „Rodiny“ Gaža Fronce a další.<sup>112</sup>

Tábor zabíral prostranství přibližně 3 ha. Po pravé straně od nástupiště stála kulturní budova, trestní budova, kanceláře velitelství, marodka a ubikace pro příslušníky vykonávající dohled. Obytná část tábora se nacházela nalevo od nástupiště a tvořily ji čtyři budovy. Za nimi stála kuchyně, korekce, sušárna fárových obleků, umývárny a latríny. Počet vězňů v táboře k 12. březnu 1952 činil 613 (320 politických a 293 kriminálních). Tábor byl zařazen do I. kategorie, tzn. primárně určený pro politické vězně.<sup>113</sup>

Václav Vaško, tak jako většina vězňů v NPT Nikolaj, pracoval na uranové šachtě Eduard vzdálené od tábora přibližně jeden kilometr. Cesta z tábora vedla po silnici lemované z obou stran ostnatým drátem. Vězni odcházející na směnu (cca 70 až 150 mužů) se seřadili do pětic a na povel „pochytat“ se museli těsně seskupit tak, aby se dotýkal jeden druhého. Poté byl útvar omotán ocelovým lanem přibližně ve výši pasu a následně zajištěn zámkem. Tento balík lidských těl se dal na příkaz do pohybu. Lano se vězňům jdoucím na kraji

---

<sup>111</sup> **Tábor nucené práce** – zákon č. 247/1948 Sb.o táborech nucené práce. Do TNP byli do roku 1951 posíláni lidé administrativní cestou, tedy bez soudního rozsudku, až na dobu dvou let. Tisíce lidí byly pouhým rozhodnutím národních výborů poslány na nucené práce. Viz BURSÍK, T. *Přišli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali. Trestanecké pracovní tábory při uranových dolech v letech 1949 – 1961*, 2009, s. 31.

<sup>112</sup> Srov. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 195-196. ŠEDIVÝ, F. *Legie živých aneb Jáchymovské peklo*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Eva – Milan Nevole, 2003, s. 66-67

<sup>113</sup> Srov. ŠEDIVÝ, F. *Legie živých aneb Jáchymovské peklo*, 2003, s. 66-67. VAŠKO, V. *Dům na skále 3. Církev vězněná 1950-1960*, 2008, s. 189.

zařezávalo do boku a zadním do zad. Vpředu a vzadu byli hlídáni dvěma strážnými, kteří byli ozbrojeni samopaly, a štěkajícími psy.<sup>114</sup>

Václav Vaško byl přidělen na první směně k dřevičům, ale jak sám prozradil ve svých pamětech: „...neměl jsem šanci stát se dobrým dřevičem“.<sup>115</sup> Přivítal proto místo v nabíjecí stanici, což nebyla fyzicky náročná práce. Staral se o chod nabíjecí stanice a vyměňoval vybité baterie za nabité. Uspořené čas věnoval studiu latinských slovíček či duchovní četbě. Jeho studium bylo však prozrazeno a zápisky zabaveny. Vaška přidělili na místo závozníka u mašinky, která tahala vozíčky vezoucí uran. Z šachty obvykle vyfáral jako poslední.<sup>116</sup>

V padesátých letech nebyla náboženská činnost v nápravných zařízeních tolerována, dokonce mohla být i soudně stíhána. Náboženské aktivity byly proto prováděny skrytě před zraky dozorců. Václav Vaško popsal, jakým způsobem probíhala mše: „*Mši svatou sloužili kněží v lágrech obvykle vsedě uprostřed ostatních účastníků mše. Krajčík se snažil vše dělat tak, jako by byl v kostele. V uličce mezi patrovými postelemi stál zády k mklům, na horním kavalci rozprostřel sněhobílý kapesník, na něj položil hostie a ampulku od léků s pár kapkami vína, obojí předávané štafetou od nějakého venku ještě působícího kněze, odvážného civila na šachtě a mukla, který to propašoval bránou tábora.*“<sup>117</sup> Nesrozumitelnost latiny vyřešili pro ostatní vězně tím, že zatímco se kněz tiše modlil latinsky, příslušující vězeň četl texty polohlasně z propašovaného mešního misálku<sup>118</sup> česky nebo slovensky. Pokud misálek nebyl, mešní oběť komentoval, čímž předběhli Liturgickou reformu II. vatikánského koncilu<sup>119</sup> o deset let. Jinou metodu slavení mše musel zvolit

<sup>114</sup> Srov. ŠEDIVÝ, F. *Legie živých aneb Jáchymovské peklo*, 2003, s. 66-68. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 194-195.

<sup>115</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 198.

<sup>116</sup> Tamtéž, s. 198-200.

<sup>117</sup> VAŠKO, V. *Dům na skále 3. Církev vězněná 1950-1960*, 2008, s. 201-202.

<sup>118</sup> **Misálek = Misál** – církevní kniha obsahující čtení, modlitby a zpěvy ke mši, předpisy o mši a o bohoslužbách. Viz KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*, 2005, s. 469.

<sup>119</sup> **II. vatikánský koncil** – 1962-1965. Přinesl změny v liturgii, např. slavení mše v lidové řeči a uvědomělou a činnou účast všech věřících na liturgických úkonech. Viz DEMEL, Z. *Pod dohledem církevních tajemníků*. 1. vyd. Brno : CDK, 2008, s. 205.



P. Jakub Zemek, který obvykle sloužil mši ve vycházkovém kruhu. Přisluhující šel po jeho boku a spoluvězňům dával znamení, jak mše postupuje. Svaté přijímání poté konspiračně podával formou podání ruky, jako při pozdravu.<sup>120</sup>

Podle Řádu nápravných zařízení (NZ-zákl-I-1) vydaného Ministerstvem národní bezpečnosti (MNB) s platností od 1. dubna 1953 mohl odsouzený přijímat a odesílat dopisy ve lhůtách stanovených táborovým řádem, maximálně však jedenkrát za čtyři měsíce. Veškeré dopisy odsouzených procházely cenzurou. Pokud byl dopis vyhodnocen jako závadový, založil se do osobního spisu vězně bez jeho vědomí. Na návštěvu měl vězeň nárok jedenkrát za osm měsíců a konala se v přítomnosti příslušníka vězeňské stráže. Ve skutečnosti bylo právo vězně psát, přijímat dopisy a návštěvy vázáno na pracovní výkon odsouzeného, jeho chování a libovůli vedení tábora.<sup>121</sup> Vaško ve svých vzpomínkách uvádí, že získával informace o rodině pomocí motáků. Moták měl formu dopisu, který se z vězení dařilo skrytě pronést za brány věznice. Doručovali je nejčastěji lidé, kteří přišli s vězni do styku, například v dolech. Tito lidé museli také čelit riziku z možného prozrazení. Vaškovi zprostředkoval spojení generál Pernický, s nímž byl na cele, prostřednictvím civilního horníka. Ten pak kontaktoval Vaškovu matku a na schůzce došlo k výměně dopisů. Vaško se tak dozvěděl bližší informace o zatčení a následném soudu svého otce JUDr. Václava Vaška.<sup>122</sup>

Soudní líčení se konalo 22. března 1955. Václav Vaško st. byl odsouzen za velezradu k 14 letům vězení, propadnutí celého jmění a ke ztrátě čestných práv občanských. Důvodem bylo jeho údajné zapojení do „*protistátní organizace, tzv. Křesťansko demokratické strany*“. Václav Vaško st. byl odsouzen, protože „...*příslibem účastnit se činnosti ilegál. organisace KDS, činil*

---

<sup>120</sup> VAŠKO, V. *Dům na skále 3. Církev vězněná 1950-1960*, 2008, s. 202

<sup>121</sup> BURSÍK, T. *Přišli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali. Trestanecké pracovní tábory při uranových dolech v letech 1949 – 1961*, 2009, s. 151-152.

<sup>122</sup> Srov. 50 let příprav na 17. listopad 1989. Online rozhovor s Václavem Vaško ze dne 15.11.2005. *Víra* [online]. 50 let příprav na 17. listopad 1989. Online rozhovor s Václavem Vaško ze dne 15.11.2005 [cit. 2012-02-09]. Dostupné z WWW: <[http://vira.cz/rozhovory/rozhovor.php?sel\\_rozhovor=17](http://vira.cz/rozhovory/rozhovor.php?sel_rozhovor=17)>.

*přípravy i pro organisování zvratu státoprávních poměrů naší republiky.*<sup>123</sup>

Václav Vaško ml. uvádí, že ve skutečnosti se „provinil“ tím, že ho známý navrhl za předsedu obrozené lidové strany, pokud by se v Československu konaly svobodné volby pod dohledem OSN.<sup>124</sup>

V září 1954 se z motáku Václav Vaško dozvěděl od svých rodičů, že jeho manželka Irina požádala již v době jeho zatčení v roce 1953 o rozvod. Václav Vaško napsal v motáku (ze dne 30. 9. 1954) svým rodičům: *„Prosím, abyste lru neodsuzovali, má to těžší než já, těžší než si dovedeme představit. Od své konverze v roce 1942 žila ve strachu před zatčením, které mohlo mít strašné následky nejen pro ni, ale i pro Mášenko, na niž koncentrovala svou lásku.*“<sup>125</sup>

Začátkem léta 1955 propukla v táboře Nikolaj tzv. „nudlová stávka“. Podle Václava Vaška se ve všech věznicích a táborech stupňovalo přesvědčení, že komunisté ztrácí svůj vliv a brzy budou svobodné volby pod dohledem OSN. Zdánlivá maličkost se v tomto napjatém období stala spouštěcím impulsem k vyjádření nespokojenosti. Při výdeji oběda v táboře Nikolaj vězni obdrželi pouze samotné nudle. První vězni odmítli jídlo konzumovat a ostatní se k nim solidárně přidávali. Propukla stávka, část vězňů odmítla fárat, další sice nastoupila, ale nepracovala. Tak to pokračovalo několik dnů. O propuknutí nudlové aféry se zmiňují i další pamětníci z jáchymovských a příbramských uranových dolů, například Tomáš Sedláček v táboře Bytíz či Radovan Procházka v táboře Vojna na Příbrami. Dne 28. července 1955 byli potenciální iniciátoři stávky odvezeni z tábora Nikolaj, mezi nimi i Václav Vaško, který byl převezen do věznice Leopoldov.<sup>126</sup>

---

<sup>123</sup> Národní archiv Praha. Krajská prokuratura Praha. J. č. Rk 839/56 - SKPt 386/53, s. 3-4.

<sup>124</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 209.

<sup>125</sup> Tamtéž, s. 206.

<sup>126</sup> Srov. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 213-214. Paměť národa. Portréty Pražanů. *Generál poručík v v. Radovan Procházka (1927)*[online]. Rozhovor ze dne 5.3.2007 [cit. 2012-02-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/story/prochazka-radovan-1927-242>>. Paměť národa. Příběhy 20. století. *Armádní generál Tomáš Sedláček (1918)* [online]. Rozhovor ze dne 15. 5. 2007 [cit. 2012-02-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/story/sedlacek-tomas-1918-123>>.

Podle historika novodobých českých dějin Mgr. Tomáše Bursíka neprobíhalo vzbouření vězňů současně ve všech nápravně pracovních táborech či věznicích. V polovině padesátých let měli někteří vězni kontakt se světem, také prostřednictvím tisku. Uvědomili si, že mají svá práva a získali odvahu se vzepřít. Bouřlivé období probíhalo v nápravných zařízeních individuálně v letech 1955 až 1956, aniž by to bylo jakýmkoliv způsobem řízené.<sup>127</sup>

### 7.3 Leopoldovská kněžská izolace

Věznice Leopoldov je nejstarší provozovaná věznice na Slovensku. Nachází se ve městě Leopoldov, 600 metrů od řeky Váh. Byla zřízena z barokní pevnosti postavené na obranu proti Turkům. Pevnost nechal vybudovat císař Leopold I. roku 1665. Má tvar šesticípé hvězdy a zdi jsou vysoké až deset metrů (viz příloha H). Roku 1855 byla pevnost přestavěna na věznici s kapacitou 1000 vězňů. Po únorovém komunistickém převratu roku 1948 patřil Leopoldov k věznicím s nejtvrďšími podmínkami. Věznice byla přeplněná, byly zde neúnosné hygienické podmínky, nedostatečné dávky stravy, kruté podmínky kázeňských trestů v holých kobkách bez vytápění a příkrývek, přímé bití. Důsledkem nelidského zacházení zemřely v Leopoldově desítky vězňů.<sup>128</sup>

Podle Václava Vaška byla největší koncentrace kněží v Jáchymově v tzv. „Elku“ u „věže smrti“ a ve věznicích Leopoldov a Mírov. Kněžským izolovaným celám či oddělením se obecně říkalo „Vatikán“. Sám Václav Vaško se do kněžské izolace v Leopoldově dostal Istí. Nejdříve se po jáchymovské vzpouře ocitl za trest v Leopoldově na samotce. Tam navázal kontakt s P. Antonínem Bradnou, který rozvážel jídlo vězňům. Poradil Vaškovi, pokud se chce dostat mezi kněze, aby řekl při zařazování do práce, že je kněz.

---

<sup>127</sup> Paměť národa. Příběhy 20. století. *Armádní generál Tomáš Sedláček (1918)* [online]. Rozhovor ze dne 15. 5. 2007 [cit. 2012-02-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/story/sedlacek-tomas-1918-123>>.

<sup>128</sup> Srov. LOUČ, M. *Věznice Leopoldov* [online]. Politictí vězni [cit. 2012-02-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.politictivezni.cz/veznice-leopoldov.html>>. TOMEK, P. *Vězeňství. Věznice Leopoldov* [online]. Totalita [cit. 2012-02-14]. Dostupné z WWW: <[http://www.totalita.cz/vez/vez\\_vez\\_leopoldov.php](http://www.totalita.cz/vez/vez_vez_leopoldov.php)>.

Tatolest se zdárně podařila také díky tomu, že v Leopoldově vypukla vzpoura a dozorcí museli řešit akutnější problémy než zjišťovat spisy trestanců.<sup>129</sup>

Kněžská cela v Leopoldově čítala, podle Vaška, asi šedesát kněží. Setkal se zde s elitou českého kléru. Mezi vězni byli: litoměřický diecézní biskup Štěpán Trochta, světící olomoucký biskup Stanislav Zela, světící spišský biskup Štefan Barnáš, premonstrátský opati Vít Tajovský Opraem ze Želiva a Augustin Machalka Opraem z Nové Říše, benediktinský opat břevnovský Anastáz Opasek OSB, provinciál redemptoristů ThDr. František Suchomel CSsR, svatovítští kanovníci Josef Čihák, Jaroslav Kulač a Otakar Švec, ředitel pražského arcidiecézního pastoračního ústředí ThDr. Antonín Mandl, jezuita Adolf Kajpr SJ, dominikán Jakub Zemek OP, ThDr. Josef Zvěřina a jiní. Dále zde potkal známé svých rodičů: dominikána ThDr. Silvestra Braitu OP, vicerektora pražského semináře ThLic. Františka Kohlíčka, redemptoristu Jana Blesíka CSsR a další.<sup>130</sup>

Vězni v Leopoldově museli vykonávat náročné a špatně placené práce. Nejčastěji prováděli draní peří, výrobu povřísel k vázání obilných snopů, balení celofánu, lepení pytlíků, škrábání brambor či jiné zeleniny. Vězni měli stanovenou denní normu, kterou museli splnit, pokud ji nedodrželi, následoval trest – nejčastěji formou snížení přídelu jídla. Václav Vaško uvádí, že norma byla obtížně splnitelná. „Starší“ neboli odpovědný vedoucí kněžské izolace P. Antonín Bradna měl za úkol dohlížet na splnění normy. Podle Vaška dbal, aby ostatní plnili normu na přibližně sto procent, tak aby některým nepřebývalo a druhým nechybělo. Nejčastěji vězni prováděli draní peří, které probíhalo na dlouhých vězeňských stolech, kam se vešlo dvacet až padesát vězňů. Podle svědectví Josefa Svobody – spoluvězně Václava Vaška – brzy po zahájení práce se nad stoly začal vznášet organický prach, takže bylo sotva vidět od stěny ke stěně. Poletující peří neprospívalo zejména lidem trpícím astmatem

---

<sup>129</sup> VAŠKO, V. *Dům na skále 3. Církev vězněná 1950-1960*, 2008, s. 208-209.

<sup>130</sup> Srov. VAŠKO, V. *Dům na skále 3. Církev vězněná 1950-1960*, 2008, s. 209. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 216-217.

nebo záněty horních cest dýchacích. Přivážené zásilky peří navíc často páchly tak, že pracovní podmínky byly nesnesitelné.<sup>131</sup>

Při draní peří se vězni navzájem obohacovali svými vědomostmi. Mezi kněžími byla řada univerzitních profesorů a kdokoliv něco uměl (například cizí jazyky), vyučoval a přednášel pro ostatní. Opat Vít Tajovský označil kněžské oddělení (tzv. Vatikán) v Leopoldově za skutečnou univerzitu. Na kněžském oddělení se při práci přednášela dogmatika, liturgika, fundamentální teologie, církevní právo, také filozofie, historie, psychologie či cizí jazyky. Semináře probíhaly po skupinách rozdělených podle pracovních stolů. Poznámky k přednáškám si někteří lektori zapisovali na toaletní papír, někteří zvládli výklad bez přípravy. Po přednáškách následovaly debaty, někdy teologicky bojovné. Podle P. Josefa Petra Ondoka „...byla to do jisté míry jakási kněžská mini-ekuména, neboť se zde sešli dosavadní soupeři“.<sup>132</sup>

Vaško vzpomínal, jak v Leopoldově jemu a Josefu Svobodovi P. Adolf Kajpr přednášel liturgiku, v níž nejčastěji odhaloval smysl liturgie, jejího ducha, mystiku a poezii. Objasnil jim logiku liturgických období a smysl slavností či svátků. ThDr. Silvestr Braito OP zas přednášel fundamentální teologii. ThDr. Josef Ryška, docent olomoucké teologické fakulty, přednášel církevní právo, znal kodex kanonického práva (CIC/1917) z paměti. Psychologii a křesťanskou sociologii učil jezuitský provinciál ThDr. František Šilhan SJ. Latinu vyučoval bývalý vicerektor pražského semináře ThLic. František Kohlíček.<sup>133</sup>

Přednášky se však nekonaly pouze z teologických oborů. Podle Josefa Zvěřiny bylo období, kdy byli kněží na pracovišti s laiky, každý pak

---

<sup>131</sup> Srov. VAŠKO, V. *Dům na skále 3. Církev vězněná 1950-1960*, 2008, s. 210-211. NOVOTNÝ, V. *Teologie ve stínu*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2007, s. 54. Paměť národa. Příběhy 20. století. *Vladislav Bumba (1926)* [online]. Rozhovor ze dne 16. 5. 2007 [cit. 2012-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/story/bumba-vladislav-1926-257>>.

<sup>132</sup> Srov. NOVOTNÝ, V. *Teologie ve stínu*, 2007, s. 54-55. Paměť národa. Příběhy 20. století. *František Kohlíček (1914)* [online]. Rozhovor ze dne 27. 10. 2006 [cit. 2012-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/story/kohlíček-frantisek-1914-205>>.

<sup>133</sup> Srov. NOVOTNÝ, V. *Teologie ve stínu*, 2007, s. 56. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 217-222.

přednášel svůj obor – chemii, fyziku, právo. Antonín Bradna uvedl, že vojáci zas vykládali o vojenské strategii, o legiích, o průběhu bitev apod., heraldik Adolf Karlovský o znacích, Karel Nigrin o dějinách a zeměpisectví, lékaři o medicíně atd. Jazykovou výuku vedli kapucín Eliáš Svátek OFM Cap, významný jazykovědec salesián Václav Mrtvý SDB z nunciatury a dva kněží – Pouchlý a Teplík. Slovíčka si museli zapisovat tajně, protože při prozrazení hrozila korekce<sup>134</sup>. „Student“ si zapsal na den deset slovíček na toaletní papír, snažil se je naučit a večer papír zničil. Když se jich naučil sto až dvě stě, mohlo se začít konverzovat. Dle Vaška se učili jednotlivci i celé kroužky latinsky, řecky, anglicky, německy, francouzsky, italsky, rusky i maďarsky.<sup>135</sup>

Každý den se zde sloužila mše svatá, při jejímž slavení se kněží střídali. Riziko z prozrazení bylo nemalé, mohlo vést ke korekci i k dalším letům odnětí svobody. Vaško uvádí, že až na výjimky uměli kněží její neměnné části a jedno mariánské proprium (proměnnou část) nazpaměť. P. Josef Moštěk (sekretář olomouckého arcibiskupa Matochy) a P. František Kohlíček citovali zpaměti propria některých velkých svátků, společnými silami se jim tak povedlo některá z nich obnovit.<sup>136</sup>

Víno si vězni vyráběli z rozinek, které dostávali v balících od rodiny či přátel nebo při návštěvách. Za materii chleba sloužila při sloužení mše houska nebo rohlík. Josef Zvěřina vzpomíná: „...*později – to jsme opravovali pytle pro firmu Juta – jsme touto cestou dostávali výtečnou mouku a Slováci z ní dělali hostie, oni to uměli. Mešní formulář, starý latinský formulář, jsme se naučili zpaměti.*“<sup>137</sup> Většinou mše probíhala ráno, pokud to nebylo možné,

---

<sup>134</sup> **Korekce:** malá temná cela, bez vybavení – spalo se přímo na betonové podlaze. Vězeň musel celý den pochodovat, nemohl si sednout či lehnout. V Leopoldově – dva dny nic k jídlu, třetí den poloviční dávka. Viz Paměť národa. Příběhy 20. století. Plk. Luboš Hruška (1927) [online]. Rozhovor ze dne 30. 05. 2006 [cit. 2012-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/story/hruska-lubos-1927-589>>.

<sup>135</sup> Srov. NOVOTNÝ, V. *Teologie ve stínu*, 2007, s. 57. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 224.

<sup>136</sup> Srov. VAŠKO, V. *Dům na skále 3. Církev vězněná 1950-1960*, 2008, s. 212. Paměť národa. Příběhy 20. století. Mons. Karel Otčenášek – příběh pamětníka [online]. Rozhovor ze dne 12. 05. 2006 [cit. 2012-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/story/otcenasek-karel-1920-698>>.

<sup>137</sup> KRÍŽKOVÁ, M., R. *Žít jako znamení. Rozhovory s Josefem Zvěřinou*, 1997, s. 68

uskutečnila se bezprostředně po obědě, obvykle to bývala chvíle největšího klidu.<sup>138</sup>

## 7.4 Tábor Mariánská

Počátkem července 1956 byl Václav Vaško opět transportován do Jáchymova, tentokrát do NPT Mariánská. Tábor ležel v nadmořské výšce 796 m poblíž kapucínského kláštera Mariasorg pocházejícího z osmnáctého století. Klášterní prostor se proměnil ve vyšetřovnu StB, postupně byl devastován a v roce 1965 odstřelen. Po roce 1954 byl někdejší NPT Mariánská zrušen a o 300 m dále vznikl pod stejným názvem nový tábor, na jehož místě byly původně ubikace pro útvar vězeňské stráže. Nový tábor byl již vybaven umývárny a záchody v každé dřevěné ubikaci. Korekce byla zděná a v zimě vytápěná z chodby. Po roce 1954 byly vyšetřovací metody již zmírněny. Vyšetřování byli především podezřelí z útěku. Nadále se používalo sklepních kobek kláštera, avšak ve značně omezené míře. Vězni odcházející na směnu nebyli spoutáni lanem, ale převáženi v autobusu na šachtu s názvem Eva.<sup>139</sup>

Václav Vaško byl nejdříve přidělen v uranovém dole do skupiny lamače, poté byl převeden ke klempířům. Prodlužoval, opravoval a demontoval vodovodní a vzduchovodní potrubí. Složení vězňů se v táboře Mariánská změnilo a převyšoval počet kriminálních vůči politicky odsouzeným vězňům. Vaško byl přidělen na ubikaci, kde byl jediným politicky odsouzeným vězněm. Zejména byl překvapen „...kolik hrubosti, neukázněnosti a sobectví je zde koncentrováno!“<sup>140</sup>

Dne 17. srpna 1956 požádala matka Václava Vaška o revizi trestního případu týkající se odsouzených - JUDr. Václava Vaška st. a Václava Vaška ml. Krajský prokurátor však neshledal důvody pro obnovu trestního řízení.<sup>141</sup>

<sup>138</sup>VAŠKO, V. *Dům na skále 3. Církev vězněná 1950-1960*, 2008, s. 212..

<sup>139</sup> Srov. ŠEDIVÝ, F. *Legie živých aneb Jáchymovské peklo*, 2003, s. 59-64. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 233.

<sup>140</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 229-230

<sup>141</sup> Národní archiv Praha. Krajská prokuratura Praha. J. č. Rk 839/56 - SKPt 386/53, s. 1, 4.

Václav Vaško napsal v dopisu své matce: „*Pokud se mě týče, pak nedělám nic, čím bych si mohl získat přízeň tam těch. Ostatně si říkám, že je pro mě asi štěstím, že mě potkalo, co mě potkalo. Kolik pokušení by mě asi čekalo venku? Tady to mám v tom ohledu snazší než Irka*“.<sup>142</sup>

Beznadějně dnes působí čin, kterým Vaško poukázal na bezpráví, jež panovalo na většině NPT v Jáchymově. Rozhodl se zanechat pro budoucí historiky důkazy o příkořích, kterých se komunistický režim dopouštěl na svých občanech. Zvolil formu memoranda adresovaného Kanceláři prezidenta republiky. V dopise uvedl: „*Musíme pracovat proti své vůli, pod přímým morálním i fyzickým nátlakem. Korekcí, izolací, zbavováním všech výhod (návštěvy, dopisy, atd.), zimou, hladem, sníženou dávkou stravy apod. jsme trestáni ne pouze za zásadní odmítnutí práce, ale i za nesplnění stoprocentního pracovního výkonu. Nesplnění norem však ovlivňují vnější okolnosti, špatná organizace práce a jiné nedostatky, na které odsouzený vliv nemá. ...právo na odpočinek není dodržováno. Lehnout si na lůžko po návratu ze směny nebo před odchodem do práce není dovoleno. ...Proč se nám zakazuje nosit teplé prádlo, rukavice, proč nám nejsou na zimu přidělovány kabáty nebo jiný teplý oděv, který by činil zdejší drsné podnebí snesitelnější? ...jsme sice zbaveni čestných práv občanských, ne však základních práv lidských, mezi něž patří svoboda náboženská. A tak mi přímo ústava dává právo, abych se i zde ve vězení dožadoval povolení k plnění svých náboženských povinností (mše sv., zpověď atd.)*“.<sup>143</sup> Po půl roce byl doručen Vaškovi přípis z inspekce Ministerstva vnitra, ve kterém byla stížnost projednána a až na maličkosti shledána neoprávněnou.<sup>143</sup>

V táboře se setkal s Karlem Komárkem, přítelem ze společenství „Rodina“, a knězem olomoucké arcidiecéze Josefem Tomčíkem. Pro Josefa Tomčíka byl tábor Mariánská první kněžskou zkušeností, neboť byl zavřen dříve, než mohl být přidělen ke zkušenému knězi na zaučení. Do pastorační praxe ho tak zasvětili spoluvězni a katoličtí laici František Ondráš

---

<sup>142</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 233.

<sup>143</sup> Tamtéž, s. 235-238.



(odešel před nástupem Vaška do NPT Mariánská) a Karel Komárek. Okolo Tomčíka se vytvořila skupina duchovně spřízněných přátel, zahrnující mladé lidi, věřící i nevěřící, politicky i nepoliticky odsouzené. Václav Vaško se více angažoval při slavení mše svaté. *„Jednak jsem ji vyprovokoval v podobě, která se zde ustálila, a pak jsem při ní kromě ministrování míval i homilii. Atom (Tomčík) se totiž na to necítil. ...A tak jsme se v promluvách střídali s Karlem (Komárkem).“<sup>144</sup>*

V říjnu 1956 byl Vaško společně s Josefem Tomčíkem odvezen do tranzitního tábora v Ostrově, kde byli zařazeni do přísné izolace. Na stejné místo byli deportováni i politicky odsouzení vězni z jiných táborů Jáchymova. Důvodem bylo vypuknutí revoluce v Maďarsku (23. 10. 1956 – 4. 11. 1956), která byla krvavě potlačena sovětskými vojsky. V obavě o možné rozšíření revolučních snah separovali bývalé ministry, důstojníky a kněze z táborů do „pevných“ věznic.<sup>145</sup>

## 7.5 Kněžská izolace na Mírově

Dne 2. listopadu 1956 byl Václav Vaško převezen z věznice Pankrác v Praze do věznice Mírov u Olomouce. Věznice Mírov byla vybudována z původního středověkého hradu ze 13. století, jenž patřil olomouckému sídelnímu biskupovi. Hrad je obehnan hradbami vymežujícími plochu zhruba 100 x 80 metrů. U hlavního vchodu směřujícímu k obci Míroveček se pnou hradby do výšky 4 až 5 metrů, dále se pak zvedají nad svahem do výšky 10 až 12 m (viz příloha CH). Od konce 14. století do roku 1855 hrad sloužil jako věznice pro osoby duchovního stavu, od poloviny 19. století se stal civilní trestnicí. Po roce 1945 zde byli soustředěni vězni odsouzení podle retribučních dekretů – Češi i Němci. Po roce 1948 zde našli vězení zejména ti, kteří byli

---

<sup>144</sup> VAŠKO, V. *Dům na skále 3. Církev vězněná 1950-1960*, 2008, s. 203.

<sup>145</sup> Srov. VAŠKO, V. *Dům na skále 3. Církev vězněná 1950-1960*, 2008, s. 204. PAPUCZEK, G., M. *Maďarsko 1956*. Český rozhlas, Svět kolem nás, ze dne 10. 11. 2006 [online]. Dostupné z WWW: <[http://www.rozhlas.cz/svet/portal/\\_zprava/291915](http://www.rozhlas.cz/svet/portal/_zprava/291915)>.

odsouzení za tzv. protistátní trestné činy. V roce 1952 činila kapacita věznice 1 800 trestanců, z toho bylo téměř 200 kněží.<sup>146</sup>

Zařízení mírovské věznice bylo zastaralé a neodpovídalo tehdejšími standardům. Cely sice byly vybaveny tekoucí vodou, ale chyběly splachovací záchody. K vykonávání fyziologické potřeby sloužily kbelíky, které byly vynášeny každé ráno a vylévány spolu se špinavou vodou do splachovacích šachet. Jednotlivé cely byly vytápěny kamny, uhlí však bylo přidělováno podle libovůle dozorce. Na celou věznici byly jediné sprchy umístěné v prvním dvoře vedle nemocnice.<sup>147</sup>

Tak jako ve věznici v Leopoldově i zde bylo kněžské oddělení. Kněží byli záměrně izolováni od ostatních vězňů, byli považováni za nepřevychovatelnou kategorii vězňů a představovali pro celý „převýchovný“ systém hrozbu. Velitelství věznice Mírov, stejně jako jiné ústavy nápravných zařízení, se obávalo ideového působení kněží na laiky, proto se je snažili oddělit od ostatních vězňů. Dle Oto Mádra však pastorace mezi laiky nikdy nepřestala a přizpůsobovala se okolnostem. Ke zpovědi tak docházelo během vycházky na dvoře či v čekárně u lékaře. V neděli přijímaly desítky vězňů eucharistii. Podle P. Františka Kohlíčka docházelo také ke konverzi a křtům. Ostatní vězni se zajímali o fakt, že se kněží lépe vyrovnali s příkořím, které na nich bylo vykonáno: *„My (kněží) máme celibát, čili nemáme rodinu, takže to pro nás bylo o hodně lepší, než to bylo pro lidi, kteří měli doma rodinu. My kněží jsme také věděli, proč trpíme. Bylo to pronásledování církve, a tak jsme to snášeli mnohem lehčeji než lidé, kteří tohle (vědomí) neměli.“*<sup>148</sup>

---

<sup>146</sup> Srov. ŠEDIVÝ, F. *Legie živých aneb Jáchymovské peklo*, 2003, s. 53-54. TOMEK, P. *Vězeňství. Věznice Mírov* [online]. Totalita [cit. 2012-02-22]. Dostupné z WWW: <[http://www.totalita.cz/vez/vez\\_vez\\_mirov.php](http://www.totalita.cz/vez/vez_vez_mirov.php)>. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 240. NOVOTNÝ, V. *Teologie ve stínu*, 2007, s. 57.

<sup>147</sup> ŠEDIVÝ, F. *Legie živých aneb Jáchymovské peklo*, 2003, s. 56.

<sup>148</sup> Srov. MÁDR, O. *V zápasech za Boží věc*, 2007, s. 43. Paměť národa. Příběhy 20. století. P. František Kohlíček [online]. Rozhovor ze dne 27. 10. 2006 [cit. 2012-02-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/story/kohlíček-frantisek-1914-205>>. Paměť národa. Příběhy 20. století. P. Josef Zlámal O. Merit Prior [online]. Rozhovor ze dne 23. 03. 2007 [cit. 2012-02-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/story/zlamal-o-melit-prior-josef-1915-109>>.

Václav Vaško na Mírově použil stejnou lest jako v Leopoldově, aby se opět dostal na kněžské oddělení. U komise, která rozdělovala vězně do jednotlivých oddělení, prohlásil, že je kněz. Kněžská izolace se nacházela ve čtvrtém oddělení. Dle Vaška zde přebývalo více než sto kněží<sup>149</sup>, kteří byli rozděleni do cel po přibližně deseti věznicích. Setkal se zde s olomouckým světícím biskupem ThDr. Stanislavem Zelou, s královéhradeckým biskupem ThLic. Karlem Otčenáškem, pražským světícím biskupem Ladislavem Hladem, dominikánem a profesorem teologie na řádovém učilišti v Olomouci ThDr. Reginaldem Vincencem Dacíkem, profesorem královéhradeckého semináře ThDr. Josefem Hájkem, jezuitou Rudolfem Vašíčkem SJ, františkány Janem B. Bártou OFM a Janem E. Urbanem OFM, ThDr. Oto Mádrem, PhDr. Felixem Davidkem a dalšími. Mimo jiné byl na Mírově uvězněn i otec Václava Vaška, nacházel se však na jiném oddělení, které bylo vyvázané z pracovních povinností (z důvodu věku či zdravotního stavu). Oficiální cestou jim bylo společné setkání zakázáno. Zvolili tedy neformální způsob shledání - byli přiděleni mezi pravidelnou službu při výměně prádla a využili možnosti společné rozmluvy ve skladu.<sup>150</sup>

K pracovním povinnostem Václava Vaška na Mírově patřilo lepení sáčků a obálek, vyrábění návleček (plíšků na cenovky), povrchové upravování kovových částí fotografických aparátů a filmových kamer pro přerovskou Meoptu, třídění sezónního ovoce a zeleniny. Obdobně jako v Leopoldově i zde docházelo k přednáškám z teologie, které se konaly v průběhu pracovního procesu. Nejčastěji vězni vytvářeli pracovní skupiny, tzv. „kombajny“, například na lepení sáčků. Rychle splnili normu a pak se věnovali vlastní intelektuální činnosti. Zásluhou Oto Mádra a Felixe Davidka pokračoval Vaško ve studiu, které započal v Leopoldově. Studium „...trvalo čtyři roky, dostalo systém a bylo kontrolováno řádnými zkouškami. Poznámky z přednášek jsem si zapisoval drobným písmem na cigaretovém nebo toaletním papíře. Filozofické

---

<sup>149</sup> **Oto Mádr** uvádí, že bylo v roce 1955 uvězněno na Mírově 240 kněží. Viz MÁDR, O. *V zápasech za Boží věc*, 2007, s. 39.

<sup>150</sup> Srov. VAŠKO, V. *Dům na skále 3. Církev vězněná 1950-1960*, 2008, s. 218. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 228-229.

*disciplíny mi přednášel Rudolf Vašíček, dogmatiku a asketiku Reginald Dacík, církevní dějiny Josef Hájek, církevní umění slovenský jezuita Valér Zavorský. Pojednání z morální teologie sepsal Oto Mádr. Profesor Hájek vyrobil pro mě a další zájemce přehled církevních dějin. Studii o existencialismu vypracoval Felix Davídek. Studii o soudobé české hudbě nám poslal ze sousedního oddělení Mojmír Vaněk...*<sup>151</sup> Václav Vaško napsal zase pro laiky z jiných oddělení pojednání o křesťanském manželství.<sup>152</sup>

Oto Mádr ve svých vzpomínkách uvádí, že tato intelektuální činnost se ve větší míře mohla projevat až v druhé polovině padesátých let, kdy vězeňský režim zmínil své tvrdé metody. Změny se projeví zejména po 20. sjezdu sovětských komunistů, ovlivněném Nikitou Chruščovem. Vězni dostávali větší přídělky jídla, méně často docházelo k tvrdému zacházení, mohli si objednávat noviny a časopisy. Z časopisů si vystříhovali zajímavé informace a vypisovali si vše důležité. Vznikla tak miniknihovna, kterou schovávali hlavně do slavníků, a po odhalení a zabavení zase obnovovali. Václav Vaško sestavoval ze sovětského tisku (Pravda, Svět sovětů) informační mikrobuletin pod názvem „Sovietica“. Časopis vydával v nákladu dvou kusů<sup>153</sup>, které sám psal drobným tiskacím písmem. Pojednával o zajímavostech ze Sovětského svazu a lidově demokratických zemí. Časopis doplňoval hodnotícími komentáři, které se snažil psát bez invektiv. Oto Mádr uvádí, že tento politický časopis se těšil oblibě i v laických odděleních.<sup>154</sup>

Další časopis vydávaný na kněžském oddělení byl náboženský týdeník, jenž vznikl na žádost laických oddělení a nebyl nijak pojmenován. O jeho sestavování se zasloužili Oto Mádr, Jindřich Jenáček, Jan Baptista Bárta OFM,

---

<sup>151</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 250.

<sup>152</sup> Srov. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 249-250. MÁDR, O. *V zápasech za Boží věc*, 2007, s. 40-41.

<sup>153</sup> **V rádiu Proglas** Václav Vaško uvádí, že časopis vydával v nákladu čtyř kusů. Viz *Rádio Proglas* [online]. Rubrika Křesťan a svět: „Eben-Rzer“ - až dosud mi pomáhá Bůh [audio], vysílané 4. 11. 2007 [cit. 2012-03-27]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <<http://www.proglas.cz/audioarchiv-detail/krestan-a-svet.html>>.

<sup>154</sup> Srov. MÁDR, O. *V zápasech za Boží věc*, 2007, s. 41-42. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 252.

vydával se v letech 1956 – 1960. Jednalo se o duchovní čtení na neděli, které se vešlo na malý dvojlístek a v případě nebezpečí se mohlo vložit do úst a spolknout. Postupně se rozrůstalo a přibýly i stručné zprávy z katolického světa, reakce na protináboženské výpady tisku, ukázky z Renčovy, Zahradníčkovy i Jenáčkovy tvorby za mřížemi. Týdeník byl opisován drobným písmem v počtu devíti kusů, jeden exemplář pro každé oddělení. V případě prozrazení hrozila týden či deset dní korekce.<sup>155</sup>

Podle Oto Mádra zde téměř všichni kněží celebroidali denně mši svatou. Vaško uvádí, že se tak dělo podobně jako v Leopoldově hned po obědě. Proces výroby vína se shodoval s věznicí v Leopoldově, i zde se vyrábělo ze sušených hroznů. Z velkých nádob se víno rozlévalo do menších a dále do ampulek od léků. Celebrantům se pak víno podávalo kapátkem na lžičku. Hostie nahradily koupené housky. Úlomky hostie balili do cigaretového papírku a kladli do krabiček od zápalek podle požadavků jednotlivých civilních oddělení, kam se distribuovaly.<sup>156</sup>

## 7.6 Amnestie

Václav Vaško byl propuštěn 10. května 1960 na základě udělení amnestie prezidenta republiky ze dne 9. května 1960, byl mu prominut zbytek trestu pod podmínkou deseti let. Dne 9. května 1965 došlo k další amnestii prezidenta republiky a Vaškovi byl odpuštěn zbytek zkušební doby. JUDr. Václav Vaško st. byl rovněž propuštěn na amnestii 9. května 1960 z věznice v Leopoldově.<sup>157</sup>

Dalších osm let života strávil Vaško v dělnických profesích (zámečník, betonář, frézař).<sup>158</sup> V polovině roku 1965 dostal nabídku od biskupa Trochty

---

<sup>155</sup> MÁDR, O. *V zápasech za Boží věc*, 2007, s. 42.

<sup>156</sup> Tamtéž, s. 44.

<sup>157</sup> Srov. Národní archiv Praha. Krajská prokuratura Praha. J. č. 1T6/54 - SKPt 386/53, s. 3. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*. 2. vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2001, s. 258.

<sup>158</sup> BALÍK, S; HANUŠ, J. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. 1.vyd. Brno : CDK 2007, s. 205.

(společně věznění v Leopoldově) stát se knězem. Nabídku přijal, i když měl pochybnosti, zda k tomuto povolání má vlohy. Na svěcení ho připravoval P. Josef Zvěřina. V pražském podnájmu biskupa Trochty na Letné mu po určitém čase byla udělena všechna nižší svěcení a z vyšších podjáhenské<sup>159</sup>. K jáhenskému a kněžskému svěcení nedošlo, neboť biskup Trochta se domníval, že nemá právo je udělovat, když v čele arcidiecéze stojí řádný, Římem ustanovený biskup<sup>160</sup>. Doporučil mu vyřešit tento problém s biskupem Tomáškem. Nakonec dospěl Václav Vaško k přesvědčení, že snaha stát se knězem byla pravděpodobně motivována traumatem z rozbitého manželství. Definitivní tečku za jeho úvahami o přijetí kněžského svěcení učinilo setkání s Irinou během zájezdu do Moskvy v květnu 1967. „*Oba jsme byli zaskočeni zjištěním, že náš vztah je živější, než jsme si připouštěli.*“<sup>161</sup> K dalšímu setkání, tentokrát i s dcerou Mášou, došlo až za 4 roky (v roce 1971). Jako věřící člověk pokládal své manželství za svátostné a nerozlučitelné, i když došlo, podle sekulárního práva, k rozdělení manželství a Irina se dokonce znovu provdala.<sup>162</sup>

## 8 PRAŽSKÉ JARO

Nová etapa života Václava Vaška nastala s tzv. Pražským jarem, jež je příznačné pro období roku 1968, kdy se vedení KSČ ujali reformisté s heslem „Socialismus s lidskou tváří“. Pražské jaro začalo již 6. ledna 1968, nástupem Alexandra Dubčeka do čela komunistické strany. Pro Václava Vaška nastalo

---

<sup>159</sup> **Svátost svěcení** byla dělena na nižší a vyšší. *Vyšší stupně svěcení*: biskupské, kněžské, jáhenské (diákon), podjáhenské (subdiákon). *Nižší stupně svěcení* měli akolyté, exorcisté, lektori a ostiáři. V roce 1972 bylo nižší svěcení zrušeno, zachovala se jen funkce lektora a akolyty, jsou to však služby nesvátostné. U vyššího svěcení bylo zrušeno podjáhensví taktéž v roce 1972. Viz LEMAÎTROVÁ, N.; QUINSONOVÁ, M.T. a SOTOVÁ, V. *Slovník křesťanské kultury*. 1. vyd. Praha : Garamond, 2002, s. 346.

<sup>160</sup> **ThDr. František Tomášek** byl tajně konsekrován na biskupa dne 14. října 1949. Dne 11. března 1965 byl jmenován apoštolským administrátorem pražské arcidiecéze. Viz HARTMANN, J.; SVOBODA, B. a VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*. 1. vyd. Praha : Zvon, 1994, s. 16, 30.

<sup>161</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 268.

<sup>162</sup> Srov. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 276-277. *Víra* [online]. 50 let příprav na 17. listopad 1989. Online rozhovor s Václavem Vaško ze dne 15. 11. 2005 [cit. 2012-02-09]. Dostupné z WWW: <[http://vira.cz/rozhovory/rozhovor.php?sel\\_rozhovor=17](http://vira.cz/rozhovory/rozhovor.php?sel_rozhovor=17)>.

významné období, neboť patřil k předním laickým aktivistům při zakládání Díla koncilové obnovy. Mimo jiné nastoupil počátkem ledna na místo propagačního referenta na generálním ředitelství Československých cirkusů a varieté. Po sedmnácti letech měl opět svou kancelář a psací stůl.<sup>163</sup>

## 8.1 MHKD a Pražské jaro

Dne 10. března byla v Katolických novinách uveřejněna zpráva, že předseda Mírového hnutí katolického duchovenstva ministr zdravotnictví Josef Plojhar navštívil ministra kultury Karla Hoffmanna, aby s ním jednal o obnově církevněpolitických jednání mezi církví a státem. Mluvčím za církevní stranu by podle Plojharových představ měl být on sám. Zpráva vyvolala vlnu nesouhlasu mezi katolickou veřejností, neboť Mírové hnutí katolického duchovenstva (MHKD) bylo považováno za nejméně důvěryhodný spolek kněží.<sup>164</sup>

Na tento popud napsal Václav Vaško společně s PhDr. Marií Kyralovou dopis biskupu Tomáškovi, ve kterém protestovali proti tomu, aby církve v jednáních se státem zastupovali kolaborantští kněží. Oto Mádr napsal „*Otevřený list katolíků vězněných pro víru prvnímu tajemníkovi ÚV KSČ Alexandru Dubčekovi*“. List osobně donesli Václav Vaško s Oto Mádrem do budovy ÚV KSČ a kopii listu nechali otisknout v *Literárních listech* (vyšlo dne 21. 3. 1968, viz příloha I). Další list Alexandru Dubčekovi vypracovali Ivan Medek, Jaroslav Vrbenský a kněz Karel Pilík, ve kterém žádali zrušit všechna diskriminační opatření týkajících se církve a věřících. Na závěr poukázali, že kdyby stát přestal podporovat zdiskreditované Mírové hnutí katolického duchovenstva, snadněji by se pak našla cesta ke vzájemnému dorozumění mezi církví a státem. Tento dopis podepsali všichni čeští biskupové a opati a následně přes sto tisíc lidí.<sup>165</sup>

---

<sup>163</sup> Srov. HARTMANN, J.; SVOBODA, B. a VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, 1994, s. 37. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 278-279.

<sup>164</sup> Srov. HARTMANN, J.; SVOBODA, B. a VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, 1994, s. 37. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 280.

<sup>165</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 280-284.

Dne 12. března 1968 se konala schůzka cca 60 věřících v bytě rodiny Kaplanů, mezi nimi byli i bývalí političtí vězni či kněží, kterým byl odebrán státní souhlas k duchovenské činnosti. Ustanovili čtyřčlennou delegaci – dva kněze: Vladimíra Rudolfa a Otu Mádra, a dva laiky: Jiřího Němce a Václava Vaška. Delegace měla za úkol oslovit biskupa Tomáška a navrhnout spolupráci. Po setkání s biskupem Tomáškem začala úzká součinnost a biskup ustanovil arcidiecézní pastorační radu. Jejími prvními členy se stala výše zmíněná čtyřčlenná delegace a dále Josef Zvěřina, Karel Pilík a plzeňská lékařka Jiřina Křížková. Výsledkem spolupráce obou stran byl návrh českých a slovenských biskupů vládě týkající se uspořádání církevních poměrů v Československu, dále koncept listu kněžím, pastýřský list arcidiecézi a spolupráce při zakládání Díla koncilové obnovy.<sup>166</sup>

Spontánní akce kněží i laiků vznikaly po celé zemi a již 4. března žádalo 200 kněží olomoucké arcidiecéze nápravu církevněpolitických poměrů. Pod tlakem kněžských rezolucí se sešlo předsednictvo MHKD, na němž je Vladimír Rudolf<sup>167</sup> vyzval jménem biskupa Tomáška k rezignaci. Celé vedení Mírového hnutí katolického duchovenstva v čele s Josefem Plojharem rezignovalo dne 21. března 1968.<sup>168</sup>

## 8.2 Dílo koncilové obnovy

V průběhu Pražského jara došlo k výrazným změnám ve společnosti. Byla zrušena cenzura ve sdělovacích prostředcích, začala se zveřejňovat pravda o útisku církve, vznikl klub K 231 (založeno bývalými politickými vězni) a došlo i k personálním změnám ve vládě. Především místo Antonína Novotného se stal prezidentem generál Ludvík Svoboda. Na ministerstvu kultury a informací nahradil Miroslava Galušku Karel Hoffmann a ředitelkou

---

<sup>166</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 282-283.

<sup>167</sup> **Vladimír Rudolf** – po dohodě s biskupem Tomáškem se stal spolupracovníkem sekretáře MHKD Josefa Beneše. Viz VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 284.

<sup>168</sup> Srov. HARTMANN, J.; SVOBODA, B. a VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, 1994, s. 37. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 280-285.



Sekretariátu pro věci církevní se stala místo Karla Hruzy Erika Kadlecová. Již 16. dubna 1968 se obnovilo jednání mezi církví a státem, kterého se zúčastnili biskup František Tomášek, slovenští biskupové Ambróz Lazík, Eduard Nécsey a Róbert Pobožný, místopředseda vlády Gustáv Husák, ministr kultury Miloslav Galuška, pověřenec kultury Štefan Brenčič a Erika Kadlecová.<sup>169</sup> K výdobytkům konce jara a léta roku 1968 patřily návraty biskupů do svých diecézí, s výjimkou královéhradeckého biskupa Karla Otčenáška. Mnoho kněží, kteří byli dříve zbaveni státního souhlasu, se mohlo vrátit do pastorační práce a řeckokatolická církev mohla opět veřejně působit.<sup>170</sup>

Se souhlasem biskupa Tomáška přestal vycházet *Duchovní pastýř* a nahradil jej teologický měsíčník *Via*, jehož šéfredaktorem se stal Josef Zvěřina. Vedením redakce *Katolických novin* byl pověřen Vladimír Rudolf (posléze vystřídán jezuitou Františkem Mikuláškem).<sup>171</sup>

V pražské arcidiecézní pastorační radě dozrávala myšlenka, že více než obnova kněžského hnutí je potřeba hnutí, ve kterém by spolupracovali kněží, řeholníci i laici. Úkolem nového hnutí měla být obnova církevních struktur, duchovní obroda národa a uskutečňování zásad II. vatikánského koncilu. Hnutí dostalo po mnoha diskuzích název Dílo koncilové obnovy (DKO).<sup>172</sup>

DKO mělo sjednotit a v duchu koncilu uvést do činnosti celou církev, od biskupů po laiky.<sup>173</sup> Podle Josefa Zvěřiny DKO uznalo, že existuje jeden jediný apoštolát celé církve, hierarchie na něj nemá výlučné právo a všichni

---

<sup>169</sup> Srov. HARTMANN, J.; SVOBODA, B. a VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, 1994, s. 40. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 286-287.

<sup>170</sup> VAŠKO, V. Církev v ohrožení totalitami. *Teologické texty* [online]. 2003, č. 2 [cit. 2010-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-2/Cirkev-v-ohrozeni-totalitami.html>>.

<sup>171</sup> Srov. HARTMANN, J.; SVOBODA, B. a VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, 1994, s. 40. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 286-287.

<sup>172</sup> HARTMANN, J.; SVOBODA, B. a VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, 1994, s. 41.

<sup>173</sup> MÁDR, O. *V zápasech za Boží věc*, 2007, s. 53.

členové církve z titulu svého křtu a biřmování jsou povoláni, aby konali svůj vlastní apoštolát ve svém prostředí.<sup>174</sup>

Návrh stanov Díla koncilové obnovy vypracoval právní odbor, který vedl Václav Vaško starší.<sup>175</sup> Podle organizačního řádu si DKO předsevzalo: „pomáhat kněžím v pastoraaci, přispívat k jejich odborné připravenosti, pečovat o liturgii, katechezi, křesťanský život ve farnostech, dbát o mravní výchovu dětí a mládeže, organizovat charitativní a sociální činnost, být průkopníkem ekumenismu, podporovat umění, angažovat se ve sdělovacích prostředcích, zprostředkovávat právní pomoc duchovním, zúčastňovat se mezinárodních akcí pro světový mír a pro pomoc národům rozvojových zemí“.<sup>176</sup>

Nečekaně DKO odmítli litoměřičtí bohoslovci. Obávali se vzniku hnutí, které by podobně jako MHKD požadovalo právo mluvit jménem církve a chtělo manipulovat s biskupy. Oto Mádr, Antonín Bradna a za laiky Václav Vaško proto předstoupili do posluchárny litoměřického semináře, aby je ujistili, že usilují o pravý opak. Mise pokračovala úspěšně ještě v Českých Budějovicích a Hradci Králové.<sup>177</sup>

### 8.3 Velehrad

Koncem dubna a začátkem května se na mnoha místech Československa konaly vikariátní schůze kněží a laiků, na kterých se volili delegáti pro zakládající sjezd DKO. Mezi delegáty z celé republiky byli biskupové, kněží, řeholníci, řeholnice a bývalí vězni. Zakládající sjezd se konal ve dnech 13. a 14. května 1968 ve Velehradě a stal se vyvrcholením několikaměsíčních příprav, na kterých pracovaly týmy z pražské pastorační rady (včetně Václava Vaška) a z olomouckého organizačního výboru.<sup>178</sup>

---

<sup>174</sup> KRÍŽKOVÁ, M. R. *Žít jako znamení*, 1997, s. 99.

<sup>175</sup> MÁDR, O. *V zápasech za Boží věc*, 2007, s. 53.

<sup>176</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 292.

<sup>177</sup> Tamtéž, s. 288-289.

<sup>178</sup> Srov. HARTMANN, J.; SVOBODA, B. a VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, 1994, s. 40. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 286-287.

Byla zde zastoupena média z Rakouska, Německa, Itálie, Holandska. Oto Mádr uvádí, že tato akce nebyla určena původně pro veřejnost, přesto se jí zúčastnilo asi 4 000 věřících.<sup>179</sup>

Zakládajícího sjezdu DKO se kromě nitranského biskupa Nécseye (pro nemoc omluven) zúčastnili všichni českoslovenští biskupové: František Tomášek, Štěpán Trochta, Karel Skoupý, Josef Hlouch, Karel Otčenášek, Róbert Pobožný, Ambróz Lazík. Poprvé se veřejnosti představili tajně vysvěcení biskupové: Stanislav Zela, Ladislav Hlad, Kajetán Matoušek, řeckokatolický biskup Vasil Hopko, Peter Dubovský a Ján Korec.<sup>180</sup>

DKO bylo založeno a byly schváleny všechny dokumenty. Celostátním předsedou byl zvolen biskup František Tomášek, místopředsedou Ambróz Lazík, Václav Vaško byl zvolen sekretářem pražského Díla koncilové obnovy.<sup>181</sup>

Již koncem července, během pobytu v Římě, byl biskup Tomášek varován vatikánskými kruhy před možností sovětské intervence. Vyzval proto kněze zvláštním oběžníkem k umírněnosti v jednáních. V té době již jednalo v Čierné nad Tisou Brežněvovo politbyro s československými představiteli reformních komunistů, po kterém následovala invaze vojsk Varšavského paktu do Československa dne 21. srpna 1968.<sup>182</sup>

V jarních a letních měsících roku 1968 státní moc se stále větším znepokojením pozorovala vývoj DKO, a z tohoto důvodu odsouvala přijetí jeho organizačního řádu. Po srpnových událostech Ministerstvo vnitra legalizaci organizace nadobro zamítlo. DKO však nelegálně existovalo až do definitivního utužení státního dozoru v letech 1969 – 1970.<sup>183</sup>

---

<sup>179</sup> MÁDR, O. *V zápasech za Boží věc*, 2007, s. 54.

<sup>180</sup> HARTMANN, J.; SVOBODA, B. a VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, 1994, s. 41.

<sup>181</sup> Srov. BALÍK, S; HANUŠ, J. *Katolická církev v Československu 1945-1989*, 2007, s. 47. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 296.

<sup>182</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 295.

<sup>183</sup> BALÍK, S; HANUŠ, J. *Katolická církev v Československu 1945-1989*, 2007, s. 47.

## 9 NORMALIZACE

Období tzv. normalizace znamenalo pro Václava Vaška citelnou změnu v jeho osobním životě. Od roku 1971 začal každoročně cestovat s Čedokem na zájezdy do Moskvy, aby zde navštěvoval svoji dceru Mariju a také bývalou manželku Irinu. V pozdějších letech trávil i několikaměsíční dovolené u své dcery, vnuka Václava a zetě Sergeje v Leningradu. Dcera s rodinou se dokonce snažila trvale přestěhovat za otcem do Prahy, ale její opakované žádosti byly zamítny.<sup>184</sup>

Po krátké éře Pražského jara následovalo v letech 1969 až 1989 období tzv. normalizace. V této době Václav Vaško neustal ve svých katolických aktivitách, z důvodu utužení režimu se však musely odehrávat v neoficiální rovině (viz bod 9.2). Typickým rysem normalizace byla transformace Komunistické strany Československa v byrokraticko-příkazní diktaturu. Prostředkem pro uskutečnění této přeměny se staly prověrky, jejichž následkem bylo vyloučeno a vyškrtnuto téměř půl miliónu členů KSČ. V dubnu 1969 musel odstoupit z funkce prvního tajemníka KSČ Alexander Dubček, po něm i další kolegové z vlády a parlamentu. Prvním tajemníkem KSČ byl jmenován Gustáv Husák. Ze sekretariátu pro věci církevní Ministerstva kultury odešla proreformní Erika Kadlecová a vrátil se Karel Hruza se spolkem zavilých nepřátel církve. K změnám došlo také v redakci *Katolických novin*, své místo musela opustit celá progresivní redakční rada v čele s Vladimírem Rudolfem. Teologický měsíčník *Via* byl opět nahrazen *Duchovním pastýřem*. Po rozpuštění Díla koncilové obnovy se našla nová generace kněží ochotná spolupracovat s ateistickým režimem. V květnu 1970 ÚV KSČ podpořilo vznik „nové mírové organizace katolického duchovenstva“ pod názvem

---

<sup>184</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 333-346.

Pacem in terris<sup>185</sup>, která se distancovala od protisocialistických tendencí v letech 1968 až 1969.<sup>186</sup>

## 9.1 Vznik a původ katolického disentu

Slovo disent nemá jednoznačné vymezení a jeho použití je odlišné nejen v rámci Československa, ale i v ostatních státech bývalého východního bloku. Etymologicky vzniklo slovo disent z latinského slova dissidere, což znamená odchylovat se, lišit se, být odlišného smýšlení, neshodovat se. Termín disident začali používat západní novináři v 60. letech pro označení několika desítek občanů Sovětského svazu, kteří vyjadřovali nesouhlas s potlačováním lidských práv a represivní praxí sovětského režimu.<sup>187</sup>

V českém prostředí také není použití tohoto termínu zcela jednoznačné, například socioložka Jiřina Šiklová považuje disent za termín, který se ustálil v sedmdesátých letech 20. století a v užším slova smyslu zahrnuje „...*nezávislé občanské postoje v totalitních komunistických zemích, kde byla vyloučena možnost legální politické opozice. Charakteristickým rysem byla veřejná obhajoba občanských a lidských práv, kritika totalitního režimu, aktivní občanství zahrnující spoluzodpovědnost za obecné poměry, obhajoba principu nedělitelnosti svobody a solidarity s každým, kdo je omezován ve svých*

---

<sup>185</sup> **Sdružení katolického duchovenstva Pacem in terris** (Mír na zemi) - oficiálně vzniklo dne 31. 8. 1971 současně v Praze a Bratislavě. Pro název sdružení byla zneužita mírová encyklika papeže Jana XXIII. K programu SKD PiT patřilo podílení se na budování socialismu a pomoc při vytváření dobrých vztahů mezi církví a státem. Členství v SKD PiT, především v sedmdesátých letech, rozhodovalo o tom, zda mladý kněz získal státní souhlas k výkonu kněžské činnosti. I z tohoto důvodu se stala řada kněží pouze formálními členy, aniž by souhlasili či se ztotožnili s ideologií sdružení. **Papežským dekretem Quidam episcopi** z 8. března 1982 byla zakázána všechna politicky zaměřená kněžská sdružení, což se týkalo především sdružení katolických duchovní Pacem in terris. Viz BALÍK, S; HANUŠ, J. *Katolická církev v Československu 1945-1989*, 2007, s. 131-134.

<sup>186</sup> Srov. BALÍK, S; HANUŠ, J. *Katolická církev v Československu 1945-1989*, 2007, s. 131. HARTMANN, J.; SVOBODA, B. a VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, 1994, s. 55-57. OTÁHAL, M. *Opozice, moc, společnost*. B.p.v. Praha : Maxdorf, AV ČR, 1994, s. 121.

<sup>187</sup> Srov. BLAŽEK, P. Typologie opozice a odporu proti komunistickému režimu. In *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. B.p.v. Praha : Ústav českých dějin FF UK, Dokořán, 2005, s. 20. VALEŠ, L. Disent a tzv. opozice na místní úrovni. In *Mocní? A bezmocní? Politické elity a disent v období tzv. normalizace*. 1. vyd. Praha : Prostor, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006, s. 266.

občanských a lidských právech.“<sup>188</sup> Širší definici disentu pak podává v tomto znění: „...nejširší smysl tohoto pojmu zahrnoval lidi odchylovající se od převládajícího způsobu smýšlení či životního stylu, nesouhlasící s oficiálním názorem či stanovisky“.<sup>189</sup> Naopak historik Milan Otáhal rozlišuje opoziční hnutí od občanské opozice alias disentu. Hlavním kritériem je přítomnost či absence politického programu. Pro disent je typická, podle Otáhala, nepolitická strategie, jež se soustředila na kritiku nedodržování mezinárodních závazků komunistické vlády v oblasti lidských práv.<sup>190</sup> Zastávám názor, obdobný jako Marta Edith Holečková, že pojem disent označuje v širším významu veškeré nezávislé aktivity a oponenty tehdejšího státního uspořádání, tj. osobnosti, které se snažily uchovat svobodný postoj, hodnoty i v nelehkých podmínkách politické nesvobody, buď individuálně nebo v rámci hnutí či nezávislé iniciativy, aniž by tvořily politickou opozici k tehdejšímu komunistickému režimu.<sup>191</sup>

Odlišuji však, narozdíl od M. E. Holečkové, katolický a občanský disent. Historicky se občanský disent postupně formoval v polovině 70. let, avšak přímo nenavazoval na tradice antikomunistického odporu po únorovém převratu roku 1948. Podle Milana Otáhala došlo k jistému sjednocení jednotlivých opozičních proudů poté, co stanuli před soudem členové undergroundu v Plzni (1975) a v Praze (1976). Do konfliktu s režimem se dostali kvůli svobodnému projevu v oblasti alternativní hudby. Proti jejich perzekuci protestovali lidé, kteří byli sami postiženi režimem a kteří v procesech spatřovali útok na svobodu vůbec. Z tohoto zázemí vznikla později

---

<sup>188</sup> VALEŠ, L. Disent a tzv. opozice na místní úrovni. In *Mocní? A bezmocní? Politické elity a disent v období tzv. normalizace*. 1. vyd. Praha : Prostor, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006, s. 266-267.

<sup>189</sup> Tamtéž, s. 266-267.

<sup>190</sup> BLAŽEK, P. Typologie opozice a odporu proti komunistickému režimu. In *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*, 2005, s. 18.

<sup>191</sup> HOLEČKOVÁ, M. E. *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*. 1. vyd. Praha : Vyšehrad, 2009, s. 19.

Charta 77<sup>192</sup>. Charta jasně prohlásila, že není organizací a neusiluje o politické a společenské reformy, ale chce upozorňovat na konkrétní porušování občanských práv. Až na výjimky pocházející z katolického prostředí se do občanské opozice bývalí političtí vězni z 50. a 60. let se nezapojili. Většinou se stáhli do soukromí nebo odešli do exilu. Podle historika Petra Blažka byla hlavním důvodem jejich nedůvěra k působení někdejších komunistických představitelů, kteří měli významný podíl na vzniku Charty 77. Svůj podíl měl také nedostatek vzájemných kontaktů, pochyby o smysluplnosti otevřeného způsobu opozičního jednání a obavy z provokací. Navíc společenství Charty 77 se od příslušníků tzv. „třetího odboje“<sup>193</sup> odlišovalo proklamovanou akceptací komunistické moci jako potenciálního partnera pro požadovaný dialog.<sup>194</sup>

Jinou situaci spatřuji v antikomunistickém odporu českých a slovenských křesťanů, zde souhlasím s názorem historika Jaroslava Cuhry, že dosud nebyl tento fenomén dostatečně zvážen a zařazen do dějin celé společnosti stejně jako do dějin odporu vůči režimu. Podle Tomáše Niesnera katolický disent představuje specifikum v rámci celé opozice, neboť pouze u něj dochází k dílčímu spojení či dokonce prolínání opozičního hnutí s oficiálně působícími strukturami, v tomto případě katolické církve. Další pozoruhodností podle mého názoru je, že existují paralely se skrytými aktivitami členů katolické církve v Československu v „poúnorovém“ a v „normalizačním“ období. Na rozdíl od ostatních občanských disidentských hnutí v období tzv. normalizace, jejichž

---

<sup>192</sup> **Prohlášení Charty 77** - v lednu 1977 vystoupila se společným programem opozice vůči komunistickému režimu, v jejíž řadách se setkali lidé názorově odlišně orientovaní – underground, exkomunisté a intelektuálové liberálně demokraticky zaměřeni. Prohlášení obsahovalo požadavek na dodržování občanských a lidských práv schválených helsinskou konferencí roku 1975, ČSSR ratifikovalo v roce 1976. Viz OTÁHAL, M. Programová orientace disentu 1969 – 1989. In *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. B.p.v. Praha : Ústav českých dějin FF UK, Dokořán, 2005, s. 32-33.

<sup>193</sup> **Třetí odboj** – pod vlivem bývalých politických vězňů je používáno toto označení vyjadřující protikomunistický odpor v období 1948-1956/60. Název může působit poněkud matoucím dojmem, protože svým názvem přímo odkazuje na resistenci v období I. a II. sv. v. Navíc pojem odboj může evokovat organizovaný politický a vojenský odpor proti utlačovatelskému režimu, který se po únoru 1948 projevil ve velmi omezeném rozsahu. Viz BLAŽEK, P. *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*, 2005, s. 16-17.

<sup>194</sup> Srov. HOLEČKOVÁ, M. E. *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*, 2009, s. 11-12. BLAŽEK, P. Typologie opozice a odporu proti komunistickému režimu. In *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*, 2005, s. 312. OTÁHAL, M. *Opozice, moc, společnost*, 1994, s. 39.

počátky lze vysledovat od roku 1969, katolická církev své neoficiální činnosti vyvíjela od uchopení moci komunisty v únoru 1948. Byla k tomu donucena v zájmu zajištění přetrvání církve za situace, kdy komunistický režim podnikal vůči ní řadu represivních opatření (viz bod 5.1). Po období krátkodobého uvolnění politických poměrů v šedesátých letech 20. století začala s nástupem tzv. normalizace počátkem 70. let nová vlna náboženské perzekuce. Katolická církev musela v podmínkách pronásledování část svého působení opět přenést na neoficiální úroveň. Oproti předchozím obdobím došlo v 70. a 80. letech k výraznému rozšíření skrytých aktivit řeholů, různých komunit i jednotlivců. Součástí katolického disentu se stali i političtí vězni z 50. a 60. let, kteří prošli nejtěžšími nápravnými zařízeními, jako například Oto Mádr, Josef Zvěřina, Václav Vaško, Antonín Mandl, Bonaventura Bouše, Růžena Vacková, Magdalena Anna Schwarzová a další. Svoji pozdější katolickou opoziční angažovanost v 70. a 80. letech pokládali za samozřejmou součást svého životního přesvědčení.<sup>195</sup>

V období normalizace existovalo několik úrovní neoficiálních aktivit katolické církve vyvíjených jak duchovními, tak laiky. Jednalo se o tajné svěcení kněží a biskupů, organizování tajného studia (jak pro budoucí kněží, tak pro laiky), vykonávání duchovních služeb, setkávání věřících mimo rámec povolený režimem a vydávání a distribuci katolického samizdatu.<sup>196</sup>

Specifikem všech neoficiálních činností v katolické církvi (oproti jiným opozičním strukturám) byla přísná konspirace, patrně motivovaná historickou zkušeností z pronásledování v padesátých letech. Skryté církevní aktivity neměly být ohroženy ničím jiným a důsledně se dbalo na oddělení od jiných složek či forem opozice a od možného politického výkladu jejich činnosti. Podle

---

<sup>195</sup> Srov. HOLEČKOVÁ, M. E. *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*, 2009, s. 11-12. BLAŽEK, P. Typologie opozice a odporu proti komunistickému režimu. In *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*, 2005, s. 312. NIESNER, T. Pohled na problematiku katolického disentu na Moravě v období tzv. normalizace. In *Mocní? A bezmocní? Politické elity a disent v období tzv. normalizace*. 1. vyd. Praha : Prostor, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006, s. 59-60.

<sup>196</sup> NIESNER, T. Pohled na problematiku katolického disentu na Moravě v období tzv. normalizace. In *Mocní? A bezmocní? Politické elity a disent v období tzv. normalizace*, 2006, s. 59-60.



Jaroslava Cuhry byla tato činnost pochopitelně neúspěšná, neboť režim politizoval vše, co jen mohl. Na jedné straně tato strategie umožnila vytvořit skryté základy i potenciál pro pozdější rozvoj různých aktivit, na druhé straně se dostala církev do určité izolace od společenských skupin hledajících podporu a záštitu vůči režimnímu tlaku. Ze strany duchovních i věřících laiků panovala počáteční nedůvěra k prohlášení Charty 77. Značně k tomu přispěla skutečnost, že oficiální církevní kruhy, včetně kardinála Františka Tomáška, se na začátku ledna 1977 distancovala od tohoto dokumentu. Katoličtí věřící názor změnili teprve poté, co se k prohlášení kladně postavil kardinál Tomášek v 80. letech.<sup>197</sup>

Ohlas Charty 77 nebyl ve společnosti velký, do listopadu 1989 se k ní připojilo 1898 osob.<sup>198</sup> Václav Vaško ani Oto Mádr prohlášení Charty 77 nepodepsali. Biskup Václav Malý (signatář CH 77) k tomu vysvětluje, že se tak stalo z taktických důvodů, oba by se tím vystavili nechtěné pozornosti státní bezpečnosti, což by pak ohrozilo organizaci katolických kroužků a distribuci katolického samizdatu. Tento počín však neznamenal, že by s obsahem prohlášení Charty 77 nesouhlasili.<sup>199</sup>

Naopak více než šest set tisíc podpisů občanů ČSSR získala petice nesoucí název *Podněty katolíků k řešení situace věřících občanů v ČSSR*, jejímž autorem byl Augustin Navrátil<sup>200</sup>. Touto tzv. Moravskou výzvou z roku 1987 významně vystoupil katolický disent do širšího společenského kontextu

---

<sup>197</sup> Srov. NIESNER, T. Konspirativnost katolíků jako určující faktor jejich vztahu k občanskému opozičnímu hnutí. In *Mocní? A bezmocní? Politické elity a disent v období tzv. normalizace*, 2006, s. 100-101. CUHRA, J. Katolická církev a odpor vůči „normalizačnímu“ režimu. In *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. B.p.v. Praha : Ústav českých dějin FF UK, Dokořán, 2005, s. 76. HOLEČKOVÁ, M. E. *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*, 2009, s. 34, 45.

<sup>198</sup> HOLEČKOVÁ, M. E. *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*, 2009, s. 34.

<sup>199</sup> Rozhovor s biskupem Václavem Malým v Praze dne 24. 3. 2011, vedla Bc. Romana Beranová.

<sup>200</sup> **Augustin Navrátil** (1928-2003) katolický aktivista z Lutopecnů na Kroměřížsku, sedlák, otec 11 dětí, v roce 1968 funkcionářem Československé strany lidové, signatář Charty 77. Pro své náboženské postoje byl několikrát internován na psychiatrické léčebně, dva roky byl vězněn. Vydával časopis *Křesťanské obzory*. Napsal přes stovku veřejných dopisů reagujících na aktuální politické otázky, které adresoval státním orgánům. Viz HOLEČKOVÁ, M. E. *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*, 2009, s. 191.

a propojil veřejnost na území celého Československa. Navrátilovy požadavky byly adresovány úřadům a byly shrnuty do jednatřiceti bodů, v nichž požaduje odluku církve od státu, obnovení náboženských svobod, obsazení biskupských stolců, propuštění uvězněných kněží a laiků, obnovení řeholního života atd. Kardinál Tomášek podpořil dokument zvláštním pastýřským listem a vybídl věřící, aby jej podepsali. Kardinál Tomášek se setkal s aktivisty Charty 77 (3. března 1988), kteří plně podpořili požadavky obsažené v petici. Tímto setkáním byla prolomena nedůvěra, která mezi oběma stranami panovala.<sup>201</sup>

Podle Jaroslava Cuhry skryté aktivity katolických věřících měly primárně náboženský, tedy nepolitický charakter, jejich záměrem nebylo cílevědomé usilování o „svržení“ režimu. Tyto aktivity se však staly cenným příspěvkem k rozšiřování svobodného prostoru, k zápasu o lidská práva všeobecně i jednotlivě. V tomto směru se katoličtí disidenti shodovali i s jinými okruhy protirežimního odporu, včetně Charty 77. Na prvním místě požadovali alespoň dodržování komunistických zákonných norem a jejich sladování se zákony demokratickými, respektive církevními.<sup>202</sup>

## 9.2 Václav Vaško a katolický disent

V první fázi „normalizačního“ období (1969 – 72)<sup>203</sup> pokračovaly ve své činnosti katolické kurzy započaté v období Pražského jara, jež byly oficiálně až na výjimky v roce 1970 zakázány. Jednalo se především o veřejně konané kurzy teologie, které poskytly věřícím významné zkušenosti a kontakty pro pozdější obnovení utajovaného studia teologie v době utužení normalizace. Jedním z kurzů byl *Teologicko-pastorační kurz pro kněze v Praze*. Vznikl

---

<sup>201</sup> HOLEČKOVÁ, M. E. *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*, 2009, s. 34-45.

<sup>202</sup> CUHRA, J. *Katolická církev a odpor vůči „normalizačnímu“ režimu*. In *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*, 2005, s. 78.

<sup>203</sup> **První fáze normalizačního období** – 1969 – 72 – podle Milana Otáhalo sehrála nejviditelnější roli „socialistická opozice“, jejímž cílem byl návrat k polednové politice a odstranění Husákova protireformního vedení. **Druhá fáze** – od 1972 - klíčové místo zaujala „občanská opozice“ alias disent. Viz BLAŽEK, P. *Typologie opozice a odporu proti komunistickému režimu*. In *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*, 2005, s. 18.

z iniciativy Oto Mádra a na diecézní úrovni ho pod záštitou biskupa Františka Tomáška zorganizoval Antonín Bradna. Kurz byl plánován od 20. do 23. srpna 1968. Kvůli sovětské okupaci trval však pouze jeden den. Kurz pod vedením A. Bradny z důvodu velkého zájmu pokračoval od listopadu 1968 do prosince 1971, kdy byl zakázán. V obdobném složení organizátorů se konal přednáškový cyklus pro širokou veřejnost *Živá teologie*, konaný v Praze a Brně. Podnět k němu dal Vladimír Fučík, který jej s přáteli – například Adolfem Rázkem – zorganizoval. Přednášeli zde přední čeští teologové a myslitelé: Jarolím Adámek CSsR, Bonaventura Bouše OFM, Václav Frei, Vítězslav Gardavský, Jan L. Hromádka, Josef Kubalík, Oto Mádr, Antonín Mandl, Josef Zvěřina, Bernhard Häring a další. Cyklus probíhal od 15. ledna 1969 do jara 1970, kdy byl zakázán.<sup>204</sup> Václav Vaško se jako blízký přítel Oto Mádra účastnil těchto přednášek a patřil do organizačního týmu.<sup>205</sup>

Mimo jiné se Václav Vaško účastnil konspirativních schůzek duchovní obnovy katolických právníků, přibližně od října 1969 do září 1971. Rekolekce<sup>206</sup> se konaly pod záštitou biskupa Františka Tomáška, který se účastnil první schůzky. Před každým setkáním se konala mše svatá s promluvou, kterou vedl nepravděpodobně ThDr. František Vaněk, ThDr. Josef Pašek či Bohumil Plaček SJ. Schůzky organizoval JUDr. Václav Vaško do r. 1971. Poté, když těžce onemocněl, jej nahradil JUDr. Plocek společně s JUDr. Hvězdou. Konaly se jednou za měsíc v kapli kostela sv. Ignáce na Praze 2. Na podzim roku 1973 se uspořádaly naposledy v kostele Panny Marie Vítězné na Malé Straně. Státní bezpečnost evidovala svazek na zmíněné schůzky pod označením „Baroko“. Začala schůzky sledovat a zaznamenávat výsledky účastníků od roku 1972

---

<sup>204</sup> NOVOTNÝ, V. *Teologie ve stínu*, 2007, s. 69-71.

<sup>205</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 296-297, 300.

<sup>206</sup> **Rekolekce** – Duchovní obnova. Meditace spojená se zpovědí, zaměřená na zintenzivnění duchovního života. Viz Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Signální svazek, číslo 639208 MV, list č. 233. KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*, 2005, s. 625.

do roku 1974. Cílem StB bylo překazit společné setkávání katolických právníků a zamezit jejich další činnosti, což se zdařilo.<sup>207</sup>

Oto Mádr promýšlel a organizoval neveřejný život církve v letech 1978 až 1989. Nejbližší spolupracovníci ThDr. Mádra vzešli právě z okruhu posluchačů *Živé teologie*, kde působil i Václav Vaško. Z okruhu, který se pravidelně konspirativně scházel, pak vzniklo mnoho iniciativ – působení katolického samizdatu, přednáškové kursy (tzv. bytové semináře), tajné studium teologie, dovoz zahraniční teologické literatury a organizace poutí. V tomto prostředí se dotvářel a realizoval pastorační program *Desetiletí duchovní obnovy národa*. Zde vzniklo zázemí kardinála Tomáška, jenž se pak stal uznávaným symbolem duchovního zápasu s komunistickou totalitou.<sup>208</sup>

Biskup Václav Malý vzpomíná, že Václava Vaška potkal poprvé v 70. letech v České katolické charitě, poté častěji při organizování tzv. bytových seminářů: *„...potkával jsem Václava Vaška při různých seminářích po bytech, kdy sem přijížděli teologové ze západního světa nebo zajímavé osobnosti z církve a velmi často při tomto setkání byl pan Vaško. Spolupracoval úzce s nedávno zemřelým doktorem Mádrem († 27.2.2011), který byl jeho zpovědník a velmi blízký přítel, takže mu byl při ruce. Přispíval i do samizdatu, nicméně články v samizdatu, katolickém, byly často podepsány jen šifrou z bezpečnostních důvodů. Ale rozhodně tam přispíval a určitě se podílel na rozmnožování a distribuci samizdatu. ...Václav Vaško patřil k jeho (O. Mádra) nejbližším spolupracovníkům, ...to nebylo účelové napojení, ale přátelství a rozhodně tam Václav Vaško nebyl pasivním členem.“*<sup>209</sup>

V roce 1978 stál Oto Mádr u zrodu vydávání katolického časopisu pod názvem *Teologický sborník* (formát A5, rozsah cca 50 až 70 stran, náklad

---

<sup>207</sup> Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Signální svazek, číslo 639208 MV, list č. 46, 221, 229-230, 233-235, 240-242.

<sup>208</sup> Srov. NOVOTNÝ, V. *Teologie ve stínu*, 2007, s. 92. HALÍK, T. Svědek neumlčené církve. *Katolický týdeník: příloha Perspektivy* [online]. 2009, č. 23 [cit. 2012-03-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.katyd.cz/index.php?cmd=page&type=11&article=6715>>. VAŠKO, V. Teolog, jen teolog? In: *Teolog Oto Mádr*. 1. vyd. Praha : Česká křesťanská akademie 1997, s. 15.

<sup>209</sup> Rozhovor s biskupem Václavem Malým v Praze dne 24. 3. 2011, vedla Bc. Romana Beranová.

asi 500 výtisků, rozmnožováno cyklostylem<sup>210</sup>). Obsah časopisu tvořily především překlady zahraničních autorů (Baumann, Congar, Schoonenberg, aj.), články Josefa Zvěřiny, a další články týkající se teologie, spirituality a pastorače. Celkem vyšlo pět čísel. Pokračování časopisu bylo znemožněno zásahem StB proti jeho vydavatelům. V září 1979 zahájila StB rozsáhlou akci proti nezávislé literatuře a náboženské činnosti pod názvem „Lekce“. Mezi mnoha vyšetřovanými byli také Václav Vaško, Oto Mádr a Josef Zvěřina.<sup>211</sup>

Na *Teologický sborník* navázaly *Teologické texty* (formát A4, rozsah 46 až 60 stran, náklad cca 500 kusů, rozmnožováno cyklostylem), opět pod záštitou Oto Mádra. Do roku 1989 vyšlo 17 čísel a vychází dodnes. Samizdat *Teologické texty* obsahoval informace o teologii (především seznámení s pokoncilním myšlením) a o církvi, přitom reagoval na podněty z nekatolického i ateistického světa. Inicioval diskuze k tématům, jako například teologické hodnocení Jana Husa nebo pastorační a etická problematika.<sup>212</sup>

Václav Vaško uvádí, že publikoval společně s katolickými disidenty seskupenými kolem Oto Mádra nejen ve zmíněném samizdatu *Teologické texty*, ale též v periodikách, jejichž vydávání nebylo přímo koordinováno Oto Mádrem, jako například: *Informace o Chartě*, *Informace o církvi*, *Náboženstvo a súčasnosť*, *Bratislavské listy*, *římské Studie* aj.<sup>213</sup>

Samizdatové nakladatelství Oto Mádra (též označováno pod názvem „pražská dílna katolického samizdatu“) vydávalo i další periodika. Od roku 1980 vznikla ediční řada *Duch a život* – zaměřená na reflexi katolického myšlení

---

<sup>210</sup> **Cyklostyl** byl společně s psacím strojem nejrozšířenější metodou rozmnožování dokumentů. Tisk pomocí cyklostylu probíhal následujícím způsobem: na voskovou blánu se napsal text (pro větší efektivitu se sundala páska u psacího stroje, aby byl průklep ostřejší), čímž se do ní vysekaly textové otvory, přes něž se na papír nanášela barva. Pomocí cyklostylu se dalo opatřit maximálně tisíc kopií. Viz HOLEČKOVÁ, M. E. *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*, 2009, s. 98.

<sup>211</sup> Srov. HOLEČKOVÁ, M. E. *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*, 2009, s. 70, 24-25. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 322-323.

<sup>212</sup> Srov. HOLEČKOVÁ, M. E. *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*, 2009, s. 77. MÁDR, O. *V zápasech za Boží věc*, 2007, s. 69.

<sup>213</sup> Srov. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 359. HOLEČKOVÁ, M. E. *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*, 2009, s. 79-80.

po II. vatikánském koncilu. Doplněná řadou *K* (katechetická) a edicí *Přátelé*, která přinášela medailónky významných křesťanských osobností a světců moderní doby. Od roku 1982 vycházela edice *Orientace*, jež sloužila k lepší obeznámenosti v českém katolickém prostředí a reagovala na aktuality. Od roku 1986 vycházela *Alfa - Omega*, která byla zaměřena na mladé čtenáře. Mezi výrazně profesní periodika patřily *Psí* (s psychologickou tematikou) a *Salus* (s medicínsko-etickou problematikou).<sup>214</sup>

Biskup Václav Malý v rozhovoru objasnil, jak probíhaly bytové přednášky organizované Oto Mádrem: „...kroužků se účastnili kněží bez státního souhlasu nebo někteří kněží se státním souhlasem, kteří se kromě své veřejné činnosti také scházeli po bytech. Celé tajemství kroužků spočívalo v tom, co nebylo dovoleno na veřejnosti, se konalo po bytech. To znamená: bohoslužby, hovory o katechismu, hovory o víře, kurzy pro rodiny, kurzy o výchově, kurzy o Bibli. Buď je vedli kněží, nebo někdo z laiků. Přirozeně jednou z ústředních postav byl Oto Mádr, na kterého byl navázán pan Vaško. Kurzy byly malé, takže zdaleka všichni o sobě nevěděli.“<sup>215</sup> Podle Oto Mádra poskytovala největší možnosti pro teologické školení i apoštolátní působení Praha. Pravidelně se konaly bytové semináře různého zaměření v malostranském bytě doc. Miroslavy Holubové (chartistka a historička umění). Na Mádrovo pozvání přijeli do Prahy zahraniční teologové: Alfons Auer, Franz Furger, Walter Kasper, Hans Küng, Johann B. Metz, Paul Valadier, Günter Virt, Hans Waldenfels aj.<sup>216</sup>

Patrně v roce 1986 se Václav Vaško stal členem smíšeného kněžského a laického týmu zvaného „druhá komora“, který se aktivně zabýval církevněpolitickými otázkami. Tomáš Halík uvádí, že tento diskusní kroužek vznikl na základě potřeby „*obsáhleji uvažovat o vztahu katolicismu a české*

---

<sup>214</sup> Srov. HOLEČKOVÁ, M. E. *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*, 2009, s. 79. MÁDR, O. *V zápasech za Boží věc*, 2007, s. 70.

<sup>215</sup> Rozhovor s biskupem Václavem Malým v Praze dne 24. 3. 2011, vedla Bc. Romana Beranová.

<sup>216</sup> Srov. MÁDR, O. *V zápasech za Boží věc*, 2007, s. 70-71. NOVOTNÝ, V. *Teologie ve stínu*, 2007, s. 92-93.

*společnosti v minulosti, přítomnosti i budoucnosti*“.<sup>217</sup> Působili zde i významní katoličtí disidenti, například Václav Malý, Václav Benda, Radim Palouš, Tomáš Halík, Oto Mádr, Josef Plocek, Josef Hošek, Bohumil Svoboda, Radomír Malý, Silvester Krčméry, Vladimír Jukl, Ján Čarnogurský a František Mikloško. Z tohoto okruhu přibližně v roce 1986 vznikl neoficiální poradní výbor kardinála Tomáška a organizační výbor *Desetiletí duchovní obrody národa* (viz bod 9.4). Někdy byl označován jako "dolní konsistoř", jeho řady tvořili: Petr Piřha, Václav Malý, Václav Benda, manželé Freiovi, Michal Holeček, Tomáš Květák, Dominik Duka, Václav Vaško, Tomáš Klepek a řada dalších, především laiků.<sup>218</sup>

### 9.3 Václav Vaško ve Vydavatelství ČKCH

Biskup František Tomášek zřídil v dubnu 1969 pastorační referát arcibiskupství, jehož náplní bylo koordinovat různé aktivity, které dosud zastřešovalo Dílo koncilové obnovy. Místo vedoucího pastoračního referátu nabídl biskup František Tomášek Václavu Vaškovi. Ministerstvo kultury zřízení konzistoře povolilo, ale odmítlo, aby byla vedena laikem. Václav Vaško poznamenává ve své autobiografii, že toho nelituje, protože se stal pastoračním referentem arcidiecéze Antonín Bradna, který tuto funkci vykonával znamenitě. Navíc krátce poté se stal Vaško vedoucím Vydavatelství České katolické charity (ČKCH).<sup>219</sup>

Václav Vaško se snažil z tohoto vydavatelství učinit samostatné katolické nakladatelství. Knihy a periodika mohly být vydávány pouze prostřednictvím Ústředního církevního nakladatelství (ÚCN), které kontrolovalo a ovlivňovalo ediční činnost všech církví. Navíc ÚCN bylo nepřímě napojeno na Sekretariát pro věci církevní Ministerstva kultury a potažmo také na Státní bezpečnost. Přibližně do roku 1970 se podařilo ÚCN držet zpět, aby nepřekáželo rozvoji náboženského tisku. S postupující normalizací však došlo k navrácení předreformních poměrů. Na postu se Václav Vaško udržel díky

---

<sup>217</sup> JANDOUREK, J. *Tomáš Halík. Ptal jsem se cest*. 1. vyd. Praha : Portál, 1997, s. 134.

<sup>218</sup> Tamtéž, s. 144.

<sup>219</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 300-302.

Josefu Benešovi, předsedovi tiskové komise ČKCH, který oceňoval jeho protinacistický odboj během 2. světové války.<sup>220</sup> V Charitě působil Václav Vaško dvanáct let, poté byl v roce 1981 z příkazu Ministerstva kultury propuštěn. V té době již dosáhl důchodového věku.<sup>221</sup>

Václav Vaško považoval za svůj největší úspěch v ČKCH vydání tzv. frankfurtského katechismu. Jeho autoři, němečtí jezuité, jej nabídli k překladu bez nároku na honorář za autorská práva. Nazván byl „*Naše víra. Sborník úvah o katolické víře*“. Společně s Josefem Benešem našli cestu, jak katechismus vydat přes ÚCN a Ministerstvo kultury. Bylo nutné zakrýt skutečnou identitu překladatelů, teologů či odborníků, kteří na sborníku pracovali. Za spolupracovníky proto byli označeni kněží u ministerstva dobře zavedení. V roce 1975 „*Naše víra*“ vyšla a stala se nejúspěšnější knihou tohoto období.<sup>222</sup>

#### 9.4 Desetiletí duchovní obrody národa

Po nuceném odchodu z ČKCH (1981) dostal Václav Vaško nabídku přivydělat si k důchodu tiskařskými korekturami v podniku Mír v budově Melantrichu. Do roku 1989 korigoval *Svobodné slovo*, výjimečně *Katolické noviny*, *Kostnické jiskry* a *Učitelské noviny*. Zde se setkával s mnoha disidenty a signatáři Charty 77, například s Evou Formánkovou, Jaroslavem Jírou, Jiřím Rumlem, Jiřím Dienstbierem, Rudolfem Battěkem, manželi Kantůrkovými, Alexandrem Vondrou a Pavlom Čarnogurským. Mimoto začal pracovat na poválečné kronice katolické církve pod názvem *Neumlčená*. Dospěl k přesvědčení, že „*nenapíší-li pamětníci sami, jak to doopravdy bylo, najdou příští historici v archivech a dobovém tisku jen lži vyrobené Státní bezpečností*“.<sup>223</sup> Díky tomu vyšly hned v roce 1990 dva díly, které byly prvním historiografickým dílem mapujícím poválečný vývoj (1945 – 1950) katolické

<sup>220</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 304-312.

<sup>221</sup> BALÍK, S. Zemřel Václav Vaško. *Církevní dějiny*, podzim 2009, č. 4, s. 122.

<sup>222</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 314.

<sup>223</sup> Tamtéž, s. 339.



církve. Navíc pro několik příštích let šlo o jediný seriózní pramen k nejnovějším dějinám katolické církve.<sup>224</sup>

Na přelomu roku 1986 a 1987 dostal nabídku od Petra Piňhy a Tomáše Halíka podílet se na přípravě projektu *Desetiletí duchovní obrody národa*, který vznikl pod záštitou kardinála Františka Tomáška. Záměrem byla příprava na milénium mučednické smrti svatého Vojtěcha. Pro každý rok byla naplánovaná ústřední myšlenka a také určitý patron. Patronkou prvního roku, jenž začal poutí ve svatovítském chrámě dne 6. března 1988, měla být blahoslavená Anežka Přemyslovna a patronem posledního roku svatý Vojtěch. Václav Vaško se stal členem tzv. „dolní konzistoře“, což byl neoficiální poradní výbor kardinála Tomáška. Mezi činnosti Václava Vaška patřilo organizování slavnostní pouti uvnitř katedrály svatého Víta. Posléze vznikla tzv. „horní konzistoř“, což byl polooficiální sbor poradců kardinála Tomáška. Předsedou byl jmenován biskup Antonín Liška a místopředsedou Tomáš Halík, dalšími členy se stali zástupci všech diecézí.<sup>225</sup>

První rok *Desetiletí duchovní obnovy národa* zasvěcený blahoslavené Anežce byl shodou okolností zároveň rokem příprav na její svatořečení. V neděli 6. března 1988 se konala pouť blahoslavené Anežky do chrámu svatého Víta v Praze. V souvislosti s atmosférou právě končící půlmilionové podpisové akce<sup>226</sup> očekávaly bezpečnostní orgány stotisícové shromáždění. Učinily proto řadu opatření. Do Prahy byly povolány síly z celé republiky. Pod záminkou špatného technického stavu byly zadržovány autobusy s poutníky. Byly vyřazeny z provozu stanice metra Hradčanská a Malostranská. Tramvaje byly odkloněny ze své trasy kolem Pražského hradu a v širokém hradčanském okolí byli rozestavěni příslušníci SNB a StB. I přes tyto okolnosti

---

<sup>224</sup> Srov. BALÍK, S. Zemřel Václav Vaško. *Církevní dějiny*, podzim 2009, č. 4, s. 122. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 339-340.

<sup>225</sup> Srov. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 351-352. JANDOUREK, J. *Tomáš Halík. Ptal jsem se cest*, 1997, s. 144. Rozhovor s biskupem Václavem Malým v Praze dne 24. 3. 2011, vedla Bc. Romana Beranová.

<sup>226</sup> **Petice Augustina Navrátila**, zveřejněná 1. ledna 1988, žádala dodržování náboženské svobody zaručené ústavou. Za petici se postavil kardinál Tomášek. Viz HARTMANN, J.; SVOBODA, B. a VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, 1994, s. 121-122.

nebyla poutní mše v přeplněném svatovítském chrámu ničím narušena. Kardinál Tomášek zahájil pouť slavnostní mší, druhé čtení připadlo na Václava Vaška. Slavnost byla zakončena svatováclavským chorálem a naší nejstarší duchovní písní *Hospodine, pomiluj ny!*<sup>227</sup> Přes všechna opatření se nepodařilo státní bezpečnosti zcela zabránit shromáždění před arcibiskupským palácem a provolávání režimu nepohodlných hesel o náboženské svobodě.<sup>228</sup>

## 9.5 Kanonizace Anežky České

Na přípravě svatořečení Anežky České pracovaly dva výbory. Jeden v Římě, v čele s biskupem ThDr. Jaroslavem Škarvadou, a druhý v Praze, jemuž předsedal pražský pomocný biskup ThDr. Antonín Liška CSsR. Václav Vaško byl pověřen funkcí tiskového referenta. Práci „Poutního výboru“ vycházely mimořádně vstříc úřady, instituce a podniky, které zajišťovaly pasy, víza, celní odbavení, dopravu a tisk brožurek. Deset dní před kanonizací odletěl Vaško s „generálním štábem“ Poutního výboru do Říma. Na prohlídku města však neměl čas, neboť ne všechno z římské strany bylo připraveno dostatečně. Navíc se Vatikán rozhodl, že společně s Anežkou bude svatořečen i polský kapucín Adam Chmielowski. Motivem byla patrně obava z malé účasti československých věřících. Nebyl však důvod k obavám, protože československých poutníků přijelo či přiletělo asi deset tisíc. Slavnost přenášela v přímém přenosu i Československá televize.<sup>229</sup>

Slavnost začala v neděli 12. listopadu 1989 v chrámu sv. Petra, kde byla Anežka svatořečena. Pokračovala v pondělí dopoledne v Aule Pavla VI., kde Svätý otec přijal české a slovenské poutníky v samostatné audienci. Václav

---

<sup>227</sup> Srov. HARTMANN, J.; SVOBODA, B. a VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, 1994, s. 123-124. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 351-354.

<sup>228</sup> BALÍK, S.; HANUŠ, J. *Katolická církev v Československu 1945-1989*, 2007, s. 60.

<sup>229</sup> Srov. HARTMANN, J.; SVOBODA, B. a VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, 1994, s. 139-140. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 360-362.

Vaško se podílel na sestavování více než hodinového programu předcházejícího papežské audienci, a dokonce jej moderoval.<sup>230</sup>

Do Prahy se Václav Vaško vrátil 15. listopadu 1989, dva dny před začátkem velkých společenských změn. Spouštěcím signálem k celostátnímu povstání proti režimu bylo surové potlačení pokojné studentské demonstrace konané při příležitosti Mezinárodního dne studentstva dne 17. listopadu 1989.<sup>231</sup>

Hned 21. listopadu navštívil Oto Mádr kardinála Tomáška s konceptem prohlášení k politické situaci. Po schválení zařídil Vaško jeho otištění ve *Svobodném slově*. Ve stejném okamžiku se v budově Melantrichu (sídlo *Svobodného slova*) domáhali vstupu na balkón Václav Malý a Václav Havel. Vaško proto podal Václavu Malému Tomáškovu „*Poselství všemu lidu Československa*“ (viz příloha J), aby jej přečetl všem, kteří se shromáždili na Václavském náměstí. Po slovech „*ze západu i z východu jsme obklopeni zeměmi, které v minulosti nebo v současnosti rozbily mříže totalitních systémů. Ani my už nesmíme čekat, je třeba jednat!*“ Dav skandoval: „*Ať žije kardinál Tomášek*“.<sup>232</sup>

## 10 UDÁLOSTI PO LISTOPADU 1989, REHABILITACE

11. prosince 1989 se Václav Vaško stal opět vedoucím Vydavatelství České katolické charity. Za hlavní úkol považoval jeho přetvoření v samostatné nakladatelství. V polovině ledna 1990 se Vydavatelství ČKCH přejmenovalo na české katolické nakladatelství Zvon a zároveň získalo nakladatelské

---

<sup>230</sup> Srov. HARTMANN, J.; SVOBODA, B. a VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, 1994, s. 141. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 362.

<sup>231</sup> Srov. HARTMANN, J.; SVOBODA, B. a VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*, 1994, s. 140. VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 364.

<sup>232</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 364-365.

oprávnění. To také znamenalo definitivní konec Ústředního církevního nakladatelství, které šikanovalo několik desetiletí náboženský tisk.<sup>233</sup>

V dalších letech se Vaško snažil nakladatelství Zvon odpoutat od ČKCH, což se mu povedlo až s nástupem nového pražského arcibiskupa Miloslava Vlka. Dne 1. ledna 1992 se stal Zvon samostatným právním subjektem, společností s ručením omezeným, v níž mají své podíly všechna česká a moravská biskupství i ČKCH. Vaško působil ve Zvonu jako první ředitel do 1. listopadu 1993.<sup>234</sup>

Společně s Oto Mádrem, který působil v redakční radě, vydali Dokumenty II. vatikánského koncilu, sociální encykliky a další papežské dokumenty. Nakladatelství začalo vydávat také původně samizdatový časopis *Teologické texty*. Společně založili knižní řady filozofických a teologických děl, edici Sofia a Memoria. Václav Vaško ve Zvonu vydal první dva svazky své katolické kroniky *Neumlčená*. Také zde vydal společně s autory Josefem Hartmannem a Bohumilem Svobodou sborník svědectví o kardinálovi Tomáškoví. O Mírovém hnutí katolického duchovenstva a Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris* vydal studii *Pátá kolonie* v pražském Pastoračním středisku. Ve slovenském Charisu vydal studii *Profesor Kolakovič*.<sup>235</sup> První dekádu nového století zasvětil práci na církevních dějinách po roce 1945. Z plánované tetralogie *Dům na skále* vyšly nakonec tři díly: *Církev zkoušená*, *Církev bojující*, *Církev vězněná*. Plánovaný čtvrtý díl pod názvem *Církev nepokořená* již Václav Vaško nedokončil. Vydaná trilogie zachycuje dějiny církve v Československu za komunistického režimu do roku 1960. Svě vlastní osudy pak vylíčil v autobiografii *Ne vším jsem byl rád*. Václav Vaško ve své aktivní činnosti neustal ani v sedmaosmdesáti letech, do poslední chvíle

---

<sup>233</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*, 2001, s. 367-369.

<sup>234</sup> Tamtéž, 374-376.

<sup>235</sup> Tamtéž, s. 375-376.

vydával, psal a přednášel o období útlaku církve v komunistickém Československu.<sup>236</sup>

Po dřívější částečné rehabilitaci byli společně s otcem rehabilitováni v plném rozsahu. Prezident republiky udělil Václavu Vaškovi dne 28. října 1998 medaili *Za zásluhy o Českou republiku*, 10. března 2000 byl jmenován čestným velvyslancem.<sup>237</sup> V roce 1991 Václav Vaško obnovil své manželství s Irinou, což považoval za jeden z nejkrásnějších okamžiků svého života. Po pádu komunismu se do Prahy přestěhovala natrvalo i dcera Marija se svou rodinou.<sup>238</sup>

I na sklonku života, kdy se plně věnoval literární práci a studiu pramenů, nedokázal stát na okraji dění a jen pasivně přihlížet. Jeho duch nezestárl, stále hledal dialog, mimo jiné i s mladými lidmi, které oslovoval při různých besedách. Kromě své publikační činnosti působil i jako lektor České křesťanské akademie v Praze. Zemřel dne 20. května 2009 ve věku 88 let v Praze.<sup>239</sup>

Dne 28. května 2009 se konala smuteční bohoslužba v kostele Nejsvětějšího Salvátora v Praze, kde se rodina a přátelé rozloučili s Václavem Vaškem. Smuteční bohoslužbu celebroidl biskup Václav Malý, účastnili se jí královéhradecký biskup Karel Otčenášek, generální vikář řeckokatolické eparchie Milan Hanuš a další kněží a jáhni. P. Tomáš Halík v homilii vyzvedl službu, kterou pro církve „neumlčenou“ Václav Vaško vykonal.<sup>240</sup>

---

<sup>236</sup> Srov. BALÍK, S. Zemřel Václav Vaško. *Církevní dějiny*, podzim 2009, č. 4, s. 123. *Rádio Proglas* [online]. Rubrika Křesťan a svět: „Eben-Rzer“ - až dosud mi pomáhá Bůh [audio], vysílané 4. 11. 2007 [cit. 2012-03-27]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <<http://www.proglas.cz/audioarchiv-detail/krestan-a-svet.html>>.

<sup>237</sup> BALÍK, S. Zemřel Václav Vaško. *Církevní dějiny*, podzim 2009, č. 4, s. 123.

<sup>238</sup> VLČEK, Vojtěch. Komunismus a "dělník Boží". *Lidové noviny*, 2009, roč. 22 (č. 120), s. 13.

<sup>239</sup> PIŠTORA, A. Zemřel Václav Vaško. *Tiskové středisko: České biskupské konference* [online]. Ze dne 21. 5. 2009, [cit. 2010-05-01]. Dostupné z WWW: <<http://tisk.cirkev.cz/lide-a-udalosti/zemrel-vaclav-vasko.html?year=2010&day=12&month=2>>.

<sup>240</sup> *Rádio Proglas* [online]. Vzpomínky na Václava Vaško [audio], vysílané dne 30. 05. 2009 [cit. 2012-03-27]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <<http://www.proglas.cz/detail-poradu/2009-05-30-07-45.html>>.

## 11 ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce bylo zaznamenat katolické aktivity Václava Vaška s užším zaměřením na období II. světové války a protikomunistické rezistence. V práci je podrobně analyzován jeho zápas o duchovní svobodu, který vedl společně s dalšími římskokatolickými věřícími proti komunistickému režimu. Záměrem bylo popsat i historické souvislosti přibližující životní etapy Václava Vaška a obsahové vymezení pojmu „disent“.

Pro komplexní studium osobnosti Václava Vaška jsem v práci čerpala podklady z archivních materiálů Národního archivu a Archivu bezpečnostních složek v Praze. Důležité informace o Václavu Vaškovi z období II. světové války a jeho studia na Vysoké škole obchodní jsem získala ze Slovenského národního archivu a Ekonomické univerzity v Bratislavě. Významnou část práce tvoří výpovědi katolických disidentů, kteří osobně Václava Vaška znali. Za tímto účelem jsem navštívila biskupa Václava Malého v Arcibiskupství pražském a zaznamenala jsem s ním rozhovor o této osobnosti. Získala jsem důležité a zajímavé informace o konkrétní činnosti Václava Vaška v katolickém disentu. Kontaktovala jsem rovněž redakci Teologických textů ohledně působení Václava Vaška v katolickém samizdatu. I přes jejich velmi vstřícný přístup se mi konkrétní údaje získat nepodařilo. Prostřednictvím e-mailové korespondence jsem však zjistila, že PhDr. Jolana Poláková, odpovědná redaktorka Teologických textů, znala Václava Vaška již od roku 1969 z cyklu veřejných přednášek Živá teologie. Poskytla mi tak pro potřeby diplomové práce výstižnou charakteristiku Václava Vaška. Chtěla bych tímto poděkovat Mons. Václavu Malému a PhDr. Jolaně Polákové za jejich ochotu a laskavý přístup.

Následně bych se chtěla věnovat konkrétním výsledkům svého bádání, událostem, které zásadním způsobem ovlivnily životní postoje Václava Vaška. Jeho religiozita procházela několika životními fázemi. Původ jeho angažovaného přístupu ke křesťanské víře nalézám v období II. světové války. Pod vedením charismatického kněze profesora Kolakoviče se Vaško seznámil s laickým apoštolátem. Kolakovič na Slovensku zakládal kroužky Katolické

akce, jejichž ústřední skupina se nazývala „Rodina“. Pod vlivem Kolakoviče se Václav Vaško rozhodl přeměnit svůj odpor k nacismu v čin a zapojil se do Slovenského národního povstání v září 1944. Při vojenských manévrech byl však zatčen a uvězněn nacistickými jednotkami SD a Sipo v Banské Bystrici, kde mu hrozil trest smrti. Před jistou smrtí ho zachránila trojí intervence JUDr. Balka, biskupa Škrábika a prezidenta Tisa.

Po válce Vaško odjel jako velvyslanecký atašé do Moskvy. Potkal zde Irlinu Jukovou, kterou si zanedlouho vzal za ženu. Jejich rodinné štěstí však netrvalo dlouho a Vaško musel již v roce 1946 odjet sám do Prahy. Důvodem byla tzv. Kolakovičova aféra, při které byl zatčen i Václav Vaško starší. Celá aféra brzy skončila, neboť nekomunistická prokuratura uměla ještě rozlišit politickou akci od náboženské. Vaško se do Moskvy vrátil za svou manželkou a nedávno narozenou dcerou až v červnu 1947. V roce 1949 byl však vyhoštěn z Moskvy jako nežádoucí osoba a manželka i dcera musely zůstat v Sovětském svazu. V roce 1951 následovalo vyloučení z Komunistické strany a propuštění z Ministerstva zahraničních věcí. Po těchto událostech ztratil veškeré zábrany, které měl s ohledem na rodinu v Moskvě, a plně se zapojil do organizování skrytých katolických kroužků v pražském prostředí.

V roce 1945 působil profesor Kolakovič krátce i v Praze. Tak jako na Slovensku, i zde založil kroužky Katolické akce. Okruh nejvyspělejších katolických aktivistů nazval „Rodinou“. Po únoru 1948 byla však jakákoliv činnost přesahující rámec povolených bohoslužeb a výuky náboženství považována za nelegální. Mnoho členů „Rodiny“ bylo zatčeno a odsouzeno k vysokým trestům odnětí svobody. Tento osud postihl i Václava Vaška, který byl společně s dalšími členy „Rodiny“ zatčen a v roce 1954 odsouzen za velezradu k 13 letům vězení. Prošel uranovými doly v Jáchymově, věznicemi Leopoldov a Mírov. Podrobně jsem analyzovala příčiny vzniku nápravně pracovních táborů při uranových dolech, jejich chod a samotný průběh výkonu trestu Václava Vaška. Důležitou intelektuální fází v jeho životě bylo uvěznění na kněžských odděleních v Leopoldově a na Mírově. Probíhalo zde tajné studium teologie i jiných předmětů a rovněž slavení mše svaté. Společně s dalšími významnými teology té doby vytvářel na Mírově ve velmi primitivních

podmínkách první prototypy samizdatu. Zde také vznikla užší spolupráce a celoživotní přátelství s ThDr. Oto Mádrem, které ovlivnilo další etapy života Václava Vaška.

Po propuštění uvažoval Vaško o podstoupení tajného kněžského svěcení, dokonce přijal všechna nižší svěcení a z vyšších podjáhenské. Uvědomil si však, že pravděpodobným motivem k tomuto činu bylo zklamání z rozbitého manželství a další svěcení již nepodstoupil. Nadále udržoval kontakty s okruhem intelektuálů z řad politických vězňů a duchovních, kterým byl odepřen státní souhlas k vykonávání duchovenské činnosti. V období Pražského jara vzešla z těchto kruhů součinnost s biskupem Františkem Tomáškem. Dovršením spolupráce bylo organizování Díla koncilové obnovy, mezi jehož zakládající členy patřil i Václav Vaško. Invaze vojsk Varšavského paktu a následná normalizace veškeré aktivity Díla koncilové obnovy zastavila.

S nastupující „normalizací“ přišla nová vlna náboženské perzekuce. Katolická církev byla nucena v podmínkách nového pronásledování část svého působení přenést na neoficiální úroveň. Z diplomové práce vyplývá, že Václav Vaško nadále udržoval kontakt s pražským okruhem katolické inteligence, kde působili nejen perzekvovaní katolíci z 50. a 60. let (Oto Mádr, Josef Zvěřina, Václav Vaško a další), ale též nově nastupující generace katolických intelektuálů (Tomáš Halík, Václav Malý, Václav Benda a další). Tento fakt považují za specifikum katolického disentu. Katoličtí duchovní i laici, kteří byli pronásledováni za své náboženské aktivity po komunistickém převratu, mnohokrát pokračovali v opozičních činnostech také během tzv. normalizace. Jiná situace panovala v prostředí občanské opozice (většinou reprezentovaná signatáři Charty 77), do jejíž řad se, až na výjimky, bývalí političtí vězňi z 50. a 60. let nezapojili. Jedním z důvodů byla jejich nedůvěra k působení někdejších komunistických představitelů, kteří měli významný podíl na vzniku Charty 77.

Zjistila jsem, že použitý pojem „disent“ nemá dosud jednoznačné vymezení. Tato neshoda panuje nejen v České republice, ale také v zahraničí. V práci zastávám názor, obdobný jako M. E. Holečková, že pojem dissent zahrnuje v širším významu veškeré nezávislé aktivity a oponenty státního



uspořádání v období 70. a 80. let 20. století. Míním tím osobnosti, které se snažily uchovat svobodný postoj, hodnoty i v nelehkých podmínkách politické nesvobody, buď individuálně nebo v rámci hnutí či nezávislé iniciativy, aniž by tvořily politickou opozici k tehdejšímu komunistickému režimu.

Z katolické skupiny soustředěné kolem Oto Mádra, která se pravidelně konspirativně scházela, vzniklo mnoho iniciativ – působení katolického samizdatu, přednáškové kursy (tzv. bytové semináře), dovoz zahraniční teologické literatury, organizace poutí. V tomto prostředí se realizoval pastorační program Desetiletí duchovní obnovy národa. Zde vzniklo zázemí kardinála Tomáška, jehož součástí se stal i Václav Vaško. V rámci poradního výboru se účastnil příprav na kanonizaci Anežky České, která proběhla 12. listopadu 1989. Stalo se tak pět dní před začátkem velkých společenských změn, které započaly definitivní pád komunistického režimu. Katolická opozice sice nepředstavovala pro mocenské centrum větší nebezpečí, neboť svojí činností neusilovala o „svržení režimu“, stala se však cenným projevem zápasu o lidská práva všeobecně i jednotlivě. V tomto směru se shodovala i s jinými okruhy protirežimního odporu, včetně Charty 77.

Václav Vaško se již v prosinci 1989 stal opět vedoucím Vydavatelství ČKCH. Zasloužil se o vznik samostatného katolického nakladatelství Zvon, jehož se stal prvním ředitelem. V roce 1990 vydal hned dva díly kroniky katolické církve mapující období 1945 až 1950 pod názvem *Neumlčená I a II*. Ve své publikační činnosti neustal a ještě ve svých sedmaosmdesáti letech psal a vydával knihy o útlaku církve v komunistickém Československu. Na toto téma vyšly tři díly *Církev zkoušená, Církev bojující a Církev vězněná* mapující období do roku 1960.

Ze všech prostudovaných materiálů vychází Václav Vaško jako čestný, životem těžce zkoušený a přesto po celý život velice aktivní člověk, který rozhodně patří mezi duchovní elitu národa. Vydal nejen své osobní svědectví k vývoji katolické církve, ale přispěl i k tomu, aby neupadlo v zapomenutí svědectví jiných. Vrcholem jeho díla je jeho historiografická práce, ve které zůstávají pro budoucí pokolení zaznamenána fakta i získané poznatky z církevních dějin. Jeho dílo a osobní svědectví by nemělo být zapomenuto.

## 12 POZNÁMKY

### Seznam zkratek:

Čedok	Československá dopravní kancelář
ČKCH	Česká katolická charita
ČSR	Československá republika
DKO	Dílo koncilové obnovy
FF	Filozofická fakulta
HG	Hlinkova garda
HM	Hlinkova mládež
HSL'S	Hlinkova slovenská ľudová strana
JOC	Jeunesse ouvrière chrétienne (Hnutí křesťanské dělnické mládeže)
KDS	Křesťansko demokratická strana
KSČ	Komunistická strana Československa
MHKD	Mírové hnutí katolického duchovenstva
Mons.	Monsignore
MV	Ministerstvo vnitra
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NKVD	Narodnyj komissariat vnutrennich děl (Lidový komisariát vnitřních věcí), 1934-46 – sehrál zásadní roli ve Stalinových programech etnických čistek a genocid v Sovětském svazu. <sup>241</sup>
NPT	Nápravně pracovní tábory
NZ	Nápravné zařízení
OSN	Organizace spojených národů

---

<sup>241</sup> BUTLER, R. *Nástroje Stalinského teroru*. 1. vyd. Praha : Svojtka&Co 2006, s. 186.

P.	Pater
PTP	Pomocné technické prapory
Sb.	Sbírky
SD	Sicherheitsdienst (bezpečnostní služba, která plnila funkci zpravodajské služby nacistické strany) <sup>242</sup>
Sipo	Sicherheitspolizei (bezpečnostní policie, která byla součástí Hlavního říšského bezpečnostního úřadu) <sup>243</sup>
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SNP	Slovenské národní povstání
SNR	Slovenská národní rada
SS	Schutzstaffel (ochranný oddíl), původně Hitlerova tělesná stráž, poté elitní jednotky v černých uniformách. <sup>244</sup>
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
StB	Státní bezpečnost
TNP	Tábor nucené práce
ÚCN	Ústřední církevní nakladatelství
ÚKK	Ústředí katolické kanceláře
ÚŠB	Ústredňa štátnej bezpečnosti (státní policejní úřad) <sup>245</sup>
ÚV	Ústřední výbor

---

<sup>242</sup> BUTLER, R. *Gestapo. Dějiny Hitlerovy tajné policie 1933 – 45*. 1. vyd. Praha : Svojtka&Co 2008, s. 188.

<sup>243</sup> Tamtéž.

<sup>244</sup> BUTLER, R. *Dějiny gestapa slovem a obrazem*. 1. vyd. Praha : Euromedia Group, 1999.

<sup>245</sup> Ústav pamäti národa. *Vyhláška ministra vnútra zo dňa 30. júla 1942 o zriadení Ústredne štátnej bezpečnosti*. V Bratislave [cit. 2012-04-02]. Dostupné z WWW: <[http://www.upn.gov.sk/data/152\\_1942.pdf](http://www.upn.gov.sk/data/152_1942.pdf)>.

**Seznam zkratk vyjadřujících příslušnost k církevním řádům a kongregacím:**

CSsR	Congregatio Sanctissimi Redemptoris, Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele (redemptoristé)
OCr	Ordo militaris Crucigerorum cum rubea stella, Křížovníci s červenou hvězdou
OFM	Ordo Fratrum Minorum, Řád menších bratří (františkáni)
OFMCap	Ordo Fratrum Minorum Capucinatorum, Řád menších bratří kapucínů (kapucíni)
OP	Ordo Praedicatorum, Řád kazatelů (dominikáni)
OPraem	Ordo Praemonstratensis, Řád premonstrátských kanovníků (premonstráti)
OSB	Ordo S. Patric Benedicti, Řád sv. otce Benedikta (benediktýni)
SDB	Societas Don Bosco, Salesiáni Dona Bosca (salesiáni)
SJ	Societas Jesu, Tovařstvo Ježíšovo (jezuité) <sup>246</sup>

---

<sup>246</sup> VAŠKO, V. *Dům na skále 2. Církev bojující*. B.p.v. Praha : Karmelitánské nakl., 2007, s. 75-141. JIRÁSKO, L. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. B.p.v. Praha : Fénix, 1991, s.27-81.

## 13 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

### 1) Archivní prameny

Národní archiv Praha. Krajská prokuratura Praha. J. č. Rk 839/56 - SKPt 386/53.

Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Vyšetřovací osobní spis Václava Vaška, číslo V-2298 MV spis zn. 1T 6/54.

Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Vyšetřovací skupinový spis Hošek a spol., číslo V-2298 MV.

Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Signální svazek vedený k osobě Josefa Plocka, číslo 639208 MV.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Slovenský národný archív v Bratislave, fond 605, signatura 605-16-3/62.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Slovenský národný archív v Bratislave, fond 605, signatura 605-18-1/4.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Slovenský národný archív v Bratislave, fond 203, signatura 203-347-7/31.

### 2) Publikace:

BALÍK, S; HANUŠ, J. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. 1.vyd. Brno : CDK, 2007, 399 s. ISBN 978-80-7325-130-7.

BLAŽEK, P.; CUHRA, J.; OTÁHAL, M. a kol. *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. B.p.v. Praha : Ústav českých dějin FF UK, Dokořán, 2005, 355 s. ISBN 80-7363-007-9.

BUTLER, R. *Gestapo. Dějiny Hitlerovy tajné policie 1933 – 45*. 1. vyd. Praha : Svojtka&Co, 2008, 192 s. ISBN 978-80-7352-077-9.

BUTLER, R. *Nástroje Stalinského teroru*. 1. vyd. Praha : Svojtka&Co, 2006, 191 s. ISBN 978-80-7352-602-3.

BUTLER, R. *Dějiny gestapa slovem a obrazem*. 1. vyd. Praha : Euromedia Group, 1999, 239 s. ISBN 80-242-0214-X.

BURSÍK, T. *Přišli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali. Trestanecké pracovní tábory při uranových dolech v letech 1949 – 1961*. 1. vyd. Praha : Ústav pro studium totalitních režimů, 2009, 211 s. ISBN 978-80-87211-22-9.

DAMS, C; STOLLE, M. *Gestapo. Moc a teror ve Třetí říši*. 1. vyd. Praha : Paseka, 2010, 237 s. ISBN 978-80-7432-018-7.

DEMEL, Z. *Pod dohledem církevních tajemníků*. 1. vyd. Brno : CDK, 2008, 323 s. ISBN 978-80-7325-170-3.

HARTMANN, J.; SVOBODA, B. a VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*. 1. vyd. Praha : Zvon, 1994, 209 s. ISBN 80-7113-093-1.

HOLEČKOVÁ, M. E. *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*. 1. vyd. Praha : Vyšehrad, 2009, 217 s. ISBN 978-80-7021-983-6.

JANDOUREK, J. *Tomáš Halík. Ptal jsem se cest*. 1. vyd. Praha : Portál, 1997, 287 s. ISBN 80-7178-143-6.

JIRÁSKO, L. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. B.p.v. Praha : Klášter premonstrátů na Strahově, 1991, 173 s. ISBN 80-85245-11-6.

KAPLAN, K.; PACL, V. *Tajný prostor Jáchymov*. České Budějovice : ACTYS, 1993, 191 s. ISBN 80-901234-2-2.

KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. 2. vyd. Praha : fortuna, 2005, 829 s. ISBN 80-7235-272-5.

KOVÁČ, D. *Dějiny Slovenska*. 1. vyd. Praha : NLN, 1998, 422 s. ISBN 80-7106-267-7.

KŘÍŽKOVÁ, M., R. *Žít jako znamení. Rozhovory s Josefem Zvěřinou*. 2. vyd. Praha : Zvon, 1997, 159 s. ISBN 80-7113-223-3.

LEMAÎTROVÁ, N.; QUINSONOVÁ, M.T. a SOTOVÁ, V. *Slovník křesťanské kultury*. 1. vyd. Praha : Garamond, 2002, 446 S. ISBN 80-86379-41-8.

MALÝ, R. *Církevní dějiny*. 1. vyd. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 2001, 283 s. ISBN 80-7266-083-7.

MÁDR, O. *V zápasech za Boží věc*. 1. vyd. Praha : Vyšehrad, 2007, 264 s. ISBN 975-80-7021-876-1.

MIKLOŠKO, F. *Nebudete ich môcť rozvrátiť*. 1. vyd. Bratislava : Archa, 1991, 283 s. ISBN 80-7115-016-9.

MILLA, M. *Hlinkova mládež*. 1. vyd. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2008, 279 s. ISBN 978-80-89335-04-6.

NIESNER, T.; VALEŠ, L. a kol. *Mocní? A bezmocní? Politické elity a disent v období tzv. normalizace*. 1. vyd. Praha : Prostor, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006, 411 s. ISBN 80-7260-161-X.

NOVOTNÝ, V. *Teologie ve stínu*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2007, 220 s. ISBN 978-80-246-1308-6.

OTÁHAL, M. *Opozice, moc, společnost*. B.p.v. Praha : Maxdorf, AV ČR, 1994, 123 s. ISBN 80-85800-12-8.

ŠEDIVÝ, F. *Legie živých aneb Jáchymovské peklo*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Eva – Milan Nevole, 2003, 110 s. Bez ISBN.

VAŠKO, V. *Dům na skále 2. Církev bojující*. B.p.v. Praha : Karmelitánské nakl. 2007, 466 s. ISBN 978-80-7192-892-8.

VAŠKO, V. *Dům na skále 3. Církev vězněná 1950-1960*. 1. vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2008, 343 s. ISBN 978-80-7192-893-5.

VAŠKO, V. *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce I*. 1. vyd. Praha : Zvon, 1990, 267 s. ISBN 80-7113-000-1.

VAŠKO, V. *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce II*. 1. vyd. Praha : Zvon, 1990, 266 s. ISBN 80-7113-035-4.

VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*. 2. vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2001, 399 s. ISBN 80-7192-600-0.

VAŠKO, V.; POLÁKOVÁ, J. a kol. *Teolog Oto Mádr*. 1. vyd. Praha : Česká křesťanská akademie, 1997, 114 s. ISBN 80-85795-30-2.

VRKOČOVÁ, L. *Svědectví. Osudy politických vězňů*. 1. vyd. Praha : nakl. Ludmila Vrkočová, 2007, 328 s. ISBN 978-80-901611-7-7.

### **3) Periodika a sborníky:**

BALÍK, S. Zemřel Václav Vaško. *Církevní dějiny*, podzim 2009, č. 4, s 121 -123. ISSN 1803-0068.

DRDA, Adam. „Nádherně zpackaný život“. *Lidové noviny*, 2006, roč.19 (č. 262), s. 9. ISSN 0862-5921.

VLČEK, Vojtěch. Komunismus a „dělník Boží“. *Lidové noviny*, 2009, roč. 22 (č. 120), s. 13. ISSN 0862-5921.

### **4) Elektronické zdroje:**

Český rozhlas [online]. Příběhy 20. století: Václav Vaško [audio], vysílané 23. 10. 2006 [cit. 12-01-08]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <[http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x\\_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD](http://hledani.rozhlas.cz/iradio/?defaultNavigation=&query=&from=23.10.2006&to=23.10.2006&porad=3108x_P%C5%99%C3%ADb%C4%9Bhy+20.+stolet%C3%AD)>.



Dopis katolíků prvnímu tajemníku ÚV KSČ Alexandru Dubčekovi. *Literární listy* [online], ročník 1, číslo 4, ze dne 21.3.1968, str. 4 [cit. 2010/05/02]. Dostupné z WWW: <<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitL/1.1968/4/4.png>>.

HALAJ, D. *Fašistické represálie na Slovensku* [online]. Bratislava : Obzor 1990, [cit 2011-12-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.szpb.sk/represa.htm>>.

HALÍK, T. Svědek neumlčené církve. *Katolický týdeník: příloha Perspektivy* [online]. 2009, č. 23 [cit. 2012-03-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.katyd.cz/index.php?cmd=page&type=11&article=6715>>.

LOUČ, M. *Věznice Leopoldov* [online]. Političtí vězni [cit. 2012-02-14]. Dostupné na www: <<http://www.politictivezni.cz/veznice-leopoldov.html>>.

MALÝ, R. Klerofašismus na Slovensku a v Chorvatsku? *Immaculata. Mariánský dvouměsíčník* [online]. 2006, díl 12. [cit. 2011-12-27]. Dostupné z WWW: <<http://immaculata.minorite.cz/?m=14&idc=t-65>>.

Paměť národa – Příběhy 20. století [online]. *Mons. ThDr. Oto Mádr (1917)*. Rozhovor ze dne 15. 6. 2006 cit. [2012-01.-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/story/madr-oto-1917-106>>.

Paměť národa. Příběhy 20. století. *Plk. Luboš Hruška (1927)* [online]. Rozhovor ze dne 30. 05. 2006 [cit. 2012-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/story/hruska-lubos-1927-589>>.

Paměť národa. Příběhy 20. století. *Mons. Karel Otčenášek – příběh pamětníka* [online]. Rozhovor ze dne 12. 05. 2006 [cit. 2012-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/story/otcenasek-karel-1920-698>>.

Paměť národa. Portréty Pražanů. *Generál poručík v v. Radovan Procházka (1927)*[online]. Ze dne 5. 3. 2007 cit. [2012-02-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/story/prochazka-radovan-1927-242>>.

Paměť národa. Příběhy 20. století. *Armádní generál Tomáš Sedláček (1918)* [online]. Ze dne 15. 5. 2007 cit. [2012-02-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/story/sedlacek-tomas-1918-123>>.

Paměť národa. Příběhy 20. století. *Vladislav Bumba (1926)* [online]. Rozhovor ze dne 16. 5. 2007 [cit. 2012-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/story/bumba-vladislav-1926-257>>.

Paměť národa. Příběhy 20. století. *František Kohlíček (1914)* [online]. Rozhovor ze dne 27. 10. 2006 [cit. 2012-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/story/kohlícek-frantisek-1914-205>>.

Paměť národa. Příběhy 20. století. *P. Josef Zlámal O.Merit Prior* [online]. Rozhovor ze dne 23. 03. 2007 [cit. 2012-02-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.pametnaroda.cz/story/zlamal-o-melit-prior-josef-1915-109>>.

PAPUCZEK, G., M. *Maďarsko 1956*. Český rozhlas, Svět kolem nás, ze dne 10. 11. 2006 [online]. Dostupné z WWW: <[http://www.rozhlas.cz/svet/portal/\\_zprava/291915](http://www.rozhlas.cz/svet/portal/_zprava/291915)>.

PIŠTORA, A. Zemřel Václav Vaško. *Tiskové středisko: České biskupské konference* [online]. Ze dne 21. 5. 2009, [cit. 2010-05-01]. Dostupné z WWW: <<http://tisk.cirkev.cz/lide-a-udalosti/zemrel-vaclav-vasko.html?year=2010&day=12&month=2>>.

*Rádio Proglas* [online]. Rubrika Křesťan a svět: „Eben-Rzer“ - až dosud mi pomáhá Bůh [audio], vysílané 4. 11. 2007 [cit. 2012-03-27]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <<http://www.proglas.cz/audioarchiv-detail/krestan-a-svet.html>>.

*Rádio Proglas* [online]. Vzpomínky na Václava Vaško [audio], vysílané dne 30. 05. 2009 [cit. 2012-03-27]. Archiv audio nahrávky dostupný z WWW: <<http://www.proglas.cz/detail-poradu/2009-05-30-07-45.html>>.

TOMEK, P. *Vězeňství. Věznice Mírov* [online]. Totalita [cit. 2012-02-22]. Dostupné z WWW: <[http://www.totalita.cz/vez/vez\\_vez\\_mirov.php](http://www.totalita.cz/vez/vez_vez_mirov.php)>.

Ústav paměti národa. *Vyhláška ministra vnútra zo dňa 30. júla 1942 o zriadení Ústredne štátnej bezpečnosti*. V Bratislave [cit. 2012-04-02]. Dostupné z WWW: <[http://www.upn.gov.sk/data/152\\_1942.pdf](http://www.upn.gov.sk/data/152_1942.pdf)>.

VAŠKO, V. Církev v ohrožení totalitami. *Teologické texty* [online]. 2003, č. 2 [cit. 2010-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-2/Cirkev-v-ohrozeni-totalitami.html>>.

VAŠKO, V. Profesor Kolakovič – mýty a skutečnost. *Impulz. Revue pre modernú katolícku kultúru* [online]. 2006, č. 3 [cit. 04.02.2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.impulzrevue.sk/article.php?135>>.

VAŠKO, V. Legendární profesor Kolakovič. *Teologické texty* [online]. 2007, č. 4, [cit. 22.10.2011] Dostupné z WWW: <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2007-4/Legendarni-profesor-Kolakovic.html>>.

*Víra* [online]. 50 let příprav na 17. listopad 1989. Online rozhovor s Václavem Vaško ze dne 15. 11. 2005 [cit. 2012-02-09]. Dostupný z WWW: <[http://vira.cz/rozhovory/rozhovor.php?sel\\_rozhovor=17](http://vira.cz/rozhovory/rozhovor.php?sel_rozhovor=17)>.

##### **5) Další zdroje - osobní komunikace**

BERANOVÁ, R. Re: *Václav Vaško* [elektronická pošta]. Message to: Jolana Poláková (Teologické texty), 15. 3. 2012; cit. [2012-03-15]. Osobní komunikace.

BERANOVÁ, R. Re: *Václav Vaško* [elektronická pošta]. Message to: Marcela Sofková (Archív Ekonomickej univerzity v Bratislave), 28. 3. 2012, [cit. 2012-03-28]. Osobní komunikace.

Rozhovor s biskupem Václavem Malým v Praze dne 24. 3. 2011, vedla Bc. Romana Beranová.

## 14 RESUMÉ

The point of thesis is a personality of the Catholic dissent Václav Vaško, Catholic layman, diplomat, political prisoner, important historian and the author of many books that deal with the history of the Catholic Church in Czechoslovakia in the period of communism. The thesis describes in more detail Catholic activities of Václav Vaško that are linked to the period of the World War II and the anti-communistic resistance. We can find the origin of his conversion to engaged Christianity in 1943 when he met a Croatian priest, Prof. Kolakovič. Under his guidance he joined the Slovak National Uprising in September 1944. The thesis continues with an analysis of his activities in the Prague Catholic Circle in the early fifties and his consequent arrest and imprisonment. It expounds also the period of the sentence itself that Vaško served in correctional institutions by uranium mines and also in the prisons Leopoldov and Mírov.

The thesis outlines his engagement in the movement *Dílo koncilové obnovy* (Work of Council Renaissance) during the so called Prague Spring and it describes in more detail his consequent crossover to Catholic dissent in the period of the so called Normalization. Apart from these circumstances, it concentrates more on the phenomenon of Catholic dissent as well as on the content definition of this term. It continues with description of Vaško's life phase after the revolutionary period of 1989. Vaško contributed to the establishment of the self-contained Catholic publisher Zvon (Bell) and he became its first director. In 1990, he published right away two volumes of the Chronicle of Catholic Church called "Neumlčená I, Neumlčená II" (Not Silenced I and II) that monitored the period between 1945 and 1950. He did not cease to publish and even in his eighty seven he wrote and published books on repression of church in the communist Czechoslovakia.

## 15 PŘÍLOHY

- Příloha A:** Fotografie Václava Vaška.
- Příloha B:** Přihláška Václava Vaška do hnutí Hlinkova mládež.
- Příloha C:** Průběh studia Václava Vaška na Vysoké škole obchodní v Bratislavě.
- Příloha D:** ThDr. Oto Mádr – Slovo o této době (3 listy).
- Příloha E:** Návrh na zatčení Václava Vaška.
- Příloha F:** Mapa nápravně pracovních táborů na Jáchymovsku.
- Příloha G:** Nápravně pracovní tábor Nikolaj.
- Příloha H:** Satelitní snímek věznice Leopoldov.
- Příloha CH:** Letecký snímek věznice Mírov a pohled na věznici.
- Příloha I:** Dopis katolíků prvnímu tajemníku ÚV KSČ Alexandru Dubčekovi.
- Příloha J:** Poselství kardinála Františka Tomáška „Všemu lidu Československa“ (2 listy).
- Příloha K:** Charakteristika Václava Vaška. Poskytla PhDr. Jolana Poláková, odpovědná redaktorka časopisu Teologické texty.
- Příloha L:** Přepis rozhovoru s biskupem Václavem Malým, který se uskutečnil dne 24. 3. 2011 v Praze, vedla Bc. Romana Beranová (3 listy).

**Příloha A: Fotografie Václava Vaška<sup>247</sup>**



---

<sup>247</sup> VAŠKO, V. *Ne vším jsem byl rád*. 2. vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2001, titulní strana.

**Příloha B: Přihláška Václava Vaška do hnutí Hlinkova mládež<sup>248</sup>**

<p><i>Osobný záznam:</i> <b>K-1</b></p> <p>Meno, zamestnanie / povolanie / adresa: <i>Václav Vašek, študent, Banská Bystrica, Štefánikova 10</i></p>	<p>Podpis v.r.: <i>Václav Vašek</i></p>	<p>Členom v.r.: Činovníkom:</p>
<p>Zmena adresy: /treba ju hned hlásiť/</p> <p>Dátum a miesto narodenia: <i>16. apríla 1921 vo Zvolne.</i></p> <p>Náboženstvo: <i>slvenská</i> Príslušný do obce: <i>Banská Bystrica</i></p> <p>Školské vzdelanie / kde čo študoval /: <i>študent II. št. obchod. akadémie.</i></p> <p>Akademický stupeň:</p> <p>Značnosť reči: <i>slavotvorná nemčina a francúzština.</i></p> <p>Vojenská služba:</p> <p>Vojenská hodnosť:</p>	<p>Poznámky sborového veliteľstva: <i>5. IV. 1940</i> <i>V. Vašek</i> <i>Príhlašuje sa do hnutia HMM</i> <i>dňa 14. IV. 1939.</i> <i>Molodtsevi (14906-7-40; 21. III. 1940)</i> <i>P.</i></p>	<p>V akých spolkoch účinkoval predtým: <i>Slavotvorná, katolíckom štáte.</i></p> <p>Zvláštne schopnosti a nadanie / hudba, fotografovanie, divadlo... / <i>fotografovanie a šport.</i></p> <p>Chce sa venovať mládeži akého veku / včítaná, orli, junáci /: <i>včítaná.</i></p> <p>Organizoval / viedol / väčší podnik / tábor, výpravu, kurz, zájazd nástup... /</p>
<p>Zúčastnil sa na väčších podnikoch, kurzoch HM: <i>Praven pre vodiar štát 80 odd. v Čeravom Borsámbere.</i></p>	<p>Organizácia Hlinkovej mládeže: <i>V. Vašek</i></p>	<p>Poznámky: /treba vyplniť svedomite, presne, detailne, drobným písmom.</p>

<sup>248</sup> Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Slovenský národný archív v Bratislave, fond 605, signatura 605-16-3/62.

**Příloha C: Průběh studia Václava Vaška na Vysoké škole obchodní  
v Bratislavě<sup>249</sup>**

Dobrý deň pani Beranová,

v Archíve EU v Bratislave na nachádzajú nasledovné záznamy:

Václav Vaško, nar. 26. 4. 1921 vo Zvolene,  
riadny poslucháč VOŠ v Bratislave,  
študoval na Vysokej obchodnej škole v Bratislave v čase od škol. roka:

1941/42 - zapísaný 6. 10. 1941 do prvého ročníka,  
1942/43 - zapísaný 25. 9. 1942 do druhého ročníka,  
1943/44 - zapísaný 2. 10. 1943 do tretieho ročníka, a za tento škol. rok má dolu razítko  
s nasledovným textom:

Dňa 10. 3. 1944 vykonal prvú (všeobecnú) štátnu skúšku na VOŠ v Bratislave a vyhovel pri  
nej v závereč. posudku ako "veľmi spôsobilý" (väčš. hlasov). Vysvedčenie vydané dňa 16. 3.  
1944

V treťom ročníku má už uvedený smer a to: OBCHODNÝ

1944/45 - zapísaný 2. 6. 1945 do štvrtého ročníka, a za tento škol. rok má  
dolu razítko s nasledovným textom:

V zmysle nariadenie SNR zo dňa 16. 5. 1945 čís. 35 podľa paragrafu 2 priznáva sa pánu  
Václvovi Vaškovi zimný semester študijného roku 1944/45.

V Bratislave dňa 27. 6. 1945

Na druhej strane listu NACIONALE mu chýba razítko o písomnej a ústnej časti druhej (odbornej)  
štátnej skúške s posudkom, že vyhovel a je spôsobilý (ako to majú ostatní riadne dokončení  
študenti).

Podľa uvedených záznamov pán Vaško riadne štúdium ako absolvent nedokončil, hoci študoval  
od 1941/42 do 1944/45.

Uvedené informácie Vám poskytujeme k Vašej diplomovej práci.

S pozdravom

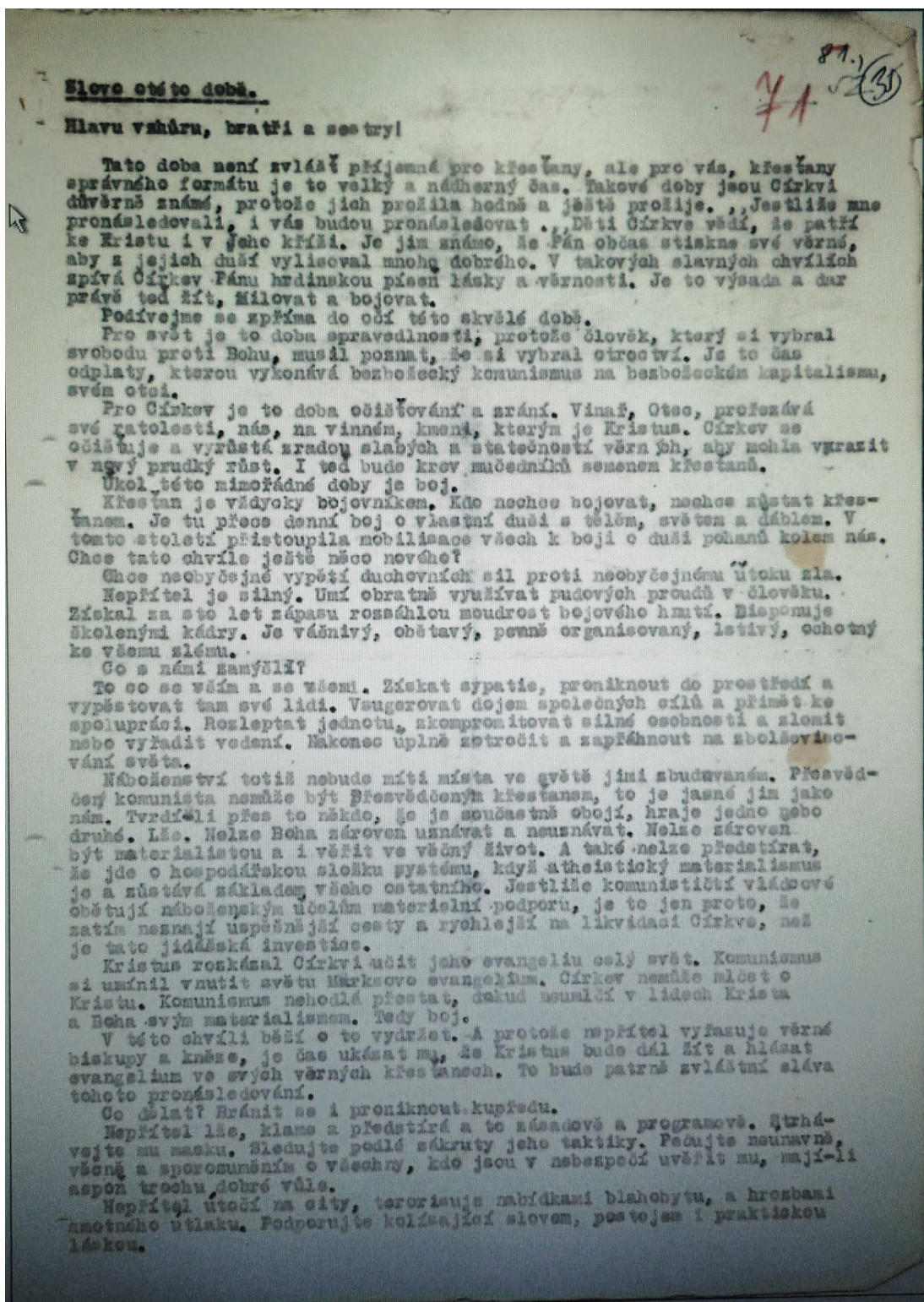
Marcela Sofková

za Archív EU v Bratislave

---

<sup>249</sup> BERANOVÁ, R. Re: *Václav Vaško* [elektronická pošta]. Message to: Marcela Sofková, archív  
EU (Ekonomickej univerzity) v Bratislave, 28. 3. 2012, [cit. 2012-03-28]. Osobní komunikace.



Příloha D: ThDr. Oto Mádr – Slovo o této době (3 listy).<sup>250</sup>

250 Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Vyšetřovací osobní spis Václava Vaška, číslo V-2298 MV, spis zn. 1T 6/54, s. 71-73.

**Stává se nebezpečným mluvit o Kristu a někteří jsou ochotni odsunout Jeho zájmy k vůli svým zájmům. Ukazujte svým příkladem, že pravá láska je silnější než smrt. Přesvědčte ty, kteří mají milost apoštolátu, že se třeba budou smět vykonat velké věci pro Boží království v pohodlnějších časech když zradí povinnost přítomné chvíle.**

Spoustě usilí nepřítel chce izolovat věrné kněze a obklopit je zrádci. Buďte jim srdečně blízko, hádejte od nich silný postoj a modlete se za ně. O děti jde nejvíce, aby byly brzy a důkladně zabráný do služeb Bojovního atheistického komunismu. Běďte nad svými i nad ostatními v dosahu svého vlivu, učte je sami protikřivnému náboženství. Otrásejte vnučovanou ideologií, chráňte je před vadnou morálkou.

Ale nesmíme se jen bránit. I v této době musí Církev růst. I teď jsou lidé, kteří hledají pravdu a které si Pán přitahuje dokonce a bojových řad nepřítel. Pomáhejte hledajícím, učte je a sprostředkujte jim spojení do Mystického Těla. I kdyby vám chybělo všechno ostatní, vždycky máte k dispozici dvě velké věci: křesť a dokonalejší křesť.

To jsou asi dnešní hlavní úkoly. Ale co musíme být za lidi, abychom na ně stačili?

Musíme být takovými lidmi a křesťany, jaké a nás vychovává a kuje Bůh touto dobou. Křesťany neomezenež Božími, kteří mají velkou pokoru i velkou hrdost, moudrou opatrnost i prostou statečnost, ale nejvíce silnou lásku.

Pokorní přemáhají svět, protože jsou silní. To jsou ti, co dovedou prostě a šťastně přijímat z Boží ruky úkoly příjemné i tvrdé. Ti, co neobrají u Boha o lepší časy, protože každý čas je jím dost velkým darem a každá situace výhodnou příležitostí milovat svého Pána. Přemáhají zlé dobrým, takže i když pokládají za svou povinnost správně posuzovat činy, jsou daleko od tvrdého odsuzování osob a pamatují i na zrádce a nepřátele. Pokorní mají to, čeho si vůči Bůh i svět a čemu se říká hrdinství prostě Marie.

Hrdí byli všichni svatí. Uměli ocenit úžasnou výši, na kterou je vynesl k sobě Bůh. Mučedníci, Paape, Vysnavači byli příliš rovní a vznešení lidé, než aby se sklonili před něčím, co nebylo hodno Pána v jejich duši. Jsme dost křesťansky hrdí a máme v sobě dost ušlechtilého vzdoru proti zlu pro ohvěle pokušení, teroru a soudy?

Opatrnost přikázal nám Pán v evangeliu. A to zejména pro takové doby. Křesťan se smí sice neomezenež spoléhat na svého Boha, ale jen tehdy, když nemanedbá nic ze své strany. Tak na př. bez moudrého rozkředu a bez poznání nepřítelů jsme nutně na záhlní bzdělání. A podobně kdo si neuvědomí až do dna vážné riziko své náležitosti ke Kristu, bude neodpovědně chročovat sebe nebo jiné, zklame. Sem patří Kristovo slovo o útěku v pronásledování. Ale nejhlavnější příkaz opatrnosti se týká klčení. Mlčte, strážlivě mlčte před každým, za koho nemůžete ručit alespoň jako za sebe. Nepřítel obchází, předstírá, vyzvídá. Ať si nikdo nemusí vyčítat, že jeho povídavost nebo přílišná důvěra saviněla někomu vězení nebo smrt.

Statečnost je ctnost, která se ukáže vboji a nebezpečí. Statečnost je ctnost i pro dnešek. Křesťanu není těžké být statečným až k samorejnému a na hluboce radostnému obětování všeho za vše, která stojí za to, aby za ni bylo obětováno všechno. Když člověk strání život, našelme život. Pravému Božímu člověku není třeba svládnutího pathosu k oběti. Mnohem více dostává než je schopna dát.

Ale hlavně mějte lásku. Tato výšeň pronásledování má vypálit naši lásku do ryzosti, abychom dovedli věrně vydržet i pracovat, i trpět i umírat pro nic jiného, než pro Pána, který je naše naše všechno láska. Je nebo není? To se ukáže právě teď.

Láska k němu, ale nikoliv nenávisť k nim. My si totiž můžeme dovolit vítězství bez nenávisť. Odpouštět a srdečně orosit za ty, kteří na nás číhají, kteří nás pokoňují, kteří nás vězní, budou moci a soudit, to že by bylo příliš těžké pro nás, kteří máme bratrem jáhna Štěpána a sestrou Marii Gorettiovou a Pánem Ježíšem Ukřižovaným?

A také nás nynější tlak musí stmelit dohromady silným bratrstvím v Kristu. Jestliže kdy bylo možné prožívát společenství mystického Těla Kristova, je to dnes. Nepřítel si myslí, že nás odtrhne od Církve, když násilně zabaví styk s Otčen nebo dokonce, nechtějí brádcí vyhlásit rozkol. Ve skutečnosti, i kdybychom už nás neplyšeli o římském papeži, i kdyby všichni věrní kněží byli zlikvidováni, i kdyby se už ani vápala ani tajně u nás nesloužila katolická Mše, i tenkrát jsme svatě a plně spojeni s jednou, svatou, katolickou apoštolskou Církví, dokud k ní katolice slyší.

Ale protože může vzniknout mnoho nejistot v době, kdy vládnou tak rafinovaně násilí a kdy mohou sklápat i mozků, zachovejte co nejlivější spojení s obecnou Církví a Petrovou stolicí. Otáče starší i novější papežská slova a spoleknete se s námi toho, jemuž svěřil Pán úkol utvrzovat bratry a bezpečně řídit jeho Církev. Spojení s Římem prostřednictvím rozhlasových vln dnes už přestává být věcí osobního rájmu a stává se povinností. Nemáme se vynucovat na nevědomost, když zanedbáváme možnost poučení.

Nejme opravdu sami. Jsou miliony bratří a sestry na světě, kteří trpí jako my. Jsou jiné miliony ve svobodných krajích, které snámi cítí, modlí se za nás a povzbuzují se naší věrností. Zapojme se živě modlitbou a radostným obětováním svých boží do stejného kolektivu nadpřirozených milostí v Božím království. Myslme na svaté, kteří teď současně s námi někde žijí život hrdinských smrtí a jednou budou kanonizováni. Vzpomínejme, že tisíce bratří trpí v žalářích pro Kristovo jméno a někteří z nich právě umírají jako mučedníci. Radujme se ze skutečnosti, že Církev denně dostává nové děti uctilím svých apoštolů. Ať nás potěší, že i na nás připadá díl milostí dobývaných skrytými hrdiny modlitby a obětí.

Tak bohatý a neuhastitelný je život Církve i v nejkruťejším omezení. Ale teď je zvrchovaně důležité, abyste křesťanské společenství proživali co nejušleji mezi sebou. Najděte se dva, tři, čtyři, stejného smýšlení, nebo dvě, tři rodiny a dávejte si navzájem Božího ducha. Vezměte vážně Kristova slova, že On je uprostřed těch, kteří jsou shromážděni v Jeho jménu.

Polik toho můžete dát. Otáče správně říkají a realizujte společně nad věcmi z evangelia. Studujte společně náboženské otázky a řešte situace nové. Půjčujte si duchovní knihy, vypěstujte neformální a uctivou lásku, znechujících všechny potřeby. Zkuste si udělat den společné duchovní obnovy, poslouchejte si upřímným slovem bratrského upozornění, a až vaše vzájemná důvěra vyspěje více, budete si ráda a oporou i ve věcech duchovního života a svědomí.

Je třeba uzavřít vyhlídkou do budoucna? Ne nutně, protože náš postoj by byl stejný, i kdyby se Pán rozhodl potrestat nevěrnou Evropu tím, že by ji nechal zaplaviti rušou povodní. Ale smíme-li doufat v Boží milosrdenství, dostává naše věrnost v nynější situaci mocnou pohmatku. Pak totiž nejen bráníme přítomnost, nýbrž i připravujeme budoucnost Kristova království v nás. Taková bude jeho síla a růst, jaká bude naše nynější věrnost.

Boh dmi svět statečným a my chceme dát světu Bohu. Bpíte stateční, bratři a sestry a dávejte se k dispozici Pánu, který teď provádí své plány skrze nepřátele i skrze vás. Vyčtěte z Apokalypsy a ze skutků apoštelských Boží záměry a svůj postoj k událostem. Máte raději nejsou politická. Máte raději je Pán, naše síla a naše vítězství.

Hlavu vzhůru, bratři a sestry,  
A srdce vzhůru!  
Pán s Vámi!

„Kádný křesťan nemůže být odhalen, zůstane-li v přítomnosti protivníboženského boje dneška se skloněným rukama, skloněnou hlavou a shrbenými se koleny...“

Pius XII.

Příloha E: Návrh na zatčení Václava Vaška.<sup>251</sup>

Potvrzuji : *mlk. Kater*  
Dne 5. února 1953.

-335- (4)  
2

**Pro deník!**

N á v r h n a z a t č e n í .  
V Praze dne 5. února 1953.

Zjistila jsem po prozkoumání materiálu o protistátní a špionážní činnosti dnes již odsouzených osob, že

JUDr. Václav VAŠKO, nar. 26. 4. 1921, Zvoleň, národnosti české, státní přísl. čs., ženatý, náboženství řím. kat., t.č. dělník n.p. Baraba, Praha 7, bytem Praha XIX, Na Pískách č. 9,

je podezřelý z provádění špionážní činnosti ve prospěch Vatikánu.

Odsouzený Vladimír JUKL vypovídá :

"Od Kolakoviče po jeho příjezdu z SSSR jsem se dověděl, že vyběhl VAŠKO, aby se dostal na naše vyslanectví v SSSR, s tím, aby pracoval mezi tamním obyvatelstvem ve prospěch řím. kat. církve a tím připravoval půdu pro politiku Vatikánu. Kolakovič jej doporučil na řím. kat. kněze v kostele sv. Vavřince v Moskvě z toho důvodu, aby navázal s ním spolupráci v Katolické akci<sup>2</sup> s dalšími osobami, které by byly do této akce zapojeny. Vaško tento úkol splnil."

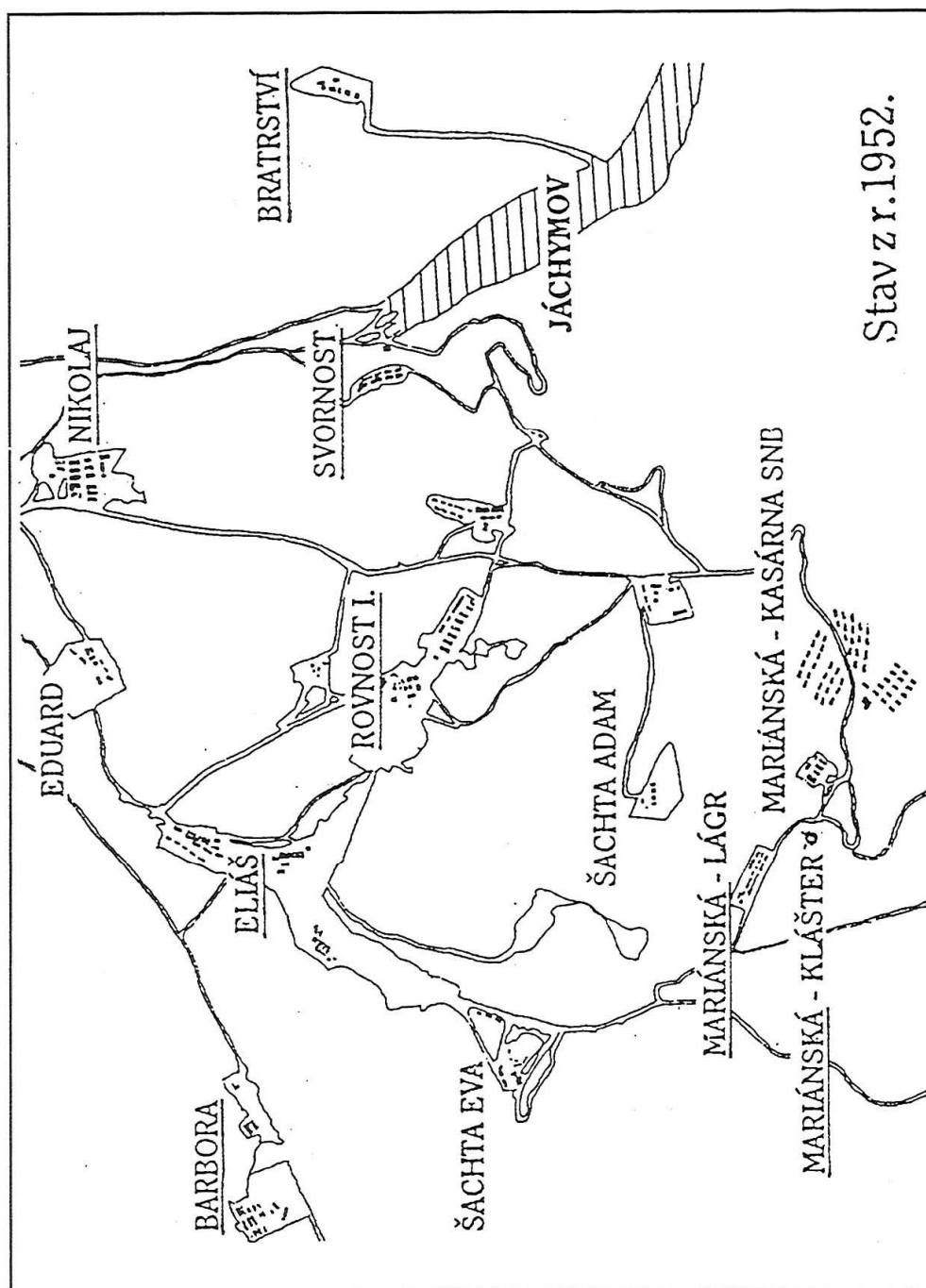
V dalším materiálu je usvědčován z rozvratnické práce mezi mládeží a ze styku s osobami, které tuto práci řídily.

**N a v r h u j í :**  
zatčení JUDra Václava VAŠKA, které provede zatýkačí skupina HS-Stb, důkladnou domovní prohlídku a předání do věznice HS-Stb.

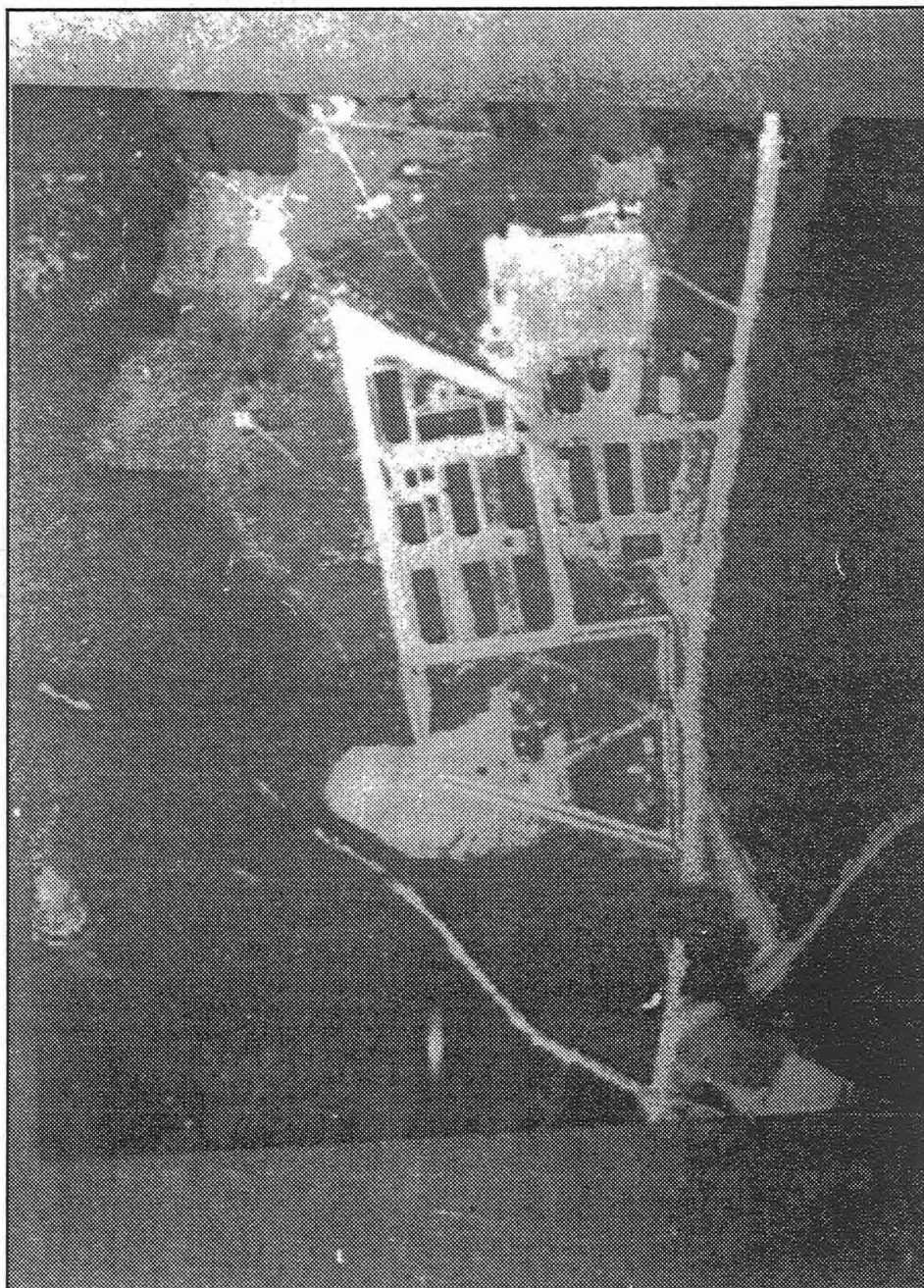
Operativní pracovník : *ppa. Smalová, st. referent, v*  
Správnost materiálu potvrzuje a se zatčením souhlasí :  
Velitel operativního odboru HS-Stb : *mjr. Kucel*

<sup>251</sup> Archiv bezpečnostních složek. Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů. Vyšetřovací osobní spis Václava Vaška, číslo V-2298 MV, spis zn. 1T 6/54, s. 4.

Příloha F: Mapa nápravně pracovních táborů na Jáchymovsku.<sup>252</sup>



<sup>252</sup> ŠEDIVÝ, F. *Legie živých aneb Jáchymovské peklo*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Eva – Milan Nevole 2003, obrazová příloha. Bez ISBN.

**Příloha G: Nápravně pracovní tábor Nikolaj<sup>253</sup>**

---

<sup>253</sup> ŠEDIVÝ, F. *Legie živých aneb Jáchymovské peklo*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Eva – Milan Nevoře 2003, obrazová příloha. Bez ISBN.

**Příloha H: Satelitní snímek věznice Leopoldov.<sup>254</sup>**



---

<sup>254</sup> Dostupné z WWW: <<http://maps.google.cz/maps?hl=cs&tab=wl>>.

**Příloha CH:** Letecký snímek věznice Mírov (nahore)<sup>255</sup> a pohled na věznici (dole).<sup>256</sup>



---

<sup>255</sup> Foto: Dostupné z WWW: <<http://www.panoramio.com/photo/12201452>>.

<sup>256</sup> Foto: Archiv autorky.



Příloha I: Dopis katolíků prvnímu tajemníku ÚV KSČ A. Dubčekovi.<sup>257</sup>

## DOPIS KATOLÍKŮ PRVNÍMU TAJEMNÍKU ÚV KSČ ALEXANDRU DUBČEKOVÍ

Vážený pane první tajemníku,

na Vaši výzvu k důvěře a občanské spolupráci všech vrstev a skupin jsme se rozhodli reagovat i my podepsaní. Jsme katolíci, v minulém období vězňemí za náboženskou činnost.

Nejdeme si stěžovat na své osobní křivdy. Máme na srdci věc nesmírně větší: stav a osud církevního života u nás, a v nutné souvislosti s tím ozdravení celé naší společnosti. Sympatický program normalizace poměrů a demokratizace veřejného života by se hned na počátku usvědčil z neupřímnosti a odsoudil k nezdaru, kdyby nechal věřící část občanského společenství při vědomí, že bude dále diskriminována. Na druhé straně ovšem víme, že je především na nás, abychom projevili zájem o své práva.

Co nás opravňuje mluvit v zájmu naší církve? Totéž, co k tomu opravňuje katolíka jako člověka a občana, zejména v situaci, kdy neexistuje episkopát ani jiný reprezentativní mluvčí. Snad i proto může být náš názor pro Vás zajímavý, že jsme byli tenkrát považováni za reprezentanty katolického postoje.

Ovšem v ovzduší, v němž neplatil pravda ani v justici, ani v politice, nemohl o nás mluvit soud, tisk a rozhlas jinak, než falešně. Staré pomluvy na nás lpí dosud, protože jsme se nemohli ještě veřejně vyslovit.

Budíž tedy aspoň nyní jasně řečeno: Nepovažovali jsme za svůj úkol boj proti režimu, naopak jsme svou činnost drželi v odstupu od politiky. Ne, že bychom tenkrát neměli co říci k našemu veřejnému životu, kriticky i kladně. Ale v situaci, jaká byla v uplynulých letech, byly kritické připomínky ne publikovatelné a kladné výroky by vyzněly stejně nevěrohodně a trapně, doma i v cizině, jako mluvení těch několika, kteří celá ta léta marně předstírají, že ozvěna oficiální propagandy je hlas katolického lidu.

Byli jsme a jsme přesvědčení křesťané, angažovaní ve prospěch nejvyšších i všech ostatních hodnot, otevření pro lidskou bolest a štěstí, toužící po pokroku ve světě i ve vlastní církvi, ochotní za své ideály trpět, ale stejně ochotní křivdy odpouštět a pracovat s kýmkoliv na čemkoliv dobrém.

Smysl činnosti, za kterou jsme byli souzeni, byla obrana a podpora křesťanských duchovních hodnot, a tím i obrana mravní páteře národa v době jejího ohrožení. Je samozřejmé, že jsme v ní pokračovali ve vězení a pokračujeme v ní stále. Považujeme totiž za svou povinnost přispívat ke štěstí a mravní výši lidského života křesťanským přínosem, který podle našeho přesvědčení nemůže být ničím jiným plně nahrazen.

Nepovažujeme se za neomylné a neuvědomujeme si, že naše reakce na situaci krajního ohrožení byly vždycky absolutně nejmoudřejší. Ovšem v době, kdy byl

vyhlášen a prováděn program likvidace víry, viděli jsme v pasivitě mlčenlivý souhlas. Jediné čestné řešení pro nás bylo pokračovat v aktivním křesťanském životě bez ohledu na sebevětší osobní riziko.

V minulých letech se stalo tolik hrozných věcí, že chápeme i ty, kteří ztratili naději a považují vládnoucí ideologii za nepřátelskou a špatnou bez zbytku a provždycky. Chápeme jejich stanovisko, právě naše osudy mohly i z nás učinit pesimisty. Těmi však nechceme být. Ovšem hradba nedůvěry a zatrpklé uzavřenosti se nedá odstranit, dokud není odvolán slovem a změněn praxí dosavadní stav církevního života u nás, který je popřením Charty lidských práv a za který se informovaní a čestní marxisté stydí.

Není možné žádat od katolíka důvěru a spolupráci, když je církevní struktura v troskách, zbylý pastorační provoz podléhá libovůli úředníků, na půldruhého tisíce kněží — kterých by bylo v církevní práci zapotřebí — bylo rozptýleno po všech koutech republiky, řehole vyřazené ze života mocenskými zásahem jsou nadále určeny k vyměnění, rodiče se musí bát zapsat děti do náboženství, neexistuje tribuna tvůrčího katolického myšlení a víc než deset našich bratří a sester ve vězení pořád ještě čeká na spravedlnost.

Nechceme privilegia ani mocenské pozice, ale potřebujeme mít své normální místo vedle druhých. Teprve pak se otevře cesta ke skutečnému občanskému angažování.

Jsme i pro skutečný dialog s marxisty, jak už v cizině probíhá. Nás k tomu vybízí Pavel VI., Koncil a moderní teologové, a marxisty řada progresivních teoretiků. Dialog otevřeného křesťanství s otevřeným marxismem i s dalšími humanistickými systémy považujeme za naději pro lidstvo i pro budoucnost naší republiky. Můžeme ovšem mluvit jen jako nezávislí křesťané a potřebujeme podmínky k šíření moderního pokoncilového katolictví mezi věřícími.

V tom, že se na Vás takto obracíme pane první tajemníku, můžete vidět jeden z úspěchů svého úsilí o probuzení důvěry vůči Vám i vůči nové linii našeho veřejného života. Budeme rádi, když dáte možnost našim zástupcům podrobněji prohodit nadhozené otázky v osobním setkání s Vámi.

Opis tohoto listu posíláme panu biskupovi dr. Františkovi Tomáškoví a ostatním biskupům, kteří zatím svůj úřad nemohou vykonávat, abychom tak vyjádřili své spojení s církví. Další dopis zasíláme Literárnímu listům, protože cítíme povinnost sdělit své nezkrácené stanovisko naší a světové veřejnosti, jež byla informována jak o našich procesech, tak o našem návratu z vězení.

S projevem úcty 83 podpisy

Pozn. red.:

K podpisům s plnými adresami je připojen u každého jména údaj o délce trestu a skutečná délka trestu, jak byla odpykána: úhrnem 734 roky odnětí svobody a jeden trest na doživotí, z čehož bylo odpykáno celkem 472,5 roků vězení; nezapočítány zůstávají vyšetřovací vazba a interakční.

<sup>257</sup> Literární listy [online], ročník 1, číslo 4, ze dne 21.3.1968, str. 4 [cit. 2010/05/02]. Dostupné z WWW: <<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitL/1.1968/4/4.png>>.

**Příloha J: Poselství kardinála Františka Tomáška „Všemu lidu Československa“ (2 listy).<sup>258</sup>**

*„Všemu lidu Československa“*

*„Drazí spoluobčané, obracím se na vás několik hodin po návratu z Říma, kde jsem se zúčastnil kanonizace naší Anežky Přemyslovny. Ona, královská dcera, sice odešla do ústraní kláštera z lásky k Bohu a k bližnímu, ale nepřestala být se svým lidem v jeho slávě i ponížení.*

*Ani mne nemůže být cizí osud mého národa a všech obyvatel našeho státu. Nesmím mlčet ve chvíli, kdy jste se sjednotili v mohutném protestu proti bezpráví páchaném na nás po čtyři desetiletí. Není možné mít důvěru v takové vedení státu, které není ochotno mluvit pravdu a zemi s tisíciletou tradicí upírá práva a svobody, považované za normální i ve zcela mladých státech třetího světa.*

*Naši společnou situaci chci osvětlit zkušeností katolické církve u nás. Jejím jménem adresované stížnosti a žádosti byly povýšeně ignorovány. Teprve když katolický lid ve statisících pozvedl hlas na Velehradě roku 1985 a v petici z roku 1988, došlo k nepatrným krokům.*

*Na mé loňské nabídky k dialogu reagoval teprve před půl rokem pan prezident, ale ve skutečnosti došlo k jen bezvýznamným gestům. Církev zůstává dále v područí státní moci podle vnucené právní úpravy z doby stalinismu. Biskup je ve správě své diecéze plně závislý na státních úřadech a rozhodující slovo má Státní bezpečnost. Zasedání biskupů a kněží je umrtvováno přítomností státních činitelů. V ovzduší nesvobody se těžko dýchá dospělým věřícím, jejich dětem a zvláště mladým křesťanům. Slibují nám, že nová zákonná úprava postavení církví bude v souladu s mezinárodními normami o občanských svobodách, ale ani slovo o tom, že se vládnoucí strana vzdává programu postupné likvidace církve. Těmto lidem se nedá věřit.*

*Stejně neblahá situace je i v ostatních sférách společenského života – ve vědě, kultuře, informacích, v sociálním, občanském a politickém dění.*

---

<sup>258</sup> HARTMANN, J.; SVOBODA, B. a VAŠKO, V. *Kardinál Tomášek*. 1. vyd. Praha : Zvon 1994, str. 141-142.

*Ze západu i z východu jsme obklopeni zeměmi, které v minulosti nebo v současnosti rozbily mříže totalitních systémů. Ani my už nesmíme čekat, je třeba jednat. Potřebujeme demokratickou vládu, protože jinak nedokážeme zadržet hrozící ekologickou katastrofu a další zla. Musejí svobodně vystoupit všichni, kdo nám mají co říci, abychom z nich svobodnou volbou vybrali vládu pro nás, ne proti nám. Právě teď jsme všichni povoláni k odpovědnosti za přítomnost i budoucnost nás i našich dětí.*

*Jsme s vámi, přátelé, kteří voláte po spravedlnosti pro všechny. S díkem a úctou se obracím zvláště k obětem surového násilí: O vás platí Kristovo slovo: Blaze těm, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni. Požadavek potrestání viníků je zcela spravedlivý. Jen prosím, abyste dále šli cestou nenásilí. Bojujme za dobro dobrými prostředky. Na našich utlačovateliích vidíme, jak krátkodechá jsou vítězství zloby, nenávisti, pomstychtivosti, bezohlednosti, zpupnosti.*

*Také vás chci oslovit, moji katoličtí bratři a sestry, spolu s vašimi kněžími. V této osudové hodině našich dějin nesmí zůstat stranou nikdo z nás. Znovu pozvedněte hlas, tentokrát v jednotě s ostatními občany, Čechy a Slováky, i s příslušníky dalších národností, věřícími i nevěřícími. Právo na víru se nedá odloučit od ostatních demokratických práv. Svoboda je nedělitelná!*

*Končím slovy, která zazněla kdysi v našich dějinách: „S pomocí Boží osudy naše jsou v našich rukou!“*

*František kardinál Tomášek arcibiskup pražský a primas český.“*

**Příloha K:** Charakteristika Václava Vaška. Poskytla PhDr. Jolana Poláková, odpovědná redaktorka časopisu *Teologické texty*.<sup>259</sup>

Vážená paní kolegyně,

Václava Vaška jsem si poprvé všimla už jako studentka v roce 1969 na cyklu veřejných přednášek *Živá teologie*, který organizoval ThDr. Oto Mádr. Byl přinejmenším aktivním účastníkem. Osobně mě s ním Dr. Mádr seznámil někdy v první polovině 70. let. Od počátku jsem ho vnímala jako velice srdečného, otevřeného a přátelského člověka, poměrně energického a robustního, ale zároveň pokorného a citlivého, v němž se snoubila extrovertní komunikativnost a smysl pro humor - spojený především s jeho velkým vypravěčským uměním - a hluboká vnitřní opravdovost jeho víry a jeho morálních postojů.

Byl mistrem "křesťanské diplomacie" - dovedl s přátelskou bezelstností a velmi vtipně, avšak zároveň s neústupnou odvahou sdělovat i různým nebezpečným funkcionářům režimu pravdy pro jejich ideologii naprosto nepřijatelné, nad nimiž se však pod jeho vlivem museli aspoň trochu zamyslet.

Vážila jsem si ho i jako "světce manželské věrnosti" (tak nějak bych to nazvala), jemuž navenek rozbila manželství sovětská KGB, která nedovolila jeho ruské manželce, aby ho následovala do Československa, a dokonce ji donutila k civilnímu rozvodu - ale Václav se k této situaci postavil naprosto nezávisle, z hlediska nerozlučitelnosti křesťanského manželství. Na svou milovanou ženu čekal skoro čtyřicet let, až do pádu komunistického režimu. To je velké.

Na angažování pana Vaška v samizdatu nemám žádné výrazné vzpomínky. V tomto bodě bych se držela nejspíš toho, co o sobě sám píše ve své autobiografii. Blízkým přítelem Oto Mádra skutečně byl.

Přeji Vám zdárné dokončení práce a znovu připomínám zájem *Teologických textů* o "téma V.V.". Po jeho smrti se totiž jakoby nad ním zavřela voda, takže bychom ji měli trochu zčeřit.

S díkem za Váš odborný zájem  
a se srdečným pozdravem

Jolana Poláková

---

<sup>259</sup> BERANOVÁ, R. Re: *Václav Vaško* [elektronická pošta]. Message to: Jolana Poláková, *Teologické texty*, 15. 3. 2012; cit. [2012-03-15]. Osobní komunikace.

**Příloha L: Přepis rozhovoru s biskupem Václavem Malým, který se uskutečnil dne 24. 3. 2011 v Praze.<sup>260</sup>**

*Kdy a kde jste poznal Václava Vaška?*

Václav Vaško pracoval na ústředí České katolické charity začátkem sedmdesátých let ve Vladislavově ulici. Ale přesně nevím, kdy odešel nebo jestli nemusel odejít. Chodil jsem za panem doktorem Antonínem Hrdinou, byl to můj spolužák, tak vím, že jsem tam několikrát potkal pana Vaška. Poznal jsem ho osobně až v sedmdesátých letech. Poprvé jsem o něm slyšel v roce 1968, protože on byl mezi těmi, kteří se angažovali v tzv. Díle koncilové obnovy, byl také zapojen do katolického tisku, takže to jméno mi bylo známo. Osobně jsem se s ním setkal, až v sedmdesátých letech. Myslím, že první setkání bylo v té Charitě, když jsem šel za tím panem profesorem, který tam pracoval. Potom jsem potkával Václava Vaška na různých seminářích po bytech, kdy sem přijížděli teologové ze západního světa nebo zajímavé osobnosti z církve a velmi často při tomto setkání byl také pan Vaško. Spolupracoval úzce s teď nedávno zemřelým doktorem Mádrem, který byl dokonce jeho zpovědník a velmi blízký přítel, takže mu byl po ruce. Přispíval i do samizdatu, nicméně články v samizdatu, katolickém, byly často podepsány jenom šifrou z bezpečnostních důvodů. Ale rozhodně tam přispíval a určitě se podílel na rozmnožování a distribuci samizdatu.

*Jak byste charakterizoval Václava Vaška?*

Byla to taková osoba, s níž se člověk cítil dobře, člověk velmi příjemný, který nevyvolával konflikty, a i když nesouhlasil, tak to nedělal způsobem, že by toho druhého někam tlačil ke zdi nebo že by to chápal osobně. Dovedl se pro věc nadchnout, dovedl se i citově vzepnout, když popisoval kolaboraci třeba některých kněží nebo tehdejších církevních představitelů, ale vždycky to mělo noblesu. Nikdy jsem ho neslyšel, že by se uchýlil k nějakým hrubostem nebo k pomluvám, ale vždycky to bylo věcné, i když někdy citově vypjaté. Byl to člověk smířlivý, ale to neznamená, že by to byl člověk, který měnil názory.

Takhle bych ho charakterizoval. I když se vědělo, že má ženu v Rusku a díky bohu, že se mu podařilo setkat po roce 1990, tak o této záležitosti příliš nemluvil. Já ho spíše zažil v živé diskusi o postavení a činnosti kněžského hnutí *Pacem in terris*, o postoji kardinála Tomáška. Kdy mu také záleželo na tom, abychom kardinála Tomáška podpořili a abychom mu dali najevo, že je třeba se ozvat. Tak to byly velmi živé debaty, kterých se zúčastnil. Potom jsem se s ním setkával na domácích přednáškách při příležitosti návštěvy různých chytrých hlav ze západu.

---

<sup>260</sup> Rozhovor s biskupem Václavem Malým v Praze dne 24. 3. 2011, vedla Bc. Romana Beranová.

*Věděl byste, jaké kroužky organizoval Oto Mádr a kterých se účastnil Václav Vaško?*

Rozhodně to s ním bylo také konzultováno, ale Oto Mádr byl člověk, který snoval nitě, takže já sám nevěděl o všech těch kroužcích, také jsem patřil do jednoho kroužku, ale jelikož jsem byl hodně angažován v Chartě a ve VONSu, tak přirozeně jsem zase nepřišel do styku se všemi kroužky. Ale rozhodně Václav Vaško patřil k jeho nejbližším spolupracovníkům, a tam se dá mluvit o přátelství, to nebylo účelové napojení, ale přátelství a rozhodně tam Václav Vaško nebyl jenom pasivním členem.

*Jak byly tyto kroužky organizovány?*

Je třeba říci, že jednak se kroužků účastnili kněží bez státního souhlasu nebo někteří kněží i se státním souhlasem, kteří se kromě své veřejné činnosti také scházeli po bytech. Celé tajemství kroužků spočívalo v tom, co nebylo dovoleno na veřejnosti, se konalo po bytech. To znamená: bohoslužby, hovory o katechismu, hovory o víře, kurzy pro rodiny, kurzy o výchově, kurzy o Bibli. Buď je vedli kněží nebo někdo z laiků. Přirozeně jednou z ústředních postav byl Oto Mádr, na kterého byl navázán pan Vaško. Kroužky byly malé, takže zdaleka všichni o sobě nevěděli. Potom pan Vaško byl velmi angažován v tzv. desetiletí duchovní obnovy. Byla oficiální komise k dispozici tehdejšímu kardinálu Tomáškovi, pak byla skupina lidí, kteří nebyli oficiální, ale byl to také takový poradní sbor, a tam byl Václav Vaško velmi aktivní, přijal to za své. A protože on byl člověk komunikativní tak znal zase spoustu lidí, které já jsem neznal. Znal nejen lidi z disentu, ale široký okruh katolíků.

*Podepsal Václav Vaško Chartu 77?*

Ne, ale rozhodně stál na straně Charty. Mnohokrát mě povzbuzoval, řekl jak si toho váží. Rozhodně s Chartou souhlasil. On jí nepodepsal, aby mohl být více angažován v těchto záležitostech. A pak se mi zdá, že to bylo částečně s ohledem na svou ženu a přirozeně on byl také zavřen v padesátých letech. Myslím, že zastával pozici teď zemřelého doktora Mádra, protože ten taky nepodepsal Chartu, aby se mohl věnovat organizování samizdatu a kroužků. Určitě to byl i důvod Václava Vaška. Nebyl to tedy nesouhlas, ale aby nebyl zas tolik pod dozorem, protože málo platné, chartisti byli dost pod dozorem, o tom bych mohl vyprávět romány. Narozdíl od některých vězňů z padesátých let, kteří nesouhlasili s Chartou zásadně, protože to podepsali Pavel Kohout, bývalí komunisté, kteří v padesátých letech nejednali úplně dobře. Tak to vím, že měli výhrady, ale tato výtka z úst Václava Vaška nepadla.

*Měli jste podezření, že jste byli sledováni ze strany StB?*

Pravděpodobnost byla, nakonec se ukázalo, že v té skupině neoficiální, bytové, pro desetiletí, byl jeden člověk, který poměrně úzce spolupracoval s bezpečností, ne ze zlé vůle, ale podlehl. Určité věci se řešili jenom v nejužším kruhu, ale zase, aby ty věci fungovaly, tak přirozeně stoprocentní jistota nebyla. Já jsem nezjišťoval po roce 1990, kdo všechno z těchto

kruhů něco měl se státní bezpečností. Ale zdá se mi, že mnohé státní bezpečnost nevěděla. Rozhodně se našly případy, ale já jsem to nezkoumal. Víím, že jsem byl sledován, proto jsem si dával pozor při těchto schůzkách. V okruhu Charty jsem si dávat pozor nemusel, každý věděl, že jsem se stýkal s tím nebo oním. V podstatě nás nikdy nevybrali. Vězňové z 50. let, což se týká i doktora Mádra a Václava Vaška, si dávali větší pozor, i když je sledovali, tak si dávali pozor, aby nepřekročili určitou mez.

*Jaký byl program dolní konzistoře Desetiletí duchovní obnovy národa?*

Byl načrtnut program u jehož zrodu stál profesor Piřha, bývalý ministr školství, jinak katolický kněz. Nám šlo o to, jaké akce veřejně zorganizovat. To znamená každý rok, při svátku určitého světce se konala někde shromáždění s duchovním programem. Ale především šlo o to, aby to přijali věřící. Tudíž, já jsem jezdil na Moravu, po Čechách a poznal různé skupiny lidí. Vysvětloval jsem, co je záměrem duchovní obnovy, takže to byla spíše činnost osvětová. Protože vlastní organizační činnost, byl spíše nápad, že by bylo dobré udělat někde tam nebo onde a připomenout to. Tohle bylo zaštitěno kardinálem Tomáškem a byl to oficiální, dá se říci, trpěný program, nikoli z radosti ze strany tehdejších státních orgánů, nicméně to dostalo punc oficality. Tudíž potom už záleželo na jednotlivých farářích, jak to zorganizují a my jsme se snažili vysvětlovat po domácnostech, těm shromážděným po 15 až 20 lidech na Moravě či jinde. Pak to usnulo, protože se otevřely brány, a vznikla spousta jiných aktivit. Tím pádem to ustoupilo do pozadí, škoda byl to velmi nosný program.

*Jaké byly organizační schopnosti Václava Vaška? Z jeho autobiografie víím, že se v projektu Desetiletí duchovní obnovy národa ujal organizování slavnosti uvnitř katedrály sv. Víta. Byl spolehlivý člověk?*

Určitě, byl to člověk milý, ale velmi schopný a spolehlivý. Já jsem tedy v době konání svatořečení Anežky byl v Ruzyni, takže jsem se toho neúčastnil. V dolní konzistoři jsme mluvili, co by mělo být náplní setkání, aby nebyla jen bohoslužba, aby byl i nějaký duchovní program. Vlastní organizaci jsem nedělal. Václav Vaško byl člověk, který se setkával s různými disidenty. Ale znal zase spoustu lidí, kteří se disidentů zase obávali. On se k tomu dnes nikdo nerad přiznává. Václav Vaško byl v tomto smyslu dobrou spojnicí.